

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV BOHEMISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**ČESKÉ KNIŽNÍ PŘEKLADY POHÁDEK BRATŘÍ
GRIMMŮ**

Vedoucí práce: prof. PhDr. Dalibor Tureček, DSc.

Autor práce: Bc. Lenka Metelcová

Studijní obor: Bohemistika navazující

Ročník: 3.

2016

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem odhalování plagiátů.

České Budějovice 3. 5. 2016

.....

Lenka Metelcová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat panu prof. PhDr. Daliboru Turečkovi, DSc., za jeho trpělivost, vstřícnost, cenné a přínosné rady, které mi při psaní práce uděloval, a především za důvěru zaštitit toto téma svým jménem.

Dále chci poděkovat Mgr. Monice Mikoláškové, Ph.D., za její čas, ochotu, nekonečnou trpělivost a za inspirativní podněty, kterými mi byla během práce nápomocna.

Anotace

Cílem diplomové práce je vytvořit pomocí elektronických katalogů seznam českých knižních vydání pohádek bratří Grimmů. Následně jsou pomocí Retrospektivní bibliografie české literatury 1775–1945 a Lexikonu české literatury probrána hesla jednotlivých překladatelů, na základě kterých je sestaven seznam recenzního ohlasu jednotlivých vydání. V dalším kroku práce je vybráno několik pohádek, které jsou zastoupeny ve vybraných vydáních, a je porovnán překladatelský styl.

Annotation

The aim of this diploma thesis is to create a list of Grimm's fairy tales book editions in the Czech language by using on-line catalogues. Using Retrospective bibliography of the Czech literature 1775-1945 and Lexicon of the Czech literature, the list of the translators was formed and complemented with a public review and feedback on the specific book edition. The last chapter of this thesis compares translation styles in the different editions on the example of the selected fairy tales.

Obsah

Úvod	1
1. POHÁDKY BRATŘÍ GRIMMŮ	3
1.1 Bratři Grimmové a zrod klasického pohádkového stylu	3
1.2 Pronikání pohádky do českého prostředí	5
1.3 Knižní překlady pohádek bratří Grimmů	6
1.3.2 České knižní překlady pohádek	9
1.3.3 Typy pohádkových překladů	10
2. ČASOPISECKÉ PŘEKLADY POHÁDEK BRATŘÍ GRIMMŮ	13
3. TÉMA PŘEKladU	17
3.1 Literární adaptace pohádek	17
3.2 Problematika překladu pohádek	18
3.3 Překladatelé pohádek bratří Grimmů v českém prostředí	20
3.4 Ohlasy na překlady pohádek bratří Grimmů	23
4. POHÁDKA ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA Z POHLEDU RŮZNÝCH PŘEKladŮ	28
4.1 Rozdílnosti překladů Jitky Fučíkové a Marie Kornelové	35
4.2 Šípková Růženka v pojetí Proppovy Morfologie pohádky	37
4.3 Pohádka Šípková Růženka v historickém pojetí	41
4.4 Netradiční náhled na Šípkovou Růženku prostřednictvím psychoanalýzy ..	42
5. POHÁDKA POPELKA V POJETÍ RŮZNÝCH PŘEKladATELŮ	45
5.1 Atributy české lidové pohádky a překladů Popelky	57
5.2 Pohádka Popelka v historickém pojetí	61
5.3 Netradiční výklad Popelky z pohledu psychologie dle Bettelheima	62
6. ODKAZ BRATŘÍ GRIMMŮ	66
Závěr	69
Seznam použité literatury	72
Seznam příloh	79
Přílohy	80

Úvod

Tématem mé diplomové práce jsou české knižní překlady pohádek bratří Grimmů. Nejprve si dovolím objasnit čtenáři důvod, na jehož základě jsem se rozhodla k výběru tohoto tématu. K pohádkám bratří Grimmů mě vedla předchozí zkušenost z bakalářské práce, ve které jsem se zabývala taktéž pohádkami, konkrétně v podání české autorky Elišky Krásnohorské. Problematika pohádkové tvorby mi tedy byla velmi blízká a spojit ji s osobnostmi bratří Grimmů bylo nasnadě, neboť toto duo pohádkářů mělo značný vliv na pohádkovou tvorbu v českých zemích.

Cílem tohoto textu, jak téma napovídá, je v první řadě sestavení seznamu všech českých knižních vydání pohádek těchto autorů (včetně náhledu do oblasti časopisecké). Dále pak uvedeme přehled recenzního ohlasu na české překlady, představíme vybrané čelné překladaatele pohádek bratří Grimmů, a porovnáme jejich překladaatelské styly na příkladu vybrané pohádky. Při srovnání nechybí konfrontace jak s odbornými publikacemi zaměřujícími se na pohádku, tak i s publikací, která na pohádku nahlíží zcela nestandardně z pohledu psychologického. Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou.

První kapitola diplomové práce se věnuje nejprve samotným osobnostem, tedy bratrům Grimmovým. Zaměřím se v ní na klasický pohádkový styl, u jehož zrodu Grimmové stáli a představím jejich pohádkovou tvorbu a její specifika a neopomenu zmínit ani jejich stěžejní dílo *Kinder- und Hausmärchen*. Dále se práce věnuje tomu, jak pohádka pronikala do českého prostředí (právě i pod vlivem obou bratrů) a také konkrétním knižním překladům u nás. Pokusím se objasnit problematiku vůbec prvního českého knižního překladu, který je ve většině publikací dodnes velmi mylně interpretován. Pro lepší orientaci (zejména časovou) zařadím do práce několik grafů, které se budou věnovat počtu vydání českých překladů v průběhu let, jejich typům, počtu překladů z cizích jazyků nebo českým překladům v zahraničí.

Nemohu vynechat ani oblast časopiseckou. V ní jsem se zaměřila na časopisy *Česká včela*, *Včela* a *Vlastimil*. Tyto jsem zvolila na základě použití Tilleho publikace *České pohádky do roku 1848*, ve které se Tille zaměřuje na časopisy 30. a 40. let v souvislosti s odkazem na oba bratry.

Rozsáhlou část práce tvoří téma překladu. Zde se věnuji problematice překladu pohádek a zvláště pak těch grimmovských. Součástí kapitoly je představení vybraných

nejvýraznějších českých překladatelů a samozřejmě i recenzní ohlasy na překlady pohádek bratří Grimmů.

V další části se věnuji praktické stránce diplomové práce. Představím zde jednu z nejoblíbenějších pohádek vůbec, a to *Šípkovou Růženku*. Podrobně ji analyzuji na základě tří vybraných překladů, které se jeví jako jedny z nejrozdílnějších z hlediska zaměření na cílového čtenáře. Tyto překlady *Šípkové Růženky* konfrontuji ještě s publikací *Morfologie pohádky* od V. J. Proppa, konkrétně s jeho 31 funkcemi jednajících postav, a pokusím se ověřit, zda lze tuto Proppovu teorii aplikovat i na překlady této pohádky. Tuto kapitolu zakončím výkladem ze zcela jiné oblasti, a to z oblasti psychologie. Použiji k tomu publikaci *Za tajemstvím pohádek* od Bruna Bettelheima, abych čtenáři představila i zcela jiný náhled na to, jak lze s pohádkovým materiálem také pracovat.

Obdobný výklad nabízí i další kapitola, která se ale zaměří na pohádku *Popelka* a na porovnání s pětici různých českých překladů. Pohádka je zde konfrontována s publikací *Česká pohádka v 19. století* od Dagmar Klímové a Jaroslava Otčenáška a rovněž připojím i náhled Bruna Bettelheima.

V závěru práce se věnuji odkazu bratří Grimmů, na kterém bych ráda demonstrovala to, že bratři Grimmové jsou až do dnešních dob silně vyhledávané a inspirativní osobnosti a jejich odkaz přežívá nadále.

1. POHÁDKY BRATŘÍ GRIMMŮ

1.1 Bratři Grimmové a zrod klasického pohádkového stylu

Za počátek pohádky, jakožto uměleckého výtvoru lidu a prostředku mravní a estetické výchovy, můžeme považovat etapu preromantismu a romantismu.¹ Toto období označované jako zlatý věk pohádky je neodmyslitelně spjato se jmény Jacoba a Wilhelma Grimmových², známé sourozenecké dvojice. Oba byli vynikající němečtí filologové, zakladatelé vědecké germanistiky a v první řadě sběratelé lidových pohádek.

Bratři Grimmové nebyli první, kdo se tyto příběhy snažil sebrat a uchovat. Podobné snahy proběhly též ve Francii, Itálii a díky J. K. A. Musäusovi i v Německu. Již také Herder poukázal na potřebu představit staré pohádky lidem. Ale teprve romantici, obzvláště pak Clemens Brentano a Achim von Arnim dali vzniknout základu, ze kterého pak vzešly sbírky bratří Grimmů. Na rozdíl od některých svých kolegů nechtěli Grimmové nikdy sebrané příběhy přetvářet na své vlastní, ale snažili se je uchovat pokud možno v původní nezměněné podobě tak, jak je slyšeli z vyprávění. Se sběrem pohádek začali v roce 1806, v době, kdy německými zeměmi otráasaly napoleonské války, padl nastolený pořádek a začaly krušné časy. Bratři byli přesvědčení, že pokud se právě v této době příběhy nezaznamenají, v nadcházející éře se na ně zcela jistě zapomene. Také se ukázalo, že to, co si předsevzali udělat, je trvalejší než politické a válečné události.³

V průběhu právnických studií v Marburgu se bratři spřátelili s již zmíněnými Achimem von Arnimem a Clemensem Brentanem a na jejich pobídku začali sbírat pohádky a povídky od různých vypravěčů. Brentano nejprve sám pomýšlel na vydání těchto pohádek, ale nakonec od svého záměru upustil, a tak se Grimmové na naléhání von Arnima rozhodli vydat sebraný materiál sami. Krátce před Vánocemi roku 1812 vyšel první díl s názvem *Kinder- und Hausmärchen*⁴ a následně pak v roce 1815 i díl druhý (celkem o 156 textech z prostředí rodného Hesenska, částečně z Westfálska

¹ POLÁK, Josef. *Přehledné dějiny české literatury pro děti a mládež a četby mládeže*, 1987, s. 77.

² Celými jmény Wilhelm Karl Grimm (1785–1863) a Jacob Ludwig Karl Grimm (1786–1859).

³ GERSTNER, Hermann, Jacob GRIMM a Wilhelm GRIMM. *Brüder Grimm in Selbstzeugnissen und Bilddokumenten*, 1973, s. 38 (dle vlastního překladu).

⁴ V překladu *Dětské a domácí pohádky*.

a odjinud). V dalších vydáních se počet pohádkových textů rozrostl na 200 a k tomu přibylo ještě 10 tzv. dětských legend.⁵

První vydání *Kinder- und Hausmärchen* bylo poměrně specifické a od ostatních pozdějších se výrazně lišilo, a to jak obsahem, tak i textem. Můžeme to odůvodnit tím, že koncepci prvního dílu určoval Jacob, u dalších dílů pak Wilhelm.

Záměrem Jacoba nebylo jen vydat knížku pro děti, ale i soubor autentických dokladů lidové tvorby v její původní podobě. Snažil se tedy uchovat věrnou podobu záznamů a nechtěl texty nijak vylepšovat. Jacob byl zastáncem toho, že je důležité dbát na původní ústní podání z řad venkovského lidu, ve kterém spatřoval právě onu starobylost. Později bylo prokázáno, že původnost a ryzí čistota pohádek v jejich surové podobě byla spíše Jacobovým přáním nežli skutečností. Řada vyprávění navíc pocházela z úst vysloužilých vojáků a řemeslníků, kteří prošli kus světa a pohádky sami různě posbírali, tudíž se zcela rozbourala romantická představa o ústním podání pohádek v idylickém prostředí venkova. Důsledkem toho je, že se tyto texty zcela lišily od typu dětské pohádky tak, jak ji známe dnes. V původních textech můžeme najít hrubosti, lascivnosti a vítězství prohnanosti nad mravními zásadami. To je tedy zcela v rozporu s představou Grimmů o lidovosti, ve které viděli právě onu čistotu a mravnost. Jacob v prvním díle dbal spíše na původní archaický stav na úkor idyličnosti a tento mnohdy až archivářský přístup k práci mu byl později hojně vytýkán.⁶

Od roku 1819 proto editorskou práci za bratra přebírá Wilhelm, jehož můžeme považovat za zakladatele klasického pohádkového stylu, který ovlivnil pohádkovou tvorbu v celé Evropě v 19. století a prakticky zůstal až do současnosti nezměněn. Wilhelm sice upozaduje autentičnost ústního podání, ale projevuje velký cit pro charakter lidového vyprávění. V textech začíná provádět úpravy týkající se sjednocení stylu, ožívání vyprávění dialogy, zmírňuje výrazy nevhodné pro děti, nezřídka doplňuje texty i o lidová rčení a hlavně posiluje křesťanskou symboliku a náboženské motivy v textech. Oproti Jacobovi zasahuje do textů spíše v rovině stylistické, nikoli úpravou či změnou motivů původního vyprávění. Tedy, jak již bylo zmíněno výše, snaží se pohádky uchovat v původní podobě tak, jak je slyšel z vyprávění.⁷

⁵ STROMŠÍK, Jiří. *Od Grimmelshausena k Dürrenmattovi: kapitoly z německé literatury*, 1994, s. 69–70.

⁶ Tamtéž, s. 70–71.

⁷ Tamtéž, s. 71.

Sbírka *Kinder- und Hausmärchen* je vůbec první sbírkou lidových pohádek v Evropě a toto monumentální dílo otevírá cestu k odbornému studiu pohádek.⁸

1.2 Pronikání pohádky do českého prostředí

Provázanost českého a německého prostředí v období první poloviny 19. století je patrná. S pohádkovou tematikou je to u nás ale poněkud složitější než v Německu. Pohádky vydával již Václav Matěj Kramerius, označoval je však jako básně (vybájené historiky), přičemž dával přednost pohádkám čarodějným:⁹ „*Kramerius vzdělal sám rozličné spisy k poučení a k obveselení krajanů svých, obsahující v sobě historie rytířské, staročeské rozprávky, pověsti, veselé a smutné příběhy, čarodějné povídky atp., jakož byly: Arabské povídky, Rybcoul na krkonošských horách, Čarodějnice Megera, Anežka, královna sicilská, Milfort a Otilie, Básně o čerodejnicích (dle francouzských Contes de fées, Féenmärchen) ...*“¹⁰

Ovšem jak ve svém díle *Klasická pohádka a skutečnost* uvádí Zdeněk Vyhlídal, látky s kouzelnou tematikou u nás byly dlouhou dobu odsouvány na literární periferii. „*Odmítavý postoj ke kouzelné tematice nevyplýval jen ze zásad estetických, ale i myšlenkově politických. Nepochybně zde tedy působil značný vliv redakční a vydavatelské autocenzury. Základní teze tak byla dána – je třeba odmítnout vše, co narušuje principy byť jen zdání osvícenského rozumu. Z toho plynula i další skutečnost: intelektuálové té doby v podstatě považovali za degradující zabývat se podobnými projevy z vědeckého hlediska.*“¹¹ Jako příklad Vyhlídal uvádí: „*Když bratři Grimmové zahájili tradici zaznamenávání folklórních vyprávění a jejich přepisování v literární podobě, obrátili se také na Josefa Dobrovského. Žádali jej, aby jim poslal několik českých pohádek. Dobrovského odpověď byla příznačná: O českých pohádkách neměl žádné znalosti, jedině, co jim mohl nabídnout, byly informace o knížkách lidového čtení. Nakonec ještě připojil zmínku o několika pohádkových látkách ruských a polských. Přitom Dobrovského odpověď pochází z roku 1812, tedy z doby až dvacet let po odmítavém odsudku Krameriově a Zimově.*“¹²

⁸ ŠMAHELOVÁ, Helena. *Návraty a proměny: Literární adaptace lidových pohádek*, 1989, s. 13, 26.

⁹ POLÁK, Josef. *Přehledné dějiny české literatury pro děti a mládež a četby mládež*, 1982, s. 12.

¹⁰ POLÁK, Josef. *Přehledné dějiny české literatury pro děti a mládež a četby mládež*, 1982, s. 12 → převzato z: Ant. Rybička: *Přední křisitelé národa českého I*. Praha 1883, s. 18.

¹¹ VYHLÍDAL, Zdeněk. *Klasická pohádka a skutečnost*, 2004, s. 14.

¹² Tamtéž.

O pohádku u nás nebylo zprvu jeveno tolik zájmu. Patřila sice k nejoblíbenějším žánrům lidové slovesnosti, ale na poli intelektuálním byla spíše upozaděna. „Zvýšený zájem o pohádky se projevuje v době konsolidace měšťanské společnosti, kdy jsou pokládány za projev původního národního ducha.“¹³

1.3 Knižní překlady pohádek bratří Grimmů¹⁴

Ještě předtím, než došlo k vůbec prvnímu knižnímu překladu pohádek bratří Grimmů, je patrný jejich značný vliv na pohádkovou tvorbu v českých zemích. Zmiňuje se o tom i stať Josefa Polívky s názvem *Grimmové a počátky českého pohádkosloví*, kde autor mimo jiné uvádí: „Snad smíme první vliv Grimmův po prvé spatřovati ve sběratelské práci, určitěji řečeno ve vydání českých pohádek od Jakuba Malého r. 1838. Malý právě znal sběratelské hnutí, jak se vyvinulo u slovanských národů, a jest také poněkud zpraven o významu pohádek. Malý nepodával ovšem lidové povídky tak, jak je slyšel vypravovat snad v Týně nad Vltavou, jak tvrdil, hleděl totiž mnohé pohádky „od náležejících k nim přívěsků očistiti a v prvotní dle zdání svého podobu uvésti“; on jich ovšem nejenom očistil od domněle cizích žvlů, ani nekonstruoval původních jich podobu, naopak je „vyzdoboval“ vším svým nejapným a neuměleckým způsobem vypravovatelským. Ne tak v prvním jeho zpracování, než teprve v druhém jeho vydání r. 1845 ukázal, že užíval Grimmovy sbírky. Prof. Tille ve svých „Českých pohádkách do r. 1848“, str. 45 ukázal přesvědčivě, že Malý aspoň svou povídku „Pták ohniváč a liška ryšavka“ přepracoval v povídku překřtěnou „o zlatém ptáku“ podle Grimmovy pohádky č. 57. Jest také známo a od V. Tille přesvědčivě ukázáno, že Erben první svou povídku „O třech přadlenách“, vytištěnou r. 1844, upravil podle Grimmovy povídky „Die drei Spinnerinnen“ č. 14. To jsou první dva přesvědčivé důkazy vlivu Grimmových pohádek u nás.“¹⁵

¹³ POLÁK, Josef. *Přehledné dějiny české literatury pro děti a mládež a četby mládeže*, 1987, s. 77.

¹⁴ Informace (kompletní bibliografie) v této kapitole byly zpracovány na základě dat z databáze Caslin a jsou k dispozici v přílohách.

¹⁵ *Z dějin české literatury: sborník statí, věnovaný Jaroslavu Vlčkovi k šedesátinám od jeho spolupracovníků a žáků*, 1920, s. 141–142 (stať *Bratří Grimmové a počátky českého pohádkosloví*, autor J. Polívka).

1.3.1 Problematika prvního knižního překladu u nás

Otázka prvního knižního překladu pohádek bratří Grimmů je velice zajímavá, neboť zde nacházíme velmi rozporuplné informace. Za první knižní překlad byl dlouhou dobu některými odborníky mylně považován šestidílný svazek s názvem *Veselá přástevnice aneb rozmanité vypravování čili pohádky dle Grimmových báchorek*. Těchto 6 svazků vychází zřejmě v letech 1832–1840¹⁶ nákladem Jana Hostivíta Pospíšila zásluhou Fr. Bohumila Tomsy, který je autorem překladu. Tuto informaci můžeme nalézt v elektronické databázi Národní knihovny ČR, která uvádí jako dalšího původce této knihy právě Wilhelma Karla Grimma, tedy jednoho z bratrů Grimmových. Všechny šest svazků *Veselé přástevnice* je zde k dispozici i v digitalizované podobě. Titulní strana prvního svazku uvádí pouze informaci, že se jedná o pohádky dle Grimmových báchorek. Nutno ale poukázat na to, že křestní jméno Grimma zde nikde není zmíněno. Tudíž můžeme vlastně jen spekulovat, o jakého z bratrů ve skutečnosti jde. Tato informace z elektronické databáze tedy svědčí zřejmě o pouhém mechanickém přebírání z jiných zdrojů. Stejně tak se totiž o prvním knižním překladu bratrů Grimmových zmiňuje (již v poznámce výše uvedený) Josef Polák ve své knize *Přehledné dějiny české literatury pro děti a mládež a četby mládeže*, který uvádí: „Zájem o pohádky jako o umělecké výtvořiny lidu a jako prostředek mravní a estetické výchovy vzniká za preromantismu a romantismu, především zásluhou bratří Grimmů (Jacob 1785 – 1863, Wilhelm 1786 – 1859). S jejich jmény je spojen první pohádkový soubor v českém jazyce, totiž FR. BOHUMILA TOMSY (1793–1857) *Veselá přástevnice aneb rozmanité vypravování čili pohádky dle Grimmových báchorek* (1832 –1840 v 6 svazcích u J. H. Pospíšila).“¹⁷

Tuto mylnou domněnku, v mnoha novějších publikacích dosud uváděnou, zcela vyvrací stať (již také výše zmíněná) *Grimmové a počátky českého pohádkosloví*, kterou napsal Jiří Polívka. „Bibliograficky byla známa kniha pilného překladatele F. B. Tomsy: „*We [elá P[ř]á [tew]nice, aneb rozmanité wyprawowánj, čili Pohádky dle Grimmových báchorek*“ v šesti svazčkách 1832–1839 v Praze. Běžný pohled do té knihy přesvědčí

¹⁶ Velmi rozporuplná je i informace o tom, v jakých letech tyto svazky skutečně vyšly. Polák v knize *Přehledné dějiny literatury pro děti a mládež a četby mládeže* z roku 1982 uvádí rozmezí let [1832–1840], není tedy jasné do jaké míry je tento údaj pravdivý či přesný, neboť v jiné části knihy uvádí Polák výčet překladů Fr. B. Tomsy a u *Veselé přástevnice* uvádí roky 1832–1836, databáze Caslin uvádí k tomuto souboru rozmezí let 1832–1839 (původní název: *Weselá P[ř]ástevnice, aneb, Rozmanité wyprawowánj, čili, Pohádky dle Grimmových báchorek*).

¹⁷ POLÁK, Josef. *Přehledné dějiny české literatury pro děti a mládež a četby mládeže*, 1987, s. 77.

nás již, že nemá nic společného s proslulou sbírkou bratří Grimmů. Tomsa měl tu za svou předlohu spis jiného Grimma a sice Alberta Ludwiga Grimma, který r. 1820–1821 vydal ve Frankfurtě n. M. „*Märchen-Bibliothek für Kinder, aus den Märchen aller Zeiten u. Völker ausgewählt u. erzählt: Märchen der 1001 Nacht für Kinder*“. Na tento spis mě upozornil prof. Bolte.¹⁸ Tato stať pochází z roku 1920, je tudíž mladšího data než Polákovy *Přehledné dějiny české literatury...* z let 1982 (skripta) a 1987 (knižní podoba). Za pravdivý údaj tedy považujeme ten, který uvádí Jiří Polívka – o předlohu k *Veselé přástevnici* se zasloužil Albert Ludwig Grimm, nikoli známější Jacob a Wilhelm Grimmové. K této nepřesnosti jistě vedla i větší známost bratrů Grimmových, ve spojitosti s báchorkami tak bylo příznačné přisoudit autorství spíše jim nežli neznámému Albertu Ludwigu Grimmovi, který, pro upřesnění, nebyl v žádném příbuzenském vztahu k bratrům, a jednalo se zde pouze o shodu příjmení.

První český překlad je z mnohem pozdější doby (jde o první knižní překlad pohádek, ne však celé knihy *Kinder- und Hausmärchen*). Jedná se o knihu s názvem *Výbor pohádek*, kterou dle sbírky bratří Grimmů upravil Josef Beran. Bohužel nemáme přesně datován rok tohoto překladu. Vyšel zřejmě někdy v rozmezí let 1870–1879. Přesný rok nelze zjistit, neboť samotná kniha již není k dispozici. Známe je jen to, že vyšla v Praze v nakladatelství Mourek a měla 118 stran.

Pokud za první knižní překlad chceme považovat až ten s úplnou datací, pak je to překlad z roku 1887. Jedná se o *Výbor čtrnácti pohádek bratří Grimmův*, v této práci zmíněn až v sekci německých pohádek. Pro takové zařazení jsme se rozhodli z důvodu, že se jedná o německý text, který je pouze opatřený českým slovníčkem. Nejedná se tedy o celkový český překlad, nicméně do sféry knižních překladů patří také.

¹⁸ *Z dějin české literatury: sborník statí, věnovaný Jaroslavu Vlčkovi k šedesátinám od jeho spolupracovníků a žáků*, 1920, s. 142 (stať *Bratří Grimmové a počátky českého pohádkosloví*, autor J. Polívka).

1.3.2 České knižní překlady pohádek

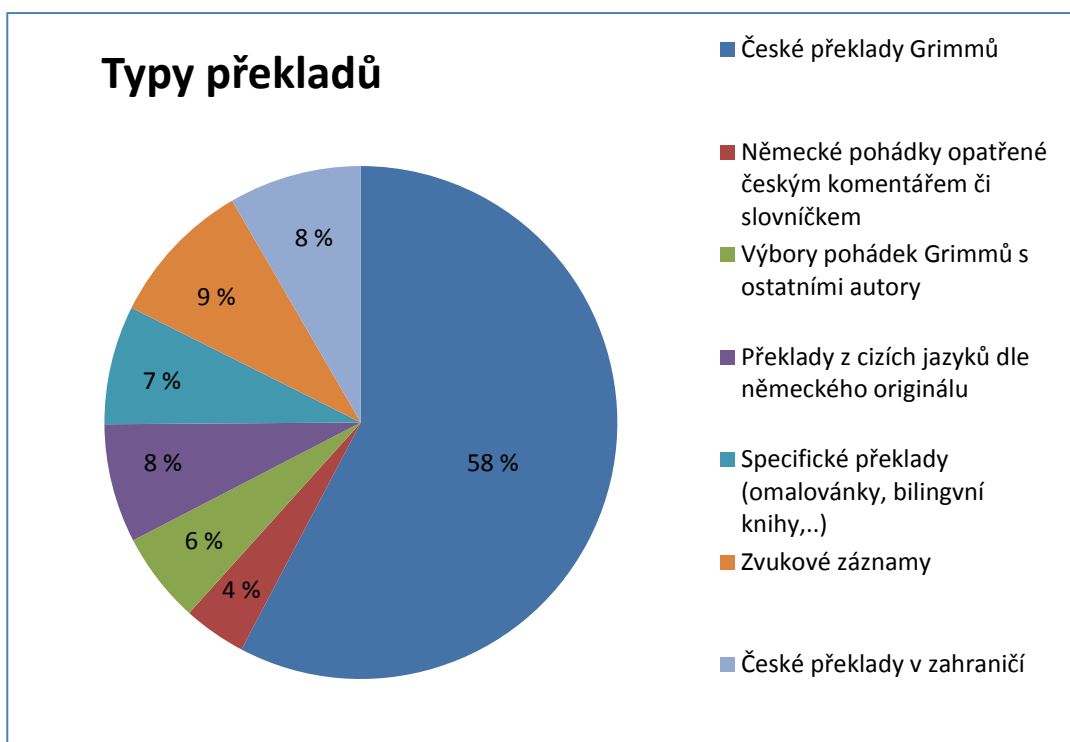

Od nepřesně datovaného roku [187-], kdy vyšel první překlad, až do roku 2013 vyšlo dohromady 123 českých knižních překladů pohádek bratří Grimmů. Do roku 1900 u nás vyšel pouze již zmiňovaný *Výbor pohádek* od Josefa Berana. Další překlad proběhl až mezi lety [1901–1920], kdy byly vydány *Dětské pohádky*. Přesný rok nemáme datován, víme jen, že dle sbírky bratří Grimmů vypravují A. M. Lounský a J. Svákovský. Výrazný počet je zaznamenán mezi lety 1934–1944, kdy vyšlo 17 překladů, a jednalo se o různé výběry pohádek z děl bratří Grimmů. Nejzajímavější je proto až rok 1961, kdy došlo k úplnému překladu díla *Kinder- und Hausmärchen* s názvem *Německé pohádky bratří Grimmů*.¹⁹ Je dílem překladatelky Heleny Helceletové, vydalo ho Státní nakladatelství dětské knihy v Praze a má 547 stran.²⁰ Za pozornost stojí i zjištění, že ještě za života obou bratrů u nás k žádnému překladu jejich pohádek nedošlo.

¹⁹ BAHR, Ehrhard (ed.). *Dějiny německé literatury: kontinuita a změna : od středověku po současnost*, 2006, s. 297.

²⁰ Pro představu, od dob prvního *Výboru pohádek* do roku 1961, tedy úplného překladu grimmovských pohádek, mělo nejobsáhlejší přeložené dílo 204 stran a byl to překlad a výběr Jitky Fučíkové s názvem *Pohádky a legendy* z roku 1924. Zajímavé také je, že než bylo dílo *Kinder- und Hausmärchen* přeloženo do češtiny jako kompletní celek, uběhlo dlouhých 149 let.

1.3.3 Typy pohádkových překladů

Největší zastoupení mají překlady pouze samostatných pohádek bratří Grimmů.

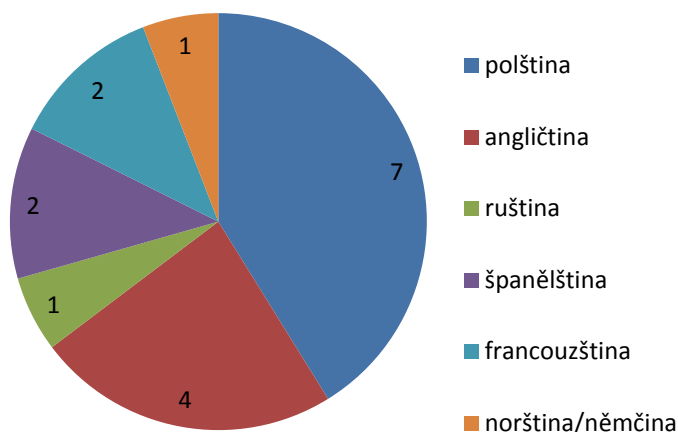
Zvláštním typem, který se zde objevuje, jsou pohádky původně německé, které jsou ale vždy opatřené částečným překladem, text je doplněn o německý slovníček nebo komentář, či se jedná o cizojazyčnou komentovanou četbu. I přesto, že jsou knihy převážně německé, musíme je do výčtu českých překladů počítat také. V tomto zastoupení se jedná především o texty určené pro školní potřebu, tedy převážně německou četbu určenou pro střední školy. Nejstarší takovýto dochovaný překlad je *Výbor čtrnácti pohádek bratří Grimmův* z roku 1887. Jedná se o německý text psaný švabachem, který vydal a výkladem i seznamem slov opatřil František Šubrt. Příkladem německé středoškolské „učebnice“ je pak *Výbor německých pohádek: Grimm, Hauff aj.* s četnými poznámkami a slovníkem, který uspořádal Jan Konečný a pochází z roku 1931.

Výbory pohádek několika různých autorů jsou poměrně časté. Kompletování pohádek jiných autorů s bratry Grimmovými není ale v našem prostředí tak hojné jako seskupování pohádek pouze českých autorů. Grimmové jsou dávání velmi často do kombinace s dánským pohádkářem H. Ch. Andersenem nebo s francouzským

Ch. Perraultem. V případě českých autorů je to potom Božena Němcová a Karel Jaromír Erben. Ten je často dáván do souvislosti právě s bratry Grimmovými, a to především proto, že Erben nikdy nepopíral skutečnost, že ho bratři inspirovali.²¹ Nejstarším z výborů pohádek je překlad Pavla J. Šulce z roku 1885 s názvem *Vybrané báchorky L. Bechsteina, br. Grimmů aj.: pro odrostlejší mládež i dospělé*.

Výrazné jsou také překlady pohádek bratří Grimmů na základě německého originálu, ale z cizích jazyků, jako jsou polština, angličtina, ruština, španělština, francouzština a v jednom případě i němčina v kombinaci s norštinou.

Počet překladů z jiných jazyků

Specifických překladů máme několik druhů. Samostatným oddílem jsou bilingvní knihy, tedy knihy určené k doplňkovému studiu cizích jazyků, které mají oddělené části, v našem případě německou a českou. Bilingvní knihy jsou poměrně moderní a objevují se až od roku 2003 – alespoň v té podobě, jak je známe dnes.²² První nejstarší česko-německé pohádkové knihy dvojjazyčného charakteru se začínají objevovat už v čítankách 19. století. Velkou zajímavostí jsou také překlady z češtiny do ostatních jazyků dle německého originálu. Došlo k nim v případě polského jazyka, v němž máme překlady *Žabi król* z roku 1972 a *Car žaba* z roku 1975. Podobně bylo pak přeloženo dílo *Car žaba* z roku 1973 do bulharštiny. Naprostým unikátem je překlad díla *Kinder-*

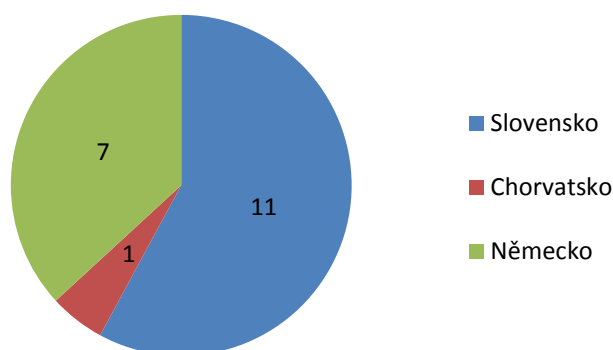
²¹ „Zdá se téměř nepochopitelné, proč by byl Erben, když, jak z narážek patrno, si v té době všiml i prosaického lidového podání, užil za podklad svého vypravování cizí, knižné předlohy. A přece je tomu tak. Jeho první česká pohádka je parafrázi, místy doslovnou německé, stejnojmenné pohádky bratří Grimmových „Die drei Spinnerinnen (Kinder- und Hausmärchen).“ → TILLE, Václav. *České pohádky do roku 1848*, 1909, s. 69.

²² Bilingvní knihy můžeme považovat za jakési následovatele již výše zmíněných německých knih opatřených slovníčkem či komentářem pro studijní účely.

und Hausmärchen z češtiny do korejštiny. Došlo k němu v roce 2006 a název knihy je *Kūlim hjōngče tonghwačip*. Zvláštním druhem překladů jsou omalovánky²³, leporelo²⁴, knihy formou puzzle, sešity loutkových her²⁵, hudební pohádka²⁶ nebo metodické texty²⁷. Samostatnou kapitolou jsou zvukové záznamy, tedy nahrávky pohádek bratří Grimmů, které byly uskutečněny na základě písemného překladu.

Nelze opomenout ani české překlady v zahraničí, přičemž největší podíl mají české texty vydané na Slovensku.

Počty českých překladů v zahraničí

²³ ŠKODA, František. *Žabí král: [Barev. omalovánky podle] pohádky ze sbírky Bratří Grimmů*. 1. vyd. Praha: SNKLHU, 1959. [15] s.

²⁴ SEMELKOVÁ, Jana. *Zvířátka a loupežníci*. [Praha]: Československý spisovatel, ©2012. [14] s. ISBN 978-80-7459-072-6.

²⁵ JINÝ, Jan. *Větroplach: loutková hra na motivy pohádek bratří Grimmů*. Vyd. 1. Praha: Theatrum Mobile, 2000. 37 s., [4] s. obr. příl. Sešity loutkových her; 3. ISBN 80-902867-2-0.

²⁶ CHARVÁT, Václav. *Kocour Matěj, neboli, Kocour v botách: hudební pohádka o 2 dílech a 9 obrazech*. Praha: Dilia, 1974. 81 s.

²⁷ KREJČOVÁ, Eva. *Besedujeme s dětmi o německých pohádkách bratří Grimmů: (Téze besedy pro mladší děti): Světové kult. výročí*. Praha: Měst. lid. knihovna, 1963. 11 s. Metodické texty a bibliogr. MLK.

2. ČASOPISECKÉ PŘEKLADY POHÁDEK BRATŘÍ GRIMMŮ²⁸

O časopiseckých překladech prací této bratrské dvojice není v českých pramenech uváděno mnoho. Václav Tille se ve své knize *České pohádky do roku 1848* zaměřuje pouze na časopisy let třicátých a čtyřicátých. Doslovně zde v kapitole *Časopisy let třicátých* uvádí: „V časopisech let třicátých objevují se dosti četně překlady cizích povídek s pohádkovými látkami ne stylem: z Herdera, ¹⁾ turecké,²⁾ negrů z Jamajky,³⁾ z Grimma,⁴⁾ ...“²⁹. V poznámce pod čarou Tille uvádí odkazy na časopisy, kde je možno tyto překlady najít. V případě již zmíněného Grimma je zde uvedeno, že překlad je možné najít v časopisu *Česká včela* z roku 1836 na straně 16 a jedná se o pohádku *Faethon*. V kapitole *Časopisy let čtyřicátých* Tille uvádí: „Časopisy let čtyřicátých¹⁾ pokračují v hojných překladech nejrozmanitějších pohádek cizích národů. Překládají se „báchorky“ irské,²⁾ hornolužické ³⁾ německé,⁴⁾...“³⁰ V poznámce pod čarou Tille přidává odkaz opět na *Českou včelu* a nově také na časopis *Vlastimil*, kde bychom mohli německé překlady báchorek najít.

Na základě Tilleho odkazu se předmětem našeho bádání stal časopis *Česká včela*, na něj později navazující *Včela* a *Vlastimil: přítel osvěty a zábavy*.

Česká Včela bylo české periodikum vycházející v letech 1834–1847 v Praze jako příloha *Pražských novin*. Jak již bylo zmíněno výše, Tille zde uvádí překlad *Faethon* od Grimma. Bohužel zde došlo ke stejnému zjištění jako v předchozí kapitole o knižních vydáních, a to, že autory této pohádky nejsou bratři Grimmové. V *České Včele* je pod názvem pohádky *Faethon a jeho truchlící sestry* uvedeno, že jde o pohádku dle A. L. Grimma. Na obranu Tilleho lze dodat, že neuvádí křestní jméno, tedy že nespécifikuje, o jakého Grimma se jedná. Nicméně – opět na základě vžitého paradigmatu – většina pozdějších publikací tento překlad spojuje mylně s bratry Grimmovými. Autorem této pohádky je ale poněkud neznámý Albert Ludwig Grimm. *Deutsches Literatur-Lexikon* o něm hovoří jako o německém politikovi a především „pohádkovém a dětském“ spisovateli. „Narodil se v roce 1786 a zemřel roku 1872 v Baden-Badenu. Je tedy současníkem bratrů Grimmových, ale nutno opět podotknouti, že s nimi nikdy nebyl v žádném příbuzenském vztahu a jedná se pouze o shodu příjmení.

²⁸ Časopisy *Česká včela*, *Včela* a *Vlastimil* jsou volně dostupné v digitalizované podobě v digitální knihovně Kramerius NK ČR – dostupné na: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/Welcome.do>

²⁹ TILLE, Václav. *České pohádky do roku 1848*, 1909, s. 36.

³⁰ Tamtéž, s. 50.

I z tohoto však pramení jeho časté zaměňování a přisuzování jeho zásluh sourozenecké dvojici. Z jeho děl můžeme uvést: Dětské pohádky (1809), Příběhy svatého Písma pro chlapce a dívky (1817), Příběhy tisíce a jedné noci (1820), Sbírkka malých povídek pro útlý věk (1824), Pohádková knihovna pro děti (1839) nebo Kniha pohádek (1871).³¹

Když se podrobně zaměříme na všechny báchorky uveřejněné v *České včele*, můžeme s jistotou říci, že v průběhu let 1834–1847 zde nebyl otištěn ani jeden překlad pohádek bratří Grimmů. Velkou zajímavostí jsou ale typy pohádek, jaké zde byly uveřejněny. Velmi patrné je zřejmě záměrné potlačování německého prostředí v *České včele*. Grimmové byli zcela vynecháni, ale oproti tomu byly publikovány ve velkém množství pohádky slovanské, zvláště pak české a navíc třeba i pohádky indiánské nebo novořecké. Jako příklady můžeme uvést:

r. 1834 – č. 19 – *Tré oříšků* (národní pohádka)

č. 50 – Pohádky na ostrově Jamajce (*Roztlučený džbán, Nejmladší ze třech*)

r. 1835 – č. 32 – *Jiřík a čápi* (pohádka novořecká)

r. 1840 – č. 104 – *Okouzlené jezero* (srbská báchorka)

r. 1844 – č. 27 – *O třech přadlenách* (K. J. Erben)

č. 102 – *Běla, čermáček a mořská kráva* (bretonská báchorka)

č. 104 – *Červená labuť* (báchorka severo-amerických indiánů)

r. 1845 – č. 19 – *Sněhurka* (ruská národní pohádka)

Za jediný s jistotou doložený překlad z němčiny můžeme považovat zřejmě jen zmíněného *Faethona* od Grimma (vzhledem k názvu a tématu pohádky se ale jedná o řeckou mytologii, tedy německý autor zde není tak důležitý jako řecký původ pohádky).

Zajímavou báchorkou je také *Divotvorný pramen* uveřejněný v roce 1834 v čísle 4, je pod ním podepsán Jan Slavomír Tomíček, překladatel a přispívatel do časopisu. Bratři Grimmové jsou autory pohádky s podobným názvem, a to *Pryštící pramen*. O případné souvislosti obou pohádek (či o tom, do jaké míry se Tomíček jakožto překladatel nechal případně bratry inspirovat) však můžeme pouze spekulovat, neboť nebylo nijak prokázáno přímé spojení pohádek – témata obou děl jsou jiná a zavádějící je zde podobný název. Toto ale nebylo předmětem našeho bádání.

³¹ *Deutsches Literatur-Lexikon: biographisch-bibliographisches Handbuch*. 3., 1978, s. 808 (vlastní překlad).

Časopis *Včela* bylo české periodikum volně navazující na *Českou včelu*, vycházel v letech 1848–1850. Stejně tak jako v jeho předchůdci, ani zde se neobjevil žádný překlad pohádek bratří Grimmů. Oproti *České včele* můžeme s jistotou říci, že tento časopis se netají svým protiněmeckým postojem. Velmi zajímavý je v tomto ohledu příspěvek Karla Sabiny v mimořádné příloze k číslu 16: „*Německá žurnalistika se u nás roztahuje, i kuňká práwě jak žába před deštěm. Jakýsi cizozemec, Pohlig w Litoměřicích, chlap, jenž by zasluhowal, bychme na wyhnání jeho ze země české tlačili, opowažuje se w listu swém: der Wegweiser, w Litoměřicích vycházejícím takowou hanou a takowými lžemi obsypáwati národ český, že se osmělujeme činiti návrh, by daremný ten cizozemec wypowězen byl z vlasti. Jiného trestu newíme, neboť není hoden, aby se Slowanská ruka šipanawé twáře jeho dotknula.*“ Z pohádek v tomto periodiku zmiňme například báchorku *Pachole a hvězda* v čísle 35 z roku 1850 nebo báchorku *Čtyři zlaté kule* – vycházející na pokračování v číslech 44 a 45 z roku 1848.

Časopis *Vlastimil: přítel osvěty a zábavy* vycházel v letech 1840–1842. Tille v *Českých pohádkách* zmiňuje: „*Vedle překladů označených jsou i falsa. Ve „Vlastimilu“ je otištěna „stará pověst národní“ „Bělínka“, ¹²⁾ která však není než téměř doslovný překlad pohádky Schneewittchen ze sbírky bratří Grimmů.¹³⁾ Překlad opravuje jen malé nedopatření originálu, že krev z prstu královny, která se v pokoji píchne jehlou do prstu, ukápla na „sníh“ a překládá na „plátno“. Někdy trochu šlechtí originál. Macecha káže myslivci zabít dívku a donést její plíce a játra. Myslivec přinese plíce a játra z podsvinčete, macecha je sní. V češtině sluha donese srdce a játra z laňky, macecha je káže zakopat v zahradě. Občas ještě vynecháno neb přidáno slovo, přímá řeč změněna v nepřímou, verše originálu překládány volně, ale jinak je překlad věrný.*“³² Tento překlad se ve *Vlastimilu* opravdu nachází, a to v již zmíněném vydání z roku 1840 ve 3. dílu ve druhém svazku na straně 168.

Překlady bratří Grimmů se nenacházejí ani v tomto časopise. Co se báchorek či pohádek týče, v časopise *Vlastimil* jich příliš nenajdeme. Jmenujme například národní pohádku z roku 1842 z dílu druhého (taktéž se nachází i v díle 3, svazku 1 z roku 1840) s názvem *Zvířátka na pouti*. Pokud se zaměříme na celkový obsah *Vlastimila*, najdeme zde spíše velké množství historických povídek a pověstí

³² TILLE, Václav. *České pohádky do roku 1848*, 1909, s. 50.

Otázkou, kterou si musíme na závěr této kapitoly položit, je, jak by tomu bylo s překlady pohádek bratří Grimmů uveřejněnými například v česko-německých časopisech z počátku 19. století. Tyto časopisy ale nebyly předmětem našeho bádání. V této kapitole jsme vycházeli pouze z Tilleho a zaměřili jsme se jen na české časopisy, ve kterých bylo na základě podrobného prostudování zjištěno, že se zde překlady pohádek bratří Grimmů nevyskytují (kromě téměř doslovného překladu Bělinky, kde je ale původ pohádky popřen a je ve změněné podobě vydávána za národní)

3. TÉMA PŘEKLADU

Četba pro děti se od počátku rozvíjela pod vlivem folklóru. B. Říha napsal: „*Dětská literatura má svůj prvopočátek v ústně tradované tvorbě našeho lidu, v jeho pohádkách, písních, říkadlech, příslovích a hádankách... Lidová tvorba je tedy jedním z hlavních pramenů naší dětské literatury – a to pramen zdravý a mocný.*“³³ Oldřich Sirovátka ve své publikaci *Současná česká literatura a folklór* uvádí, že počátek dětské literatury můžeme datovat do počátku 19. století, přičemž nejpřednější místo si udržuje útvar pohádkový. Ten je tradičně na prvním místě v oblasti dětského čtenářství, neboť je to to první, s čím se dítě setkává a co ho doprovází nejméně pět roků jeho života. Pohádky jakožto součást dětské literatury se neomezují pouze na folklórní pohádku českou, jsou ve velké míře inspirovány i celou řadou evropských nebo světových pohádek, což dokazují i hojné překlady německých pohádek v duchu bratří Grimmů. Tato tendence se projevila nejen na začátku 19. století, ale už daleko dříve. Problém, který se tu naskytá, je, odkdy a zda vůbec můžeme nějak datovat pohádku jako součást výhradně dětské literatury.

V průběhu 19. a 20. století dochází pozvolna v pohádkách ke změně orientace z původně dospělého čtenáře na dětského. V dnešní době už je pohádka brána jako neodmyslitelná součást výhradně dětské literatury, ale v minulosti to tak samozřejmě nebylo, a původně byla určena dospělému publiku. Vymezit jednoznačně období, kdy k tomuto přerodu pohádek „dospělých“ na „dětské“ došlo, ale nelze, neboť rozdíl v cílové skupině čtenářů se postupně stíral, tudíž přesně časově doložit tuto skutečnost není možné. Jelikož, jak již bylo uvedeno výše, počátky dětské literatury byly položeny na prahu 19. století, můžeme jen odhadovat, že přerod pohádky z útvaru určeného dospělému čtenáři v text určený pro děti začal pozvolna někdy v tomto období. Vydát se po stopách počátků dětské literatury – konkrétně pohádky – by bylo jistě také dalším zajímavým směrem, který by mohl být předmětem dalšího bádání.

3.1 Literární adaptace pohádek

Pohádka se z počátku šířila hlavně formou ústního podání. Později se projevila tendence pohádky v nějaké formě zaznamenat a následně uchovat v podobě písemného

³³ SIROVÁTKA, Oldřich. *Současná česká literatura a folklór*, 1985, str. 30 → převzato z: B. Říha: *Zatvrzelý sen*. Praha 1973, s. 9.

záznamu, tak jak tomu bylo kupříkladu u bratří Grimmů. Následným dalším přejímáním a překládáním se stávalo, že původní dílo bylo přepracováno do nové podoby. Proces tohoto přepracovávání označujeme jako adaptaci, což je úprava původního vyprávění. Jana Čeňková v publikaci *Vývoj literatury pro děti a mládež a její žánrové struktury* odkazuje na Hanu Šmahelovou, která ve svém díle *Návraty a proměny* charakterizovala dva druhy adaptací:

1. Klasická adaptace lidových pohádek

Základem je sbírka bratří Grimmů *Pohádky pro děti a domov*, která je velmi významná pro folkloristiku a literární zpracování pohádek. Klasická adaptace reprodukuje ústní podání jako památku lidové tvořivosti, v níž jsou zachovány prvky folklórní poetiky.

2. Autorská adaptace lidových pohádek

Tuto adaptaci je poměrně těžké charakterizovat, ale dá se říci, že v úpravě lidové pohádky začíná v určité míře převažovat individuální tvůrčí složka nad folklórní. Jde o pozvolný přechod k volnějším zpracování lidové látky, a proto můžeme říci, že tato adaptace má již velmi blízko k autorské pohádce.

3.2 Problematika překladu pohádek

O problematice překladu pohádky toho mnoho napsáno nebylo, ač se jedná o poměrně zajímavou oblast. Bohužel pohádkám a hlavně jejich překladu byla dosud v naší literatuře věnována jen malá pozornost. Můžeme se setkat pouze s několika ojedinělými články z let šedesátých, které se ale spíše zabývaly problémem, zda pohádky překládat, nebo adaptovat. Zcela však opomíjely otázku, jakým způsobem je překládat, zvláště pak musí-li se brát ohled na to, zda jsou cíleny na dospělé čtenáře nebo naděti.³⁴

Jedním z takových článků z 60. let je článek *Pohádka jako překladatelský problém* od Karla Horálka. Vyšel v časopise *Naše řeč* v roce 1960. Horálek nejprve lidovou pohádku specifikuje jako složitý, diferencovaný a vůbec nejstarší umělecký výtvar, který nemá ustálenou podobu textu. Mnoho pohádek žije v ústním podání a v literatuře po dlouhá tisíciletí v téměř nezměněné podobě. Je to třeba tím, že v pohádkách se odrážejí společenské vztahy a vlastnosti lidí, které jsou stejné v různých epochách lidstva, jako například některé vztahy rodinné, statečnost, závist nebo

³⁴ KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*, 1994, s. 145.

vděčnost. Tím můžeme vysvětlit i to, že jsou pohádky stále tak oblíbené, zvláště pak mezi dětmi. Nutno zde ale poukázat na fakt, že ne všechny pohádky byly určeny dětem. Řada z nich se pro ně nehodí hlavně z hlediska výchovného, a jsou proto vhodné spíše jako četba pro dospělé. Problémy, které vyvstávají, jsou, jak odlišit sborníky pohádek, které pro děti určené nejsou, a jak naložit s jazykovou stránkou. Proto je časté, že se sbírky lidových pohádek vydávají v původních nářečních zápisech, nebo, pokud je kniha určena širší čtenářské veřejnosti, se to řeší kompromisem, kdy se neusiluje o zachování místního jazykového svérázu do všech podrobností. Pokud jde o publikace určené přímo dětem, pak se do lidových textů zasahuje nejvíce. V takových případech se volí převyprávění (textová i syžetová adaptace), tento postup se užíval v dřívějších dobách všeobecně a uplatňoval se i v případech, kdy nešlo o publikace určené přímo dětem. I v překladech cizích pohádek jsou však možné různé postupy a nebývají výjimkou ani radikální textové úpravy. Horálek svůj článek uzavírá tvrzením: „*Teorii překládání pohádek se u nás dosud nevěnovala taková pozornost, jak by bylo žádoucí. Překladaatele pohádek čekají stále ještě velké úkoly. Pro některé úseky ještě nemáme ani dostatečně připravené překladaatele.*“ ... „*V poslední době se u nás zase začíná mluvit o nadprodukcii pohádkové literatury. V této věci by měli mít hlavní slovo pedagogové, pokud jde o edice pro mládež.*“³⁵

Problematice překlada se dále věnuje až Zlata Kufnerová v publikaci *Překládání a čeština* z roku 1994. „*Lidové pohádky jsou spjaty s konkrétním kulturním systémem, v němž vznikly, zřejmě těsněji než mnohé pohádky umělé a než jiné beletristické texty, a proto obtížnost jejich překlada nezávisí ani tak na tom, zda se překlada mezi příbuznými či vzdálenými jazyky, jako spíše na tom, zda se překlada mezi příbuznými či nepříbuznými kulturními systémy, jež se v jejich formě i obsahu obřážejí. Podstatnou složkou pohádkových textů jsou totiž reálie a ustálené obraty. A v tradičních pohádkách patří mezi reálie i typy nadpřirozených bytostí.*“³⁶

Zlata Kufnerová v knize *Překládání a čeština* dále zmiňuje, že jiná problematika je při překlada pohádek z němčiny, ze slovanských jazyků nebo při překlada z jazyků a kultur mimoevropských. Autorka se v kapitole *Jak se překladaaly a překladaají pohádky* zkráceně zaměřuje právě na oblast německou, a to konkrétně na překlady pohádek bratří

³⁵ HORÁLEK, Karel. Pohádka jako překladaatelský problém. *Naše řeč*. 1960, 43(7-8), 1-4. Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4769>, s. 4.

³⁶ KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*, 1994, s. 145.

Grimmů. Právě pod jejich vlivem se vyvíjela naše pohádková tradice, tudíž je příznačné, že některé názvy a jména se už dávno natolik ustálily, že dnes je začleňujeme do našich lidových pohádek. Jako příklad můžeme uvést: *Červenou Karkulku* = *Rotkäppchen*, *Šípkovou Růženku* = *Dornröschen*, *Sněhurku* = *Schneewitchen*, *Popelku* = *Aschenputtel* nebo *Vševěda* = *Allwissend*. Stejně tak se vžila i počestěná vlastní jména jako například *Hänsel und Gretel* = *Jeníček a Mařenka*. V případě překladu ale vzniká i řada zcela nových tvarů. O takové obohacení českých pohádek se zasloužila i překladatelka Jitka Fučíková, která přišla s novotvory jako: *Lesoničci* = z *Die drei Männlein im Walde* neboli tři mužíčkové v lese; *Bezručka* = *Das Mädchen ohne Hände* – dívka bez rukou; *Tři štěstílkové* = *Glückskinder*.

„Právě Grimmovy pohádky, které byly u nás od minulého století tolikrát překládány, dokládají rozdílná pojetí překladu, především však odlišnost překladu pro děti a pro dospělé.“³⁷

O nezbytnosti překladové literatury pro dětskou literaturu, zvláště pak pro pohádky, svědčí i poznámka, kterou připojuje Otakar Chaloupka: „*Jedno je ovšem jisté, že bez překladů kontext dětské četby existovat nemůže.*“³⁸

3.3 Překladatelé pohádek bratří Grimmů v českém prostředí

„Jako ohlas německého pozdního romantismu zazněl roku 1887 v české literatuře překlad *Výbor čtrnácti pohádek bratří Grimmův*, u něhož však nebyl uveden překladatel.“³⁹ Tato věta pojednává o již několikrát zmíněném nejstarším překladu pohádek bratří Grimmů u nás. Já bych však polemizovala s tvrzením, že u tohoto výboru není uveden překladatel. Dle mého názoru můžeme za překladatele považovat právě osobu Františka Šubrta, kterého bibliografická databáze CASLIN uvádí jako dalšího původce textu. Mimo jiné, název je přímo doplněn o poznámku: vydal a výkladem slov opatřil František Šubrt. I přesto, že je text psaný německým švabachem, po podrobném prostudování této knihy⁴⁰ bych oponovala tvrzení, že je zde absence překladatele, neboť je patrné, že František Šubrt musel textu velmi dobře

³⁷ KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*, 1994, s. 147.

³⁸ *O překládání literatury pro děti a mládež*, 1988, s. 6.

³⁹ BELISOVÁ, Šárka, HRALA, Milan (ed.). *Kapitoly z dějin českého překladu*, 2002, s. 143.

⁴⁰ *Výbor čtrnácti pohádek bratří Grimmův* volně dostupný v digitalizované podobě v digitální knihovně Kramerius NK ČR – dostupné na:

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2102565&mcp=&s=djvu&author=>

rozumět, tudíž ho i přeložit, aby ho mohl opatřit českým slovníčkem a též velice dobrým doprovodným výkladem sloužícím, jak už sám rozšířený název knihy *Sbírka vynikajících spisů německých ku usnadnění četby mládeži české* napovídá, především ke studiu. Proto bych Františka Šubrtu považovala za nejstaršího překladatele pohádek bratří Grimmů z němčiny do češtiny.

František Šubrt (1845–1898) byl středoškolský profesor, známý též pod pseudonymem F. J. Těchonický, který si zvolil na základě svého rodného města Těchonice u Horažďovic. Byl autorem zejména učebnic francouzštiny, francouzských čítanek i čítanek pro školy měšťanské, věnoval se také knihám s tematikou dětských her. Mimo jiné do jeho překladatelské tvorby spadá i již zmíněný *Výbor čtrnácti pohádek bratří Grimmův*.⁴¹

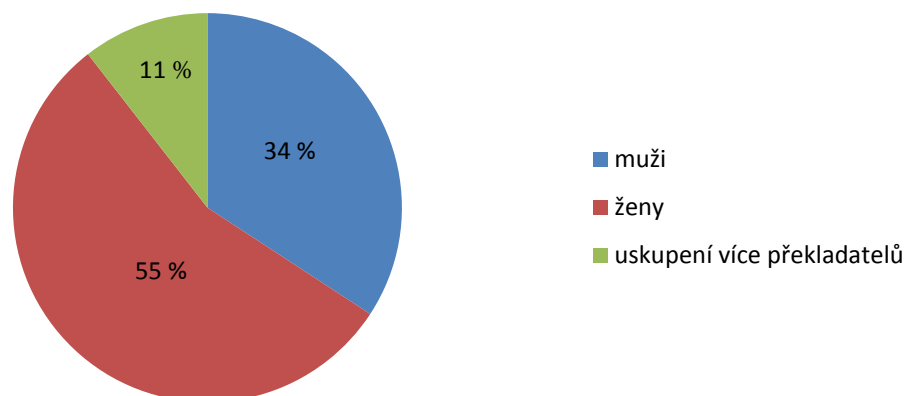
Jako velmi zajímavé se v problematice českých knižních překladů pohádek bratří Grimmů jeví zastoupení mužů a žen v pozici překládajících.

V následujícím grafu jsem se pokusila nastínit procentuální zastoupení v počtu mužů a žen, kteří překládali pohádky bratří Grimmů. Zaměřila jsem se pouze na české knižní překlady pohádek, kde byl zcela jasně uveden překladatel. Nezahrnula jsem překladatele, kteří pohádky opatřili komentářem, slovníčkem, či osoby, které v knize figurovaly pouze jako upravující či vypravující a nebyly uvedeny jako přímí původci celého překladu. Jak je na grafu viditelné, českým knižním překladům pohádek dominují ženy.

Když se zaměříme na období 20. století, zhruba od konce 20. let do počátku 40. let je překladatelství převážně doménou mužů, zřejmě i v důsledku teprve vrcholící emancipace žen, která se jistě promítla také do oblasti překladu. Od 40. let již můžeme pozorovat postupné pronikání žen-překladatelek. V tomto období až do počátku 70. let se situace pomalu vyvažuje a početné zastoupení žen a mužů je zhruba stejné. Změna přichází až po roce 1972, kdy je překladatelství již téměř výhradně doménou žen, a tento trend zůstává nezměněn prakticky až do současnosti. V grafu se vyskytují v poměrně malém procentuálním zastoupení ještě skupiny více překladatelů podílejících se na textu. Jednalo se zde o dvojice Jan Konečný a Josef Mašek, Jana a Luděk Dobrorukovi, Olga a Klaudivie Neumannovy a o trojici překladatelů K. Hermann, H. Nováková a K. Pavlíková.

⁴¹ *Baila.net* [online]. Praha, 2012 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z: <http://baila.net/autor/262128129/frantisek-subrt>

Celkové zastoupení v pohlaví překládajících

Pokud se zaměříme na mužské překladaatele, najdeme zde velké množství překladatelů, kteří jsou autory převážně jen jednoho až dvou překladů. Jmenujme Oskara Sgalla (překlady v letech 1934–1936) nebo Josefa Pšenčíka (překlady 1939, 1942, 1948), kteří se podepsali jako překladaatele pod tři knižně vydané překlady pohádek bratří Grimmů. Poměrně zajímavým překladaatelem byl i Petr Denk. *Lexikon české literatury I* o něm pojednává jako o překladaateli dětské a pedagogické literatury, a to zejména z ruštiny. Byl upravovatelem lidových pohádek z jiných kultur (korejské, japonské, indiánské,...). V roce 1942 vyšel jeho jediný překlad zaměřující se na Grimmy, a to *Pohádky bratří Grimmů*. Petr Denk je v souvislosti s překlady a dětskou literaturou hojně zmiňován i v celé řadě časopisů, například přeložil článek *Přehled světové dětské literatury*⁴² publikovaný v časopise *Úhor*; obdobně *Magazín družstevní práce* z roku 1934 uvádí článek *Velká literatura pro malé děti*⁴³ (referát S. Maršaka na moskevském sjezdu spisovatelů), jenž do češtiny přeložil a upravil právě Petr Denk. Tento článek je sice zaměřen výhradně na ruské pohádky, ale je dokladem toho, že Petr Denk se o dětskou literaturu z pozice překladaatele zajímal v aktivním (sám překládal pohádky) i pasivním (překládal články týkající se dětské literatury) směru.

Když se zaměříme na ženy v pozici překladaatelek, je zde oproti mužům velký rozdíl. Máme jak větší zastoupení v počtu překládajících žen, tak i větší množství překladů od jednotlivkyň. V tomto ohledu je nejvíce produktivní Marie Kornelová,

⁴² Přehled světové dětské literatury. *ÚHOR: Kritická revue literatury pro mládež*. Praha, 1935, **XXIII**(2), 29-32.

⁴³ Velká literatura pro malé lidi. *Magazín DP*. Praha: B. M. Klika, 1934, **II**(7), 195-198.

kteřá je autorkou nejvyššího počtu překladů dětských knih (respektive opakujících se vydání) od bratřů Grimmů, jako další nejproduktivnější překladatelky pak můžeme jmenovat především Dagmar Klementovou, Jitku Fučíkovou a Helenu Helceletovou.

V této oblasti bych ráda krátce poukázala na dvě ze zmíněných překladatelek, Jitku Fučíkovou⁴⁴ a Marii Kornelovou⁴⁵, a to především z důvodu rozdílnosti jejich překladů (text poukazující podrobněji na tyto odlišnosti bude mimo jiné součástí další části práce). „Právě Grimmovy pohádky, které byly u nás od minulého století tolikrát překládány, dokládají rozdílná pojetí překladu, především však odlišnosti překladu pro děti a pro dospělé. Lze ji ilustrovat na překladech pro děti od M. Kornelové a na překladu pro dospělé od J. Fučíkové.“⁴⁶

3.4 Ohlasy na překlady pohádek bratřů Grimmů⁴⁷

Pohádky byly, jsou a budou neodmyslitelnou součástí nejen literatury, ale kultury celkově. „Málokterý jiný jev lidové slovesnosti se těšil od počátku 19. století, tedy od nástupu obrození a romantismu, takovému zájmu a obdivu jako pohádka. Na počátku minulého století přívrženci tzv. mytologické teorie v ní nacházeli odezvy starých pohanských mýtů. Obrozenští vlastenci v ní viděli výraz národní duše, stoupenci srovnávacích metod hledali mateřské prameny celé pohádkové tradice a pátrali po spojnicích, po nichž putovaly pohádkové látky od národa k národu, z jedné doby do druhé.“⁴⁸ Po dvě stě let byla pohádka živým tématem vědy i kultury, ale největšího rozvoje se dočkala až na počátku 19. století, a to hlavně ve 30. letech.

V naší pohádkové tradici byla velmi patrná inspirace německou dvojicí bratrů Grimmových. V jejich duchu tvořil například Karel Jaromír Erben, který se nikdy obdivem k této sourozenecké dvojici netajil. Pohádky jsou v českém prostředí dále

⁴⁴ Jitka Fučíková (1903–1987), dívčím jménem Skaláková, byla česká překladatelka, která se orientovala především na německy psanou (též i švýcarskou a rakouskou) prózu, většinou z 20. století. Zaměřovala se především na díla klasika moderní literatury pro mládež E. Kästnera, pohádky bratřů Grimmů nebo T. Manna → převzato z: FORST, Vladimír (ed.). *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*, 1985, s. 772.

⁴⁵ Marie Kornelová (1909–1978), vlastním jménem Hrušešová (pseudonym si zvolila na základě Viktora Kornela ze Všehrd), byla autorka historické prózy, dětských prozaických knih a překladatelka knih pro dospělé i pro mládež z němčiny francouzštiny, angličtiny, ruštiny a slovenštiny. → převzato z: FORST, Vladimír (ed.). *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*, 1993, s. 857.

⁴⁶ KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*, 1994, s. 147.

⁴⁷ V této kapitole jsem pracovala tak, že jsem nejprve sestavila seznam všech překladatelů, který jsem následně konfrontovala s *Lexikonem české literatury* a s digitalizovanou Retrospektivní bibliografií české literatury 1775-1945, která je k dispozici na stránkách Ústavu pro českou literaturu AV ČR.

⁴⁸ SIROVÁTKA, Oldřich. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*, 1998, s. 31.

spojeny (mimo Erbena) hlavně s Boženou Němcovou nebo i Eliškou Krásnohorskou. Mimo tyto české sběratele a autory pohádek jsou již téměř za „domácí“ u nás považováni právě bratři Grimmové. Přežívá zde stále jisté povědomí, že běžné dítě by nemohlo ani dospět bez toho, aby nikdy nečetlo pohádky Grimmů nebo Němcové.

Není tedy překvapující, že pohádky bratří Grimmů u nás začaly být velmi hojně překládány (nejvíce ve 30. a 40. letech 20. století). Co bychom ale očekávali, je, že v takovémto množství překladů, které se věnovaly pohádkám bratří Grimmů, najdeme velkou spoustu recenzí, které budou nějak reflektovat jednotlivá vydání překladů či samy osoby překladatelů. Po důkladném pátrání docházíme k překvapivému zjištění. Odborná kritika se omezuje pouze na dvě recenze, které vyšly v dobových periodikách. Poukážeme zde na to, že obě reflektují vydání pohádek od Marie Kornelové a Jitky Fučíkové, které jsou pokládány za stěžejní překladatelky pohádek bratří Grimmů. Tyto recenze byly publikovány v *Lidových novinách* a ve *Svobodném slovu* a zaměříme se na ně jednotlivě.

První článek vyšel 15. prosince 1942 v *Lidových novinách* a nesl název „*Pohádky bratří Grimmů*“. Autorem je Vladimír Pazourek. V úvodu se dozvídáme, že recenze se týká knih *Děti Pána Boha* a *Pohádky a legendy: z pohádek bratří Grimmů vybrala, přeložila a upravila Jitka Fučíková*. Obě knihy vyšly v roce 1942 v Praze a vydal je J. R. Vilímek. Netřeba již dále dodávat, že překladatelkou je v obou případech Jitka Fučíková. Na začátku autor připomíná, že Vilímkovo nakladatelství vydává tento rozsáhlý výbor lidových pohádek bratří Grimmů zřejmě v nejhodnější dobu, neboť je třeba připomenout, že je tomu zhruba sto let, co tito dva vynikající novoromantické měli vliv i na naši obrozeneckou kulturu (připojím zde doslovnou část článku, abych čtenáře upozornila mimo jiné i na jazykové zvláštnosti v textu a zejména tehdejší archaickou podobu češtiny): „*Budiž tu připomenuto alespoň tolik, že velký umělecký vzestup naší pohádkové literatury, navždy zpečetěný jmény Karel Jaromír Erben a Božena Němcová byl by sotva možný bez pronikavého vlivu theoretických i sběratelských prací Grimmů. Pokládajíce lidové pohádky za samostatný výplod génia národního, nezávislý na tvorebné oblasti umělé literatury, dbali o uchování výpravné techniky, vmýšlejíce se pozorně a citlivě do originálního způsobu podání lidových vypravěčů. Ukazovali tak cesty početné řadě domácích i cizích vypravěčů básňovatelů,*

z nich právě naši měli ke Grimmům nejbliže.⁴⁹ Pazourek se v článku dále věnuje vydání Jitky Fučíkové. Poukazuje na to, že vybrala z monumentální sbírky (která definitivně v originále čítala tři svazky) dva hutné svazky o více než sto deseti pohádkách, které rozdělila do knih *Děti Pána Boha* a *Pohádky a legendy*. Dále zde připomíná, že překladatelka se snažila vybrat nejpodstatnější a nejcharakterističtější pohádkové celky. Nepřihlížela k pohádkám, jejichž obměny už jsou známé z českých pohádek, ale snažila se vytvořit především obraz lidové poezie německé. Doslovně se Pazourek vyjadřuje: „*Její práce překladatelská snese přísnou kritiku. Přeložit klasickou němčinu vysokého stupně do moderní češtiny a dbát při tom čtenářského požadavku dítěte, jemuž jsou tyto pohádky především určeny, je úkol nemalý. Fučíková jej zdolává citlivým postojem, snahou dát vyprávění spíše pevný a výrazný spád, který by se opíral o stručnou sdělnou větu, o dějové zaostření v duchu jazykové ucelenosti. Při výboru takového druhu a takové šíře mohlo být vypuštěno těch několik ojedinělých čísel s drastickými momenty.*“⁵⁰ Velmi pochvalně se Pazourek naopak vyjadřuje o překladatelčině smyslu pro tlumočení veršů, zejména o jejich zpěvnosti. Vyzdvihuje zde i ilustrátora Jiřího Trnku a jeho kouzelné pojetí barevné kompozice. Na závěr Pazourek už jen doplňuje, že obě knihy jsou poměrně rozsáhlé a že jsou vytištěné malými písmeny, tudíž předpokládá, že tyto pohádky se budou muset menším čtenářům spíše číst. Ale to je vlastně v pořádku, neboť je Jitka Fučíková doporučuje všem dětem od devíti let.

Pokud se na recenzi zaměříme prizmatem dnešní doby, je poměrně objektivní. Pazourek zde Fučíkovou kritizuje za to, že by mohla vypustit některé drastické momenty. S tímto tvrzením však nemůžeme úplně souhlasit. Jitka Fučíková se nikdy netajila tím, že chtěla v první řadě převést pohádky bratří Grimmů do češtiny autentickým způsobem a snažila se do textů tolik nezasahovat (jako třeba její současnice Marie Kornelová). Myslím si, že jednou z nejcharakterističtějších věcí, kterou můžeme u Grimmů najít, je právě surovost jejich pohádek, proto pokud Jitka Fučíková chtěla pohádky přeložit co nejvěrněji, je nasnadě, že nechtěla zbytečně moc upravovat ani tyto drastické momenty. Pazourek zde podotýká, že měla dbát hlavně na čtenářský požadavek dítěte (což svědčí o tom, že v roce 1942 už byla pohádka brána jako výhradně dětská literatura), ale sama Fučíková v závěru upozorňuje, že pohádky

⁴⁹ PAZOUREK, Vladimír. Pohádky bratří Grimmů. *Lidové noviny: ranní vydání*. Brno: Jaroslav Rejzek, 1942, 50(614), 4.

⁵⁰ PAZOUREK, Vladimír. Pohádky bratří Grimmů. *Lidové noviny: ranní vydání*. Brno: Jaroslav Rejzek, 1942, 50(614), 4.

jsou určeny dětem od devíti let, tudíž myslím, že překladatelka si tímto doporučením obhájila styl svého překladu. Neboť myslím, že devítileté dítě už drastický (a je také otázkou, do jaké míry jej lze opravdu považovat za drastický) závěr pohádky nijak nepoznamená. S politováním musím konstatovat, že se mi tyto knihy z roku 1942 do rukou nedostaly, tudíž nemohu posoudit ilustrace Jiřího Trnky zde zmíněné. Měla jsem možnost posoudit pouze vydání z roku 1988 (*Jacob a Wilhelm Grimmové Pohádky*), u kterého je autorem ilustrací Jaroslav Šerých. Nicméně můžeme tímto posoudit překladatelský styl autorky, kterému se věnuje následující kapitola.

Druhý článek (je k dispozici v příloze práce) je podstatně mladší než předešlý. Nese název „*Zklamání nejen za 37 Kč*“ a vyšel 14. července 1970 ve *Svobodném slově*. Autorem článku je I. Olenič a jak už název napovídá, nepůjde zřejmě o pochvalnou recenzi. Olenič se v úvodu sebekriticky vyjadřuje, že on sám mimo několika běžných frází německy neumí vůbec – natož pak číst v originále, a že z toho důvodu velmi uvítal albatroské vydání knihy *Pohádky bratří Grimmů*⁵¹. V další části recenze se už pouští do kritiky Marie Kornelové, která je autorkou tohoto překladu. Zaměřuje se na ediční poznámku, kterou Marie Kornelová ke knize připojila a ve které vysvětluje svůj postup při překladu (v následující kapitole je tato ediční poznámka podrobněji rozvedena) a především to, že její překlady jsou upraveny z důvodu toho, že jsou směřovány na nejmenší čtenáře. Olenič se vyjadřuje kriticky především k tomu, že tato ediční poznámka nemůže rozhodně ani přesvědčit, ani uspokojit. „*Koupil jsem knihu, inzerující, že v ní najdu Pohádky bratří Grimmů. Našel jsem však Pohádky Marie Kornelové na motivy pohádek bratří Grimmů, což je, jak jistě každý pochopí, podstatný rozdíl. Nejen, že jde v titulu o vědomé klamání čtenářské obce, ale navíc to není, podle mého názoru, ani dobrý postoj ve vydavatelské politice. Omluva, že je to knížka pro děti, nemůže obstát. Originál byl psán také pro děti a nikoliv pro otrlé dobrodruhy z cizinecké legie.*“⁵² Dále v článku kriticky hodnotí postoj vydavatelství, které nemělo knihu vydávat (pokud k ní mělo výhrady a určitě ne v této podobě). Závěrem Olenič dodává, že jednou by se mohlo stát, že bychom si mohli upravovat jakýkoli překlad k obrazu svému bez toho, aniž bychom přihlíželi k autorskému záměru.

⁵¹ Tato kniha vyšla v roce 1969.

⁵² OLENIČ, I. *Zklamání nejen za 37 Kčs. Svobodné Slovo: List československé strany socialistické*. Praha: Mír, 1970, **XXVI**(164), 4.

Z našeho pohledu se tato recenze jeví jako velmi kritická a zároveň velmi chybná, je třeba brát ale v úvahu především to, že tuto recenzi zřejmě opravdu nelze pokládat za skutečnou odbornou, ale spíše ji můžeme vnímat jako osobní postřeh určený širší veřejnosti. Chtěli bychom zde tedy upozornit spíše na pasáže, ve kterých se mýlí. Olenič Marii Kornelovou kritizuje za její autorskou adaptaci. Dle mého názoru je ale autorčina úprava zcela na místě. Marie Kornelová se nikdy nesnažila prezentovat svoje pohádky jako doslovný překlad. Naopak osobně velmi oceňuji ediční poznámku, ve které autorka sama uvedla důvody, proč k překladu přistupovala takto. Vysvětlila, že pohádky přepracovala především s ohledem na nejmenší čtenáře. Olenič jí vytýká, že byl mystifikován názvem knihy, který inzeruje pohádky bratří Grimmů a není to pravdou. Nemyslím si, že název knihy by byl v tomto případě zavádějící. Nutno podotknout, že autorka vycházela opravdu z originálu pohádek bratří Grimmů, proto i název knihy se mi zdá příhodný. Olenič se zde ale dopouští velké chyby. Prezentuje názor, že originál pohádek bratří Grimmů byl také psán pro děti. Toto tvrzení se nezakládá na pravdě a autor zde prokazuje základní neznalost problematiky. Grimmové svoje pohádky nikdy nepsali pro děti, nýbrž byli sběrateli lidových pohádek v jejich původní podobě, proto vytýkat Marii Kornelové to, jakým způsobem překládala svoje pohádky, mi přijde nedůstojné vzhledem k tomu, že autor sám nemá zjevně dostatečné znalosti. Musíme ale vzít samozřejmě v úvahu, že *Svobodné slovo* nepublikuje odborné kritiky, tudíž zdůrazňuji, že článek I. Oleniče je možno brát spíše jako subjektivní laický názor jedince, který zde prezentuje pouze svoje bezprostřední pocity z pohádkové knihy.

Pokud porovnáme obě recenze, liší se samozřejmě nejen v odstupu téměř 30 let, ale i v celkovém pojetí. Kritika Vladimíra Pazourka na mě působí zcela korektně a profesionálně a autor působí jako znalý odborník. Článek I. Oleniče je oproti němu jen úsměvným konstatováním. Oba články i tak vnímám jako velmi přínosné k tématu mé diplomové práce. Předmětem našeho bádání bylo především nalezení recenzí. Zjištění, že existují jen dvě, je spíše překvapující, neboť pohádky bratří Grimmů a jejich překlady byly, dle mého názoru, velkým tématem dětské literatury, a bylo by záhodno mu jistě věnovat větší prostor i prostřednictvím recenzí na jednotlivá vydání (překlady).

4. POHÁDKA ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA Z POHLEDU RŮZNÝCH PŘEKLADŮ

Šípková Růženka neboli pohádka *O Šípkové Růžence* je jednou z nejoblíbenějších klasických pohádek a právě to byl jeden z důvodů, proč jsem si ji vybrala jako příklad, na kterém bych ráda ukázala, jak bylo s touto pohádkou pracováno v textech dvou předních českých překladatelek Marie Kornelové a Jitky Fučíkové, a také jakou podobu tato pohádka měla v roce 1850 v čítance od Františka Čupra.

Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, v průběhu 19. a 20. století došlo v pohádkách ke změně orientace z dospělého čtenáře na dětského, a v důsledku toho z pohádek zcela vymizela původní sexualita a hrubé násilí, jež byly v minulosti jejich běžnou součástí. Přesto ale i v dnešní době můžeme u pohádek pociťovat jistou orientaci na menší a větší dětské čtenáře.

Právě z tohoto důvodu jsem si vybrala Marii Kornelovou jakožto představitelku překladů určených primárně dětem (myšleno mladší školní věk). Marie Kornelová sice vychází z *Kinder- und Hausmärchen*, ale pro její texty je příznačnější spíše autorská adaptace.

Dále jsem si vybrala Jitku Fučíkovou, jejíž překlady jsou sice též vhodné pro děti, ale texty byly cíleny na starší skupinu, možno říci i dospělé, neboť její pohádky jsou překladem *Kinder- und Hausmärchen* a oproti Kornelové je věrna spíše originálu bez větších úprav textu – proto i toto směřování pohádek ke starším čtenářům.

Jako třetího autora jsem zvolila Františka Čupra⁵³ a pohádku z jeho díla *Čítanka pro školu i dům*, kterou vydal Bedřich Rohlíček v roce 1850 v Praze, a jednalo se o její druhé vydání. Tuto publikaci jsem zvolila záměrně, neboť pohádka *Šípková Růženka*, kterou budu srovnávat, je v této čítance uvedena pod zcela neobvyklým názvem *Otrněná Růženka*. Tato pohádka je zde uvedena v přílohové sekci s názvem „*Několik báchorek, povídaček a pověstí jinonárodních*“. Vedle pověsti polské, valašské, švédské, povídačky francouzské a báchorky arabské zde můžeme nalézt právě *Otrněnou Růženku* s přízviskem *báchorka německá*. Vzhledem k tomu, že František Čupr je současníkem bratří Grimmů a za hlavní pohádkáře v té době v Německu můžeme považovat

⁵³ František Čupr (1821–1882), český pedagog a filozof. Do vývoje českého myšlení zasáhl především svými filozofickými a pedagogickými statěmi ovlivněnými herbartovskou filozofií. Byl autorem mnoha (především filozoficky zaměřených) publikací, četným příspěvatelem do různých časopisů, sám redigoval časopis *Škola* a je také autorem publikace s názvem *Čítanka pro školu i dům*. Převzato z → FORST, Vladimír (ed.). *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*, 1985, s. 506.

především je, je zřejmé, že tato báčorka byla převzata do češtiny právě od nich. Otázkou je, do jaké míry můžeme osobu Františka Čupra považovat přímo za původce překladu *Otrněné Růženky*. Vzhledem k tomu, že je velmi zběhlý v němčině (je např. autorem *České mluvnice pro Němce*), osobně bych ho neváhala označit za překladatele *Otrněné Růženky* z originálu od bratří Grimmů – i když pro toto tvrzení nemám žádné důkazy. V originálním znění se pohádka od Grimmů jmenuje *Dornröschen*. V překladu znamená *der Dorn = trn* a *das Röschen = růžička*. Je nasnadě, že překladatel se držel poměrně věrně původního textu, neboť název *Otrněná Růženka* můžeme považovat za volný překlad, který je těmto dvěma slovům nejbližší. V následujícím textu budu Františka Čupra považovat za původce, tedy překladatele textu a takto ho budu nadále i zmiňovat.

V této kapitole budu tedy porovnávat následující:

Šípková Růženka – Marie Kornelová z knihy *Pohádky bratří Grimmů* (1985)⁵⁴.

Šípková Růženka – Jitka Fučíková z knihy *Jacob a Wilhelm Grimmové Pohádky* (1988)⁵⁵.

Otrněná Růženka – *Čítanka pro školu i dům* (1850, Fr. Čupr)⁵⁶.

Pokud se nejprve zaměříme na všechny tři pohádky současně, je patrné, že děj pohádek zůstal ve všech třech překladech nezměněn a shoduje se. Čuprova *Otrněná Růženka* je z roku 1850 a je zde tedy přítomna – vzhledem k době – největší odlišnost spočívající hlavně ve stránce jazykové a stylistické. Můžeme také říci, že se nejvěrněji drží originálu. Text Fučíkové je s Čuprovým shodný zejména ve snaze věrně se držet předlohy od Grimmů. Výrazy v textu nejsou záměrně nadbytečně zjemňovány a text není obohacen ničím navíc. Překlad Marie Kornelové je na pomyslné stupnici nejvíce vzdálen originálu v tom smyslu, že je velmi patrná orientace na nejmenší dětské čtenáře a v textu je záměrně užito eufemismů a zdrobnělin.

⁵⁴ GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Marie Kornelová. 3. upravené vyd. Praha: Albatros, 1985. 187 s. Klub mladých čtenářů, s. 50–55.

⁵⁵ GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky*. Překlad Jitka Fučíková. Vyd. 2., tohoto překladu 1. Praha: Odeon, 1988. 285 s. Klub čtenářů; Sv. 583, s. 84–86.

⁵⁶ ČUPR, František. *Čítanka pro školu i dům* [online]. 2. vyd. Praha: Bedřich Rohlíček, 1850 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: [http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=16627&author=-Otrněná Růženka s. 52–54](http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=16627&author=-Otrněná_Růženka_s.52-54).

Když text rozebereme po částech, najdeme větší i menší množství rozdílů. Podívejme se tedy nejprve na úvod pohádky. Jen pro zajímavost, pro pohádky, a zvláště pak ty české, je na začátku časté použití spojení „Bylo nebylo“, od tohoto výrazu je zde ve všech třech textech překvapivě zcela upuštěno. Pohádky začínají téměř shodně.

Čupr a Kornelová uvádějí pohádku slovy: „*Před (dávnými – Kornelová) časy byl jeden král a jedna králová (královna – Kornelová)...*“, v případě Fučíkové: „*Dávno tomu, byli žili král a královna...*“. Velmi zajímavé je použití zastaralého výrazu *králová*⁵⁷ jakožto označení královny. Oba dva si moc přejí dítě. Ve všech překladech se shodně setkáváme se situací, kdy je královna v koupeli (lázni), a přiskočí k ní žába, která jí zvěstuje, že se její přání splní a narodí se jí dítě.

Vzhledem k zastaralejší češtině u Čupra nacházíme situaci popsanou (s použitím přechodníku) ve veršovanější podobě: „*Stalo se však, že když jednou králová v koupeli byla, žába z vody vylezši, k ní takto promluvila...*“⁵⁸. U obou autorek je podotknuto, že se tomu tak stane přesně do roka, Čupr zde časový horizont neuvádí vůbec.

Pohádka, jak ji všichni známe, pokračuje tím, že oba rodiče slaví narození dítěte a uspořádají oslavu (křtiny), na kterou pozvou dvanáct sudiček; opominou ale pozvat třináctou a ta se následně zjeví a pronese kletbu o smrti, kterou dvanáctá sudička dodatečně změní na stoletý spánek. S touto skutečností si všechny překlady poradily stejně, vyjma použití jazykových prostředků.

V *Otrněné Růžence* se uvádí, že král uspořádal veliké hody, na které pozval *příbuzence, přátele, známé a sudice*. Pozval jich třináct, ale vzhledem k tomu, že měl jen dvanáct zlatých talířů, nemohl nakonec jednu pozvat. Opět zde máme neobvyklé jazykové prostředky v podobě dnes střídme užívaného výrazu *hody* (pro oslavu), dále pak *příbuzence* (příbuzné) a *sudice* (sudičky).

Fučíková uvádí téměř identické pojetí se sudičkami a zlatými talíři.

Velmi odlišný je překlad Kornelové, ne z hlediska obsahového, ale jazykového. Uvádí, že jde o křtiny a zcela se oprošťuje od výrazu sudičky, který nahrazuje výrazem *kouzelnice*. Zde můžeme spatřovat onu orientaci na nejmenší čtenáře, neboť právě jim bude zřejmě mnohem blíže výraz *mocné kouzelnice* než *sudičky (sudice)*.

⁵⁷ Vokabulář webový [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 7. 4. 2016]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx?hw=kr%C3%A1lov%C3%A1>

⁵⁸ ČUPR, František. *Čítanka pro školu i dům* [online]. 2. vyd. Praha: Bedřich Rohlíček, 1850 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=16627&author=-> *Otrněná Růženka* str. 52.

„Když jedenáct jich svá přání již vyslovilo, přišla třináctá, která nebyla pozvána a pomstít se chtěla. Zvolala: „Královna ať se ve svém patnáctém roce vřetenem píchne a usmrtí.“ Tu vystoupila dvanáctá, již ještě přání jedno zbývalo; nemohla sice zlý výrok zničit, ale mírnit jej a řekla: „Nemá to býti smrt, nýbrž stoletý hluboký spánek, v nějž královna se pohruží.“⁵⁹. Takto najdeme celou situaci popsanou opět se značným množstvím jazykových zvláštností v *Otrněné Růžence*. Některé výrazy jako *pohružit se* by jistě byly v dnešní době nejednomu čtenáři nejasné, a právě proto je tento překlad, především z hlediska jazykového, tolik zajímavý.

Fučíková celou scénu popisuje obdobně, jen místo královny použije označení *královská dcera*. Patnáctý věk Růženky i zmírnění smrti na stoletý spánek je stejné. Kornelová s tímto překladem nakládá opět s větší orientací na dětského čtenáře, mj. Růženku zde nazývá jako *robátko v kolébce* nebo *princezničku*. Obsah znění je stejný, ale velmi interesantní je podání věštby ve veršované podobě, která text ozvláštňuje:

„*Nepozdravila, na nikoho ani nepohlédla, jenom hlasitě zavolala:*

„*Až plně rozvíje růžový květ,
až bude princezně patnáct let,
vřetenem se píchne do prstíku
a padne mrtva v tom okamžiku.*“

Dál už nepromluvila ani slovo... V tom však přistoupila dvanáctá kouzelnice, která měla svou sudbu teprve vyslovit. A protože tu zlou předpověď nemohla zrušit, ale jen zmírnit, pravila:

„*Nezemře, nezvadne růžový květ,
princezna jenom ve věži
v hlubokém spánku si poleží
a probudí se za sto let.*“⁶⁰

Časté použití veršů je pro překlady Kornelové poměrně časté. Verš její texty zjemňuje a přibližuje dětskému čtenáři, pro kterého jsou tyto říkanky zároveň velmi snadno zapamatovatelné.

⁵⁹ ČUPR, František. *Čítanka pro školu i dům* [online], 1850 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://kramerus.nkp.cz/kramerus/MShowMonograph.do?id=16627&author>, s. 53.

⁶⁰ *Pohádky bratří Grimmů*, 1985, s. 51.

Příběh pokračuje tím, že král vydá nařízení, aby z království byly odstraněny všechny ostré předměty. Nicméně v den patnáctých narozenin se Růženka dostane k věži, ve které sedí stařenka u kolovrátku a přede; zvědavá dívčina se píchne o vřeteno a usne.

V *Otrněné Růžence* nemůžeme opět opominout jazykovou podobu archaické češtiny: „Aj, babičko,“ řekla panenka, „co tu děláš?“ „Předu,“ odpověděla stará a zakývala hlavou. „Jak to skáče!“ řekla panenka, vzala vřeteno a chtěla také přísti. Sotva se ale dotkla vřetena, vyplnil se výrok čarovný, a upíchla se.⁶¹“ Opět si zde všimněme výrazů jako *panenka* (pro mladou dívku) nebo *upíchla se*.

Abychom viděli shodu s původním textem od Grimmů a jen minimální rozdíly, které vznikly v důsledku historické proměny českého jazyka, uvedu zde stejnou situaci v pojetí Fučíkové: „Dobrý den, matičko.“ Pozdravila princezna, „copak to tady děláš? – „Předu,“ odpověděla stařenka a pokývla hlavou. „Co je to, tohle, co, tak vesele poskakuje a vrčí?“ ptala se Růženka dál a vzala do ruky vřeténko, že bude také příst. Sotva ale se ho dotkla, naplnila se kouzelná předpověď a Růženka se píchla do prstu.“⁶²

Mnohem idyličtější je pak opět překlad Kornelové ve stejné pasáži: „Dobrý den, babičko,“ pozdravila princezna, „copak to děláš?“ „Předu,“ odpověděla baba a kývala k tomu hlavou. „A co to máš v ruce, že to tak vesele poskakuje? Vyptávala se princezna, vzala vřetánko a chtěla také příst. Ale sotva na vřetánko sáhla, kouzelné slovo se splnilo a ona se píchla do prstu.“⁶³ Zajímavé je, že Kornelová použila výrazu *baba*; od dětské četby, kterou prezentovala, bychom zřejmě očekávali jiné slovo – *babička* nebo *stařenka*.

Celý zámek včetně princezny pak upadl do hlubokého spánku a začal obrůstat trním. Krajem se rozšířila pověst o spící Růžence a sjížděli se mnozí princové, aby ji vysvobodili, ale marně...

Situace je, opět v důsledku archaické češtiny, v *Otrněné Růžence* ztvárněna takto: „Rozšířila se ale pověst v zemi o krásné spící zatrněné Růžence, tak se totiž jmenovala královna, sice tak, že čas po čase královi přicházeli a trním do zámku proniknouti hleděli. Nemožná jim to však bylo, nebo trní se jako rukama drželo, a jonáci

⁶¹ ČUPR, František. *Čítanka pro školu i dům* [online], 1850 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://kramerus.nkp.cz/kramerus/MShowMonograph.do?id=16627&author>, s. 53.

⁶² *Pohádky*, 1988, s. 84.

⁶³ *Pohádky bratří Grimmů*, 1985, s. 52.

*zůstali tam vězet a zemřeli přebídně.*⁶⁴ Zajímavé je výrazivo jako *zatrněná, královice, přebídně* nebo *jonáci*. Zvláště pak *jonák* je nadměru zvláštní slovo, neboť je nám většinou povědomé ve své starší podobě *junák*. *Jonák* označuje v první řadě jinocha, ale velmi pozoruhodné jsou i jeho další výklady jako *chlapík* nebo *lupič*⁶⁵. Otázkou, kterou si zde chci položit, je, zda toto slovo bylo v textu použito záměrně. Jeho druhotný výklad *chlapík* nebo *lupič* je totiž vnímán značně negativně. Je tedy možné, že zde bylo usilováno o to, aby případní zájemci o Růženku byli vnímáni v negativním světle, neboť pro její záchranu byl vyvolen někdo jiný, kdo teprve přijde. Ten dotýčný pravý zachránce Růženky je totiž dále označován jen jako *králevic*.

Fučíková celou scénu líčí obdobně, nevynechává ani pasáž o neúspěšných zachránčích: „*Ale žádnému se to nepodařilo, trní jako by mělo ruce, pevně se k sobě svíralo, princové v něm uvízli, nevymotali se z něho a zemřeli krutou smrtí.*“⁶⁶

Stejně se k textu (překvapivě nevynecháním motivu smrti, který se může v pohádce v této pasáži jevit jako nadbytečné sdělení) staví i Kornelová: „*Ale nic nepořídili, trní jako by mělo ruce, drželo pohromadě a ti mládenci v něm vždycky uvázli, nemohli se vyprostit, a tak tam bídně hynuli.*“⁶⁷

Známý pohádkový příběh končí tím, že jednoho dne přijede princ, který se k princezně dostane a polibkem ji vysvobodí ze zakletí – probudí ji. Vše končí šťastně probuzením celého království a hlavně svatbou Růženky a jejího vysvoboditele. Ve všech třech překladech se objevuje osoba dědečka (starce, kmeta), od kterého se princ dozví o Růžence, a i přes rozmlouvání ji jede vysvobodit.

Čuprova *Otrněná Růženka* nabízí vysvobození princezny v tomto podání: „*A tu ležela a byla tak krásná, že nemohl oči odvrátiti, a shejbnul se a políbil ji. Jak mile ji políbil, otevřela Růženka oči, zbudila se a pohlédla přívětivě na něj.*“⁶⁸ Následuje idylický konec: „*A tu se slavila svatba královice a Růženky ve vší slávě, a oni žili vesele až do smrti.*“⁶⁹ V závěru si opět povšimněme slov jako *zbudila se, jak mile* v odděleném tvaru, dnes nespisovného výrazu *shejbnul se a královice*.

⁶⁴ ČUPR, František. *Čítanka pro školu i dům* [online], 1850 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=16627&author>, s. 53.

⁶⁵ Vokabulář webový [on-line]. Verze 0.4.2. [citováno ze dne 7. 4. 2016]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na <http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>

⁶⁶ *Pohádky*, 1988, s. 84.

⁶⁷ *Pohádky bratří Grimmů*, 1985, s. 52.

⁶⁸ ČUPR, František. *Čítanka pro školu i dům* [online], 1850 [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=16627&author>, s. 54.

⁶⁹ Tamtéž, s. 54.

Fučíková nám nabízí víceméně obdobné probuzení Růženky jen s obměnou některých slov (*krásná – spanilá, přívětivě – vlídně, královic – králevic*). Pohádku uzavírá slovy: „*A slavila se slavná svatba prince s Růženkou; žili vesele až do smrti.*“⁷⁰

Marie Kornelová nám v tomto směru opět předkládá odlišný závěr v podobě použití jiných jazykových prostředků a obměny textu: „*Ležela tam a byla tak krásná, že od ní nemohl oči odtrhnout, nemohl se vynadívat. Nakonec zašeptal:*

Šípková Růženko, vzbud' se mi,

Ať mohu šťastně žít na zemi!“

Sklonil se a políbil ji, zlehounka, jako když motýl dosedne. A jak se jí ten polibek snesl na rty, Šípková Růženka otevřela oči, procitla, přívětivě se na něho podívala a řekla:

„Každého tady v zámku znám,

*Odkudpak ty jsi přišel k nám?“*⁷¹

Mnohem výmluvnější je překladatelka i v samém závěru pohádky, ve kterém text opět obohacuje o větší množství informací než Čupr s Kornelovou: „*Svatba Šípkové Růženky s králevicem byla ještě mnohem slavnější než kdysi její křtiny. Z dvanácti zlatých talířů jedlo zase těch dvanáct dobrodějných kouzelnic. Jen ta uražená třináctá se na svatbě neukázala. Když tenkrát na princeznu políčila své vřetenem, aby se o ně píchla, vystěhovala se až do devátého království, a tam jsou rádi, že ji mají.*“⁷² Je očividné, že v tomto případě je původní samotný překlad z *Kinder- und Hausmärchen* doplněn autorkou o nadbytečné vysvětlení osudu (údělu) třinácté sudičky – kouzelnice. To už zbývající dva překlady neřeší a spokojují se pouze se závěrem v podobě svatby obou protagonistů.

Jak jsme zmínili již v úvodu této kapitoly, tyto tři texty se liší zejména v pozici jazykového ztvárnění textu, obsahově se téměř všechny drží věrně originálu (pokud opomeneme Kornelové veršované pasáže nebo „vycpávkové“ části textu, ve kterých osvětluje další části, mezi které patří závěrečné konstatování, co bylo se zlou kouzelnicí. Toto ale není příliš překvapivé, neboť Kornelová se snažila uzpůsobit pohádku pro nejmenší děti, a jazyková úprava je zde na místě).

⁷⁰ *Pohádky*, 1988, s. 86.

⁷¹ *Pohádky bratří Grimmů*, 1985, s. 54–55.

⁷² *Tamtéž*, s. 55.

Text Františka Čupra se nám vzhledem k jeho dataci 1850 jeví jako nejzvláštnější zejména použitím archaické češtiny a je zřejmé, že originál reprodukoval v celé jeho podobě téměř doslovně. Už jen zvláštním označením *Otrněné Růženky*, jehož se drží v celém textu (nikde nenazve Růženku jako Šípkovou). Zajímavostí je, že v celém textu se neobjeví ani jednou výraz šípek či jemu příbuzná slova. Zámek zaroste trním (nikoli šípkovým keřem, jak uvádí většina českých překladů), Růženka je v textu nazývána pouze Růženkou bez jakéhokoli přízviska, jen v jednom případě je označena jako spící zatrněná Růženka.

Jitka Fučíková se podobně jako František Čupr drží překladu, jen text převádí do současné češtiny a používá k tomu odpovídajících výrazů. V jejím překladu *Šípkové Růženky* se neobjevují žádné veršované pasáže a zcela se oprostuje i od zbytečného doplňování textu tzv. vycpávkovými slovy či doplňujícími informacemi a komentáři. Proto se nám její překlad možná oproti Kornelové jeví jako strohý, a tím spíše určený starším čtenářům.

Marie Kornelová předkládá asi „nejpohádkovější“ verzi, jelikož pojímá pohádku jako text určený primárně nejmladšímu dětskému čtenáři. Doložit to můžeme zejména verši, které se v jejích překladech celkově hojně objevují, dále tím, že text zcela adaptovala pro potřeby nejmenších a proložila ho řadou eufemismů a zdrobnělin. Autorka se záměrným zásahem do původních textů (tedy *Kinder- und Hausmärchen*) nikdy netajila a připojuje ho i do edičních poznámek jejich překladů.

4.1 Rozdílnosti překladů Jitky Fučíkové a Marie Kornelové

Velmi ráda bych se ještě zaměřila na Marii Kornelovou a Jitku Fučíkovou jednotlivě a věnovala jim krátké odstavce, ve kterých bych více osvětlila jejich přístup k překladu.

Jitka Fučíková je považována za tvůrkyni, která své překlady směřuje spíše k dospělým (starším dětem). O tomto se zmiňuje doslov (či spíše stať) od Jiřího Stromšíka s názvem *Pohádka ve století vědy*, která je přímou součástí knihy *Jacob a Wilhelm Grimmové Pohádky* od Jitky Fučíkové. Stromšík se zde vyjadřuje: „*Takových drsných a strašidelných rysů, jež byly zřejmě odedávna přirozenou součástí pohádkového žánru, najdeme ostatně ještě dost i ve sbírce bratří Grimmů, pod vrstvou*

*Wilhelmových úprav (a jestliže se českému čtenáři zdá, že i takto upraveny jsou Grimmovy pohádky syrovější a méně „dětské“ než klasické pohádky české, pak to nemusíme připisovat své „holubičí povaze“, ale faktu, že podání Erbena a Němcové spadají již do období biedermeierovského vkusu a mají vcelku asi blíž k Bechsteinovi než ke Grimmům)...*⁷³ Pohádky bratří Grimmů přeložené Jitkou Fučíkovou tedy možná nejsou čtením pro nejmenší děti, ale na její obranu nutno dodat, že Grimmové opravdu netvořili (nesbírali) „četbu pro děti“ (i když i Wilhelm později zmírňoval autentičnost ústního podání, ne však v souvislosti s dětmi), a pokud se Fučíková snažila překlad co nejvíce přiblížit originálu jen s minimálním zásahem do textu, je logické, že syrovější podoba pohádek je zde na místě. Ovšem, dle mého názoru, nejsou ani tyto pohádky „hororovou“ četbou. Autorka u několika svých překladů v poznámkách doporučuje tuto četbu dětem od 9 let, čímž sama naznačuje, že její překlady nebudou nejvhodnější četbou pro nejmenší děti.

Marie Kornelová se ke svému postupu při překladu Grimmovských pohádek vyjádřila sama, a to v ediční poznámce v knize *Pohádky bratří Grimmů*⁷⁴. Uvádí, že tento výbor pohádek se snažil uchovat pestrost a rozmanitost původní sbírky a vybíral pohádky vhodné a poutavé pro dnešní čtenáře a zároveň takové, které jsou zvláště typické pro německé prostředí. Kornelová také doznává, že některé překlady jsou věrné, ale většina z nich je i hlouběji upravená a několik je i podstatně převyprávěných. Hlavní změnou, kterou provedla, je zmírnění krutosti, a to především u závěrečných ortelů. Změnila či zcela vypustila děsivé rekvizity, neúměrné tresty, také zbytné drastičnosti, epizody obsahující krutou zvělost nebo chorobnou úchylnost. Kornelová uvedla na pravou míru i problematiku často zmiňované *Sněženky/Bělínky/Sněhurky*: „Nakonec ještě zmínka o zčeštění pohádkového jména (v dolnoněmecké formě) *Sneewittchen*, tj. *Sněhobílá*. První český překlad z r. 1840 je tlumočil dobovým *Bělínka*. Dětské generace z 1. třetiny 20. stol. však znaly už jen *Sněženku* (a sedm trpaslíků); tak i v názvu výboru *P. Wenigové* z r. 1929. Teprve český titul *Disneyova filmu* neústrojně přejal jméno *Sněhurka* z pohádky zcela jiné, jejíž hrdinka je bytost vzniklá magicky, oživením figurky uhnětené ze sněhu, a nakonec se rozplyne při skoku přes oheň. Z filmu pak nevhodné jméno proniklo i do českých překladů jeho literární předlohy. *Jménem*

⁷³ GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky*, 1988, s. 284.

⁷⁴ GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*, 1969, s. 351–353.

*Sněženka se tedy překlad jen vrací k tradičnímu pojmenování princezničky, která nemá s magickou Sněhurkou nic společného.*⁷⁵

I když bylo Marii Kornelové přepracování jejích pohádek mnohdy vyčítáno (viz recenze v předchozí kapitole), na obhajobu této překladatelky nutno říci, že ona sama nikdy neprezentovala překlady Grimmů jako doslovné a vždy uváděla svůj prvotní záměr uzpůsobit překlad nejmenšímu čtenářstvu.

4.2 Šípková Růženka v pojetí Proppovy Morfologie pohádky

V následující kapitole se pokusíme aplikovat studii *Morfologie pohádky* od V. J. Proppa na pohádku *Šípková Růženka*. Pro tuto studii jsem se rozhodla z toho důvodu, že je jednou ze stěžejních pro rozbor pohádky.

Vladimir Jakovlevič Propp byl ruský germanista, kterého proslavila zejména zmíněná studie *Morfologie pohádky* (1928). „*První a nejznámější kniha V. J. Proppa je objevným vědeckým dílem, které otevřelo nové přístupy k folklórním narácím, neboť se, na rozdíl od pozitivistických postupů, zaměřilo na poetiku, strukturu a logické členění pohádek. Propp na základě morfologické analýzy pohádkových syžetů formuloval definici tzv. kouzelné pohádky a vytvořil systematický popis její stavby. Tím otevřel cestu genetickému studiu i racionálnějšímu způsobu klasifikace syžetů.*“⁷⁶

Propp ve studii analyzoval celkem 100 ruských pohádek, u nichž se zaměřil na funkce jednajících postav, a vyvodil následující: „*Vidíme, že množství funkcí je skutečně velmi omezené. Můžeme napočítat pouze 31 funkcí. V rámci těchto funkcí se skutečně rozvíjí děj všech pohádek našeho materiálu a rovněž i děj velmi četných jiných pohádek nejrůznějších národů. Nadto, jestliže si přičteme všechny funkce tak, jak následují za sebou, uvidíme, s jakou logickou a uměleckou nevyhnutelností vyplývá jedna funkce z druhé. Skutečně ani jedna funkce nevyklučuje druhou.*“⁷⁷ Propp ve své studii dále uvádí, že toto schéma je vlastně jakousi jednotkou míry pro jednotlivé pohádky. Můžeme je k tomuto schématu přikládat a následně analyzovat.

Proppovu analýzu v následující části aplikujeme na pohádku *O Šípkové Růžence* (respektive konfrontujeme s uvedenými třemi překlady), a tímto ověříme, zda lze tuto metodu opravdu aplikovat na každou pohádku a zda v ní můžeme těchto 31 funkcí

⁷⁵ GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*, 1969, s. 352–353.

⁷⁶ PROPP, Vladimir Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*, 2008, s. 332.

⁷⁷ Tamtéž, s. 56.

(nebo některé z nich) najít. U překladů se zaměříme pouze na to, zda je funkce dle Proppa přítomna, opomíjíme zde jazykovou stránku, v níž se jednotlivé překlady mohou lišit.

1. Jeden ze členů rodiny opouští domov

ANO – Můžeme najít v situaci, kdy královští rodiče opouštějí v den patnáctých narozenin Růženky zámek (najdeme u Kornelové, Fučíkové i Čupra).

2. Hrdinovi je něco zakázáno

NE – V některých verzích pohádky o *Šípkové Růžence* najdeme zákaz vstupu do věže, kde se postava Růženky později píchne o vřeteno. Bratři Grimmové (a ani jeden z překladů) však s touto podobou pohádky nepracují.

3. Zákaz je porušen

NE – Stejně tak jako u předchozího – v některých verzích pohádek Růženka vstoupí do zakázané věže. V našich překladech ani v originálu ne.

4. Škúdce se snaží vyzvídat

NE

5. Škúdce dostává informace o své oběti

NE

6. Škúdce se snaží oklamat svou oběť, aby se zmocnil jí nebo jejího majetku

NE

7. Oběť podlehne úskoku a tím bezděčně pomáhá nepříteli

ANO – Propp zde doplňuje: „*Hrdina mechanicky reaguje na použité kouzelné a jiné prostředky, tj. usíná, poraňuje se apod. Tato funkce může existovat i odděleně. Hrdinu nikdo neuspává, usíná náhle a sám, aby ulehčil škúdcovi jeho záměry.*“⁷⁸ Proto zde můžeme souhlasit, že tato funkce je přítomna. Růženka si bere od babičky vřeténko – píchne se a usíná (přítomno ve všech překladech).

⁷⁸ PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*, 2008, s. 32.

8. Škůdce působí jednomu ze členů rodiny škodu nebo újmu

ANO – Zlá sudička na základě kletby způsobí uspaní Růženky (Propp: „*Škůdce někoho nebo něco začarovává*“⁷⁹).

9. Nedostatek nebo neštěstí jsou sděleny. K hrdinovi se někdo obrací s prosbou nebo rozkazem. Je odeslán nebo propuštěn.

ANO – Stařec vypráví hrdinovi (kraleVICi) o *Šípkové Růžence* a on se jí, i přes varování, vydává vysvobodit (přítomno ve všech překladech).

10. Hledač se rozhodne k protiakci nebo s ní vysloví souhlas

ANO – Propp: „*Tento moment je charakteristický pouze pro ty pohádky, kde je hrdina hledačem.*“⁸⁰ KraleVIC se vydává Růženku hledat – vysvobodit (opět ve všech třech překladech).

11. Hrdina opouští domov

ANO – Nenajdeme sice v překladech doslovně, ale v podobě toho, že princ se odněkud vydává Růženka hledat (čili opouští svůj domov).

12. Hrdina je podroben zkoušce, vyptávání, je napaden apod.

NE

13. Hrdina reaguje na činy budoucího dárce

NE

14. Hrdina dostává k dispozici kouzelný prostředek

NE

15. Hrdina je přenesen nebo přiveden k místu, kde se nalézá předmět hledání

NE

16. Hrdina a škůdce vstupují do bezprostředního boje

NE

⁷⁹ PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*, 2008, s. 34.

⁸⁰ Tamtéž, s. 38.

17. Hrdina je označen

NE

18. Škúdce je poražen

NE – Mohlo by se tak částečně jevit zlomení kletby – čili poražení zlé sudičky, ale toto v překladech (ani u Grimmů) není nikde rozvedeno, tudíž tuto funkci (tak jak ji specifikuje Propp), zde nenajdeme.

19. Počáteční neštěstí nebo nedostatek jsou zlikvidovány

ANO – *Šípková Růženka* je na základě princova polibku probuzena.

20. Hrdina se vrací

NE – Moment, ve kterém by se králevic vrátil domů, není přítomen (svatba se koná v zámku Růženky).

21. Hrdina je pronásledován

NE

22. Hrdina se zachraňuje před pronásledováním

NE

23. Nepoznaný hrdina se dostává domů nebo do jiné země

NE

24. Nepravý hrdina si klade neoprávněné nároky

NE

25. Hrdinovi je uložena těžká úkol

NE – Vysvobození Růženky nemůžeme brát jako úkol, nýbrž jako princovo dobrovolné rozhodnutí.

26. Úkol je splněn

NE

27. Hrdina je poznán

NE

28. Nepravý hrdina nebo škůdce je odhalen

NE

29. Hrdina dostává nové vzezření

NE

30. Škůdce je potrestán

NE – V pohádce *Šípková Růženka* sice můžeme považovat za škůdce zlou sudičku, nicméně jejím osudem se po zrušení kletby už žádný překlad nezabývá (vyjma překladu Marie Kornelové, která v závěru uvádí, že uražená třináctá sudička se vystěhovala až do devátého království). Prvek potrestání sudičky není přítomen.

31. Hrdina se žení a nastupuje na carský trůn

ANO – Pohádka *Šípková Růženka* končí ve všech překladech stejně – svatbou.

Po aplikování Proppovy teorie docházíme k závěru, že z 31 funkcí je jich v pohádce *Šípková Růženka* (tedy ve všech třech překladech) přítomno 8. I když se může zdát, že tento počet funkcí je poměrně malý, není ale nijak v rozporu s teorií tohoto ruského folkloristy. Propp sám uvádí, že každá pohádka, na kterou je tato metoda aplikována, nemusí nutně obsahovat všechny tyto funkce, důležitá je přítomnost alespoň nějakého počtu shodných funkcí. Propp svou studii (31 funkcí jednajících postav) založil na porovnání pouze ruských pohádek. O to zajímavější zjištění je, že tato teorie se dá opravdu aplikovat na všechny pohádky bez rozdílu jejich původu. A jak jsme shledali, tyto funkce jsou v nějaké míře přítomny i v *Šípkové Růžence* nejen v originálu od Grimmů, ale i ve všech třech překladech této pohádky.

4.3 Pohádka Šípková Růženka v historickém pojetí

Velmi zajímavý je také historický náhled na pohádku *Šípková Růženka*. Verze bratří Grimmů je až do současnosti považována za jakýsi standard této pohádky.

Všichni známe víceméně podobný děj. Zlá sudička prokleje malou Růženku, která se po dovršení patnáctého roku píchne do prstu a usne na sto let. V závěru přijde spanilý princ, který ji osvobodí, a pohádka skončí šťastně svatbou. O něco zajímavější výklad této pohádky nabídl v dubnu 2016 populárně naučný časopis *Epocha*, který uvádí původní italskou verzi neapolského sběratele pohádek Giambattisty Basileho (1566–1632). V jeho podání se princezna jmenuje Talia a nepíchne se o věténko (v některých verzích i o trn či špendlík), ale figuruje zde tříska, která dívce uvízne pod nehtem. Padne k zemi zdánlivě mrtvá. Její otec se nemůže smířit s tím, že „zemřela“ a místo pohřbu její tělo vystaví ve svém zámku. O nějakou dobu později (nikoli však o sto let) v místních lesích loví král, který dívku najde. Pokouší se dívku probudit, ale když se mu to nepodaří, alespoň ji znásilní a vrátí se zpět domů ke své rodině. Talia (stále spící) porodí zanedlouho dvojčata, která sají mléko z jejích prsou. Jedno z dětí omylem vycucne třísku zpod nehtu a ona se probudí. Králova pravá manželka se pokusí obě děti zabít a sníst, za což ji král přikáže upálit. Celý příběh i přes svou drastičnost dopadne šťastně – král a Talia se vezmou.⁸¹ Vzhledem k druhu periodika (populárně naučné), ze kterého tento článek pochází, nemůžeme toto tvrzení nijak vědecky podložit a zařadila jsem ho do práce především jako zajímavost. Je to zároveň doklad toho, že odkaz bratří Grimmů je stále živoucím a vyhledávaným tématem.

4.4 Netradiční náhled na Šípkovou Růženku prostřednictvím psychoanalýzy

Jiný úhel pohledu, který bych zde vzhledem k jeho zajímavosti (až bizarnosti) nerada vynechala, nabízí velmi kontroverzní publikace *Za tajemstvím pohádek* od Bruna Bettelheima. Nutno podotknout, že tento autor je považován za jednoho z největších a nejuznávanějších psychoanalytiků naší doby, nicméně z pohledu literatury jsou závěry Bruna Bettelheima více než úsměvné, neboť se zaměřuje v pohádce *Šípková Růženka* zcela netypicky na sexualitu.

V *Šípkové Růžence* je dle Bettelheima hlavním námětem období nečinnosti. Ke zdárnému vývoji jedince během puberty je potřeba jak období činnosti, tak i klidu. Děti na počátku puberty velmi uklidňují pohádky jako *Šípková Růženka*, neboť se uklidňují tím, že toto období nečinnosti není špatné a že jeho vývoj pokračuje dál

⁸¹ KUŽEL, Martin. Původ známých pohádek: Znásilnění, mučení a smrt ve velkém. *Epocha*. RF HOBBY, 2016, (8), s. 15–17

a jednou skončí (a nebude to trvat sto let). „*Šípková Růženka nám sděluje, že dlouhé období klidu, rozjímání a soustředěnosti na sebe může vést a často vede k nejvyšším úspěchům.*“⁸² Myslím si, že z pohledu psychoanalýzy se toto tvrzení může možná jevit jako zajímavé, nicméně z pohledu literárního si myslím, že konfrontovat dětskou pohádku s pubertou je zcela nesmyslné. Rozhodně nejsem zastáncem Bettelheimova názoru, že by předpubertální dítě nějak uklidňovala četba *Šípkové Růženky*. Ba co víc, že by si s *Šípkovou Růženkou* nějak spojovalo nadcházející období puberty.

V knize *Za tajemstvím pohádek* se dále dočítáme, že jedním z ústředních témat *Šípkové Růženky* je sexuální probuzení dítěte, ke kterému musí nevyhnutelně dojít, ať se tomu rodiče snaží jakkoli zabránit. Naopak jejich počínání může být mnohdy nerozumné a tento vývoj zbrzdit, jak symbolicky vyjadřuje oněch sto let, které *Šípková Růženka* prospí, s čímž je úzce spjat další motiv dlouhého čekání na nějaké sexuální naplnění, jemuž spánek neubírá nic z jeho skvělosti. Sexualita je zde nastíněna i v Růženčině uspaní zlou sudičkou, které nemusí nutně znamenat zlo, ale je obdobím tělesného dozrávání.

„*V minulosti byl věk patnáct let často začátkem menstruace. Třináct sudiček v příběhu bratří Grimmů připomíná třináct lunárních měsíců, na něž se v dřívějších dobách dělil rok. Tato symbolika unikne těm, kdo lunární kalendář neznají, ale všeobecně se ví, že menstruace se obvykle opakuje po osmadvaceti dnech, tj. po lunárních měsících, a nikoli v řádu dvanácti měsíců, na něž je rozdělen náš rok. Takže počet dvanácti sudiček plus třinácté zlé symbolicky naznačuje, že osudná „kletba“ se týká menstruace.*“⁸³

Objevuje se zde i historická souvislost, neboť menstruace je vnímána jako odvěké „prokletí“ ženy, tedy kletba zlé sudičky. I proto je zde Růženka v situaci, kdy se setkává se ženou, nikoli s mužem – podle bible se toto prokletí dědí z ženy na ženu. Menstruace je velmi silným zážitkem, který nepřipravený jedinec, v našem případě Růženka, nemusí emocionálně zvládnout – tedy upadá do dlouhého spánku chráněna přede všemi nápadníky za hradbou z trní (chráněna proti předčasné sexuální zkušenosti).

Závěrem Bettelheim uvádí, že způsoby čtení *Šípkové Růženky* se vlastně v průběhu let zcela zásadně proměňují. Nejmenší čtenář v příběhu nespátňuje sexuální probuzení, ale probuzení vědomí sebe sama. V průběhu dospívání (puberty) dítě

⁸² BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*, 2000, s. 221.

⁸³ Tamtéž, s. 227.

odhaluje další významy, tedy ty sexuální (zájem o opačné pohlaví, šťastné žití až do smrti, každý traumatický zážitek jednou zmizí apod.).

Publikaci Bruna Bettelheima jsem do této práce zařadila záměrně pro ukázkou různorodosti práce s pohádkovou látkou. Z hlediska vědeckého jsou, myslím, závěry tohoto autora dosti kontroverzní a odvážné. Bruno Bettelheim je možná jedním z nejvýznamnějších psychoanalytiků naší doby, nicméně hledat sexualitu v *Šípkové Růžence*? Pohádka ve své původní podobě možná obsahovala drastické části, ale dle mého názoru sexuální motivy (alespoň v Grimmových pohádkách) v ní přítomny nikdy nebyly, alespoň ne v této – Bettelheimem prezentované – podobě. Hledat nějaké ukryté sexuální motivy mi přijde zcela nelogické. Stejně tak si nemyslím, že nejen dnes, ale třeba i na počátku 19. století by si někdo pohádku spojoval s menstruací či sexuálním dožíváním. Tato publikace není vědecky přínosná a v mé práci je použita jen jako protipól k náhledu seriózní, odborné literatury, která tyto motivy v pohádce určitě nenalézá.

5. POHÁDKA POPELKA V POJETÍ RŮZNÝCH PŘEKLADATELŮ

Jako druhý text pro srovnání jednotlivých překladatelských stylů jsem si vybrala další z nejoblíbenějších pohádek, a to pohádku *O Popelce*. V originále od bratří Grimmů, tedy v knize *Kinder- und Hausmärchen*, ji najdeme pod názvem *Aschenputtel* (die Asche = popel).

Rozdíly v překladech jsem se rozhodla demonstrovat na ukázce *Popelky* z pěti pohádkových knih od různých překladatelů. Záměrně jsem zvolila dataci knih od nejstarších vydání (z roku 1938) až po jedny z nejnovějších (z roku 2011), a to proto, aby bylo vidět, jak se proměňoval styl vyprávění pro děti z hlediska časového. Z překládajících osob jsem vybrala jednoho mužského zástupce, tři nejznámější ženské překladatelky a poté také smíšenou trojici, která překládala společně, abychom zaznamenali, zda se překlady nějak liší i z tohoto hlediska. V této druhé praktické části práce jsem již vynechala dvě nejznámější překladatelky, Jitku Fučíkovou a Marii Kornelovou, a to z toho důvodu, že porovnání jejich překladů již bylo obsahem předchozí kapitoly. Pohádku *Popelka* budu porovnávat u následujících překladů:

Popelka – přel. Karel Hermann – *50 pohádek bratří Grimmů* [1938]⁸⁴;

Popelka – přel. D. Klementová (převyprávěla Gisela Fischerová) – *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů* (1996*)⁸⁵;

Popelka – přel. Hermann + Nováková + Pavlíková – *Pohádky bratří Grimmů* (2000)⁸⁶;

Popelka – přel. A. Peisertová – *Pohádky bratří Grimmů* (2002)⁸⁷;

Popelka – přel. A. Bezděková – *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů* (2011)⁸⁸.

⁸⁴ GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *50 pohádek bratří Grimmů*. V Praze: Vojtěch Šeba, [1938]. 275 – [III] s., s. 107–117.

⁸⁵ GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 2. vyd. Praha: Egmont ČR, 1995. 139 s. ISBN 80-85817-98-5, s. 96-108 → datum vydání této knihy se liší. V portálu CASLIN je uveden rok 1995, v knize rok 1996 – vzhledem k tomu, že ISBN knih se shoduje, je jasné, že jde o stejnou knihu, uvádím tedy rok z databáze CASLIN.

⁸⁶ GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Pohádky bratří Grimmů*. Vyd. 2. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Aventinum, 2000 [i.e. 2012]. 192 s. ISBN 978-80-7151-205-9, s. 78–95.

⁸⁷ GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Praha: Fortuna Print, 2002. 148 s. ISBN 80-7321-040-1, s. 47–62.

⁸⁸ GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed., GRIMM, Wilhelm Karl, ed. a ESTERL, Arnica, ed. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Alena Bezděková. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2011. 198 s. ISBN 978-80-242-3125-9, s. 7–22.

Jelikož se jedná o porovnání většího množství překladů, rozhodla jsem se představit nejprve každou pohádkovou knihu zvlášť a upozornit na některé zvláštnosti vydání.

50 pohádek bratří Grimmů [1938]

U této knihy nemáme bohužel přesně datován rok vydání, ale ze zvolených překladů se jedná o ten nejstarší. Víme, že knihu přeložil a upravil K. Hermann a ilustroval Pavel Černý. Obsahuje celkem 50 pohádek a většina z nich je doplněna převážně černobílými celostránkovými ilustracemi (najdeme jen velmi malé množství barevných); tyto ilustrace můžeme připodobnit k rytinám, neboť jsou to poměrně jednoduché náčrtky. Celkový charakter knihy je zcela v souladu s dobou, ze které výtisk pochází.

Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů (1995)

Toto vydání pohádek bratří Grimmů jsem zvolila především z důvodu celkové odlišnosti grafické podoby textu v porovnání s ostatními. Zvláštností, kterou se kniha prezentuje, je neobvyklá velikost liter. Jedná se o opravdu nebývale velké písmo, které dodatek knihy vysvětluje především tím, že je určena pro nejmenší čtenáře, tedy spíše začátečníky, kteří si na knize mohou procvičovat jednotlivá písmena a čtení textu. Kniha obsahuje 13 pohádek a je obohacena barevnými celostránkovými ilustracemi. V knize je uvedeno, že se jedná o dotisk druhého vydání, který vychází z překladu Dagmar Klementové z roku 1993, na titulní straně je doplněna informace, že knihu pro děti převyprávěla Gisela Fischerová. Můžeme se tedy jen domnívat, do jaké míry do překladu skutečně zasáhla. Za hlavní překladatelku zde budu ale považovat Dagmar Klementovou.

Pohádky bratří Grimmů (2000)

Kniha obsahuje 17 pohádek a je společným dílem překladatelské trojice: K. Hermann, H. Nováková a K. Pavlíková, kteří ji z německého originálu nejen přeložili, ale i upravili. Kniha je doplněna rovněž barevnými ilustracemi, oproti předchozím dvěma je tu ale těchto ilustrací neobvykle velké množství a je patrné, že je již cílena především na dětské publikum.

Pohádky bratří Grimmů (2002)

O překlad této knihy se zasloužila Alena Peisertová. Kniha obsahuje 10 pohádek a doprovodný komentář nás informuje, že kniha je plná kouzelných názorných ilustrací, kterých zde bylo užito záměrně, aby podtrhly barvitost proslulých pohádek. Kniha je upravena pro malé začínající čtenáře, jimž je přizpůsobena velikost písma, která jim usnadňuje první krůčky. Oproti knize *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů* není ale velikost liter tak výrazná. Jedná se spíše o trochu větší písmo, než je standardní velikost.

Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů (2011)

Jedná se o poslední a zároveň jednu z nejnovějších dětských pohádkových knih. Jedná se o výběr 17 pohádek a úvodní stranu doplňuje informace, že jsou to texty pocházející ze 7. vydání *Sbírky pohádek bratří Grimmů* z roku 1857. Překlad je dílem Aleny Bezděkové.

Nyní bych se ráda podívala na to, jak si s klasickým pohádkovým příběhem poradili v různých úpravách již zmínění překladatelé. Příběh o Popelce je jistě široké veřejnosti velmi dobře znám. Jde o příběh dívky, která je utiskována macechou a zlými sestrami, pomocí kouzel se zúčastní plesu, kde se do ní zamiluje princ. Ten se ji vydá hledat a s pomocí ztraceného střevíčku ji i najde. Příběh končí šťastně svatbou.

Jelikož se jedná o větší množství pěti překládaných textů, pro větší přehled jsem se rozhodla jednotlivým překladům *Popelky* přiřadit čísla 1–5, od nejstaršího překladu po nejnovější, která budou orientaci v předkládaném textu ulehčovat. Přiřazení proběhlo v tomto pořadí: 1 – Hermann [1938], 2 – Klementová (1995), 3 – Hermann, Nováková, Pavlíková (2000), 4 – Peisertová (2002), 5 – Bezděková (2011).⁸⁹

*„Jednomu bohatému muži se roznemohla žena. Když cítila, že jejího života, je již na mále, povolala ke svému loži svoji jedinou dcerku a pravila jí: „Milé dítě, buď stále hodná a zbožná. Bůh ti vždy pomůže a já na tebe budu hleděti s nebe a budu vždy s tebou.“ Nato zavřela oči a skonala.“*⁹⁰ Takto začíná své vyprávění o Popelce

⁸⁹ Oproti předchozí kapitole (*Šípková / Otrněná Růženka*) jsem zde záměrně zvolila jinou metodu při porovnávání jednotlivých překladů. Vzhledem k tomu, že v předchozí kapitole byly k porovnání zvoleny pouze tři překlady, byla orientace v textu snadná a nevolila jsem tedy číselnou metodu, ale uvedla jsem vždy v té konkrétní části název knihy nebo překladatele. V případě pěti překladů by ale bylo obtížné takto klasifikovat, proto jsem přistoupila k této číselné metodě pro lepší orientaci v textu. Citaci uvádím formou názvu knihy, roku vydání a strany, kde se daný text nachází.

⁹⁰ *50 pohádek bratří Grimmů*, [1938], s. 107.

Hermann (1). Je zde patrná především zastaralejší (archaičtější) podoba češtiny, se kterou se dnes již v pohádkových knížkách nesetkáme. Nemůžeme opomenout ani obrat k Bohu. Náboženský motiv byl pro většinu pohádek v té době zcela příznačný, neboť hodné a dobré dítě mělo být především pobožné, a prostřednictvím pohádek se tato výchovná funkce uplatňovala velice dobře. Nicméně v podobném duchu se drží i ostatní čtyři překlady. Překlad 2 doplňuje „*Zasad' na mém hrobě stromek. Až si budeš něco přát, zatřes jím a přání se ti splní. A i když budeš jinak v nouzi, pošlu ti pomoc. Zůstaň jenom vždycky zbožná a hodná*“⁹¹. Překlady 3 a 4 se zmiňují o bohatém muži, kterého specifikují jako kupce. Překlad 5 je obdobou překladu 1.

Pohádka pokračuje tím, že zanedlouho nato se otec podruhé oženil a macecha si s sebou přivedla dvě dcery. Všechny překlady tuto informaci z hlediska obsahového popisují téměř stejně. Sestry představují jako *bílé a krásné ve tváři, ale černé a ohyzné (šeredné) v srdci* (překlady 1, 3, 5). Překlad 2 jako *pyšné a zlé* a 4 se omezuje na pouhé konstatování, že vdova přivedla dvě dcery, aby holčičce nebylo smutno. Jako zlou a panovačnou označuje překlad macechu, nikoli dcery.

Macecha propustila všechno služebnictvo a práci musela zastat nevlastní dcera. Ukládaly jí tu nejtěžší práci a především se zde poprvé setkáváme s tím, proč bylo děvčátko pojmenované jako Popelka (pravé jméno Popelky není uvedeno ani v jednom z překladů). Překlady 1 a 3 uvádí jako důvod pro pojmenování Popelka dívčino spaní na zemi vedle popelníku (byla doslova celá upopelená), obdobně 2 a 5 – spala za kamny a byla špinavá a zaprášená. Jen překlad 4 neuvádí důvod tohoto pojmenování, uvádí jen, že tak dívce začala macecha a sestry říkat.

Jednoho dne jede otec do města – 4 (na pouť – 1, 3; na jarmark – 5), a ptá se, co má komu přivést za dárek. Sestry chtějí krásné a drahé šaty a perly a drahokamy (1, 3, 5), brokát a perlový náhrdelník (4) a jen Popelka chtěla „*první větévku, která se na zpáteční cestě dotkne vašeho klobouku*“⁹² – 1; stejně i překlad 3 a 4, 5 (větvičku). Popelka poté větvičku zasadí na matčině hrobě, a jak uvádí překlad 1 doslovně „*Z větévky vyrostl krásný stromek a po každé, kdykoliv přicházela k hrobu, přilétal*

⁹¹ *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*, 1995, s. 96.

⁹² *50 pohádek bratří Grimmů*, [1938], s. 108.

*krásný ptáček, usedal na lísku a dával jí, čeho si přála.*⁹³ Stejně tak v překladu 3; překlad 5 upřesňuje strom jako lískový keř a ptáčka jako bílého holoubka a překlad 4 uvádí dvě bílé holubičky. Ve všech čtyřech překladech plní strom/ptáček dívce přání nebo jí naslouchá (4). Zcela odlišný od všech je překlad 2; ten v této fázi pohádky zcela vynechává scénu s nakupujícím otcem a větévkou zasazenou na hrobě možná proto, že už začátek překladu se zcela lišil tím, že Popelka sama zasadila na hrobě stromek. Příklad 2 přechází rovnou k plesu konanému na zámku, na kterém si princ má vybrat svoji nevěstu. Macecha dívku škádlí, zdali chce jít na ples také, a následně se jí s nevlastními sestrami vysměje. Ještě jí přidají mísu s hrachem a poručí jí, ať je všechn vyloupán, než se vrátí.

Další překlady zde pozvolna navazují na zrychlený děj překladu 2. U 1 – Popelka chce jít na ples, ale dostane úkol: *„Když nepřestávala prositi, pravila jí: „Vsypu ti mísu čočky do popele a když ji za dvě hodiny přebereš, potom smíš jíti.“*⁹⁴ Stejně se vyjadřují i překlady 3 a 5. Příklad 4 : *„Popelka asi nemá co na práci,“ řekla macecha. Vzala mísu čočky a smíchala ji s popelem.*⁹⁵ Jak v textu vidíme, nejstarší překlad se vyjadřuje prostřednictvím archaické češtiny příznačné pro svou dobu, mladší překlad je v tomto vyjádření poněkud strožejší.

Popelce na pomoc přilétají ptáčci. Tuto část překlady rovněž prezentují obdobně (překlady 1 a 3 dokonce úplně stejně), jde o jeden ze stěžejních momentů pohádky, proto bych ho ráda rozvedla samostatnými ukázkami:

1 – *Dívka vyšla zadními dveřmi na dvorek a volala: „Vy krotcí holoubkové a hrdličky, pomozte mi! Vy všichni ptáčkové pod nebesy, pomozte mi!“*

*Dobrá zrnka do hrníčku,
polámaná do zobáčku.*⁹⁶

2 – *Vtom přiletěli ze zahrady holoubci a ptali se: „Chceš, abychom ti pomohli, Popelko?“ – „To budu ráda, potěšila se Popelka. A za chvíli byla práce hotová. Popelce dokonce zbyl čas, aby se z holubníku podívala na zámecký ples.“*⁹⁷

⁹³ *50 pohádek bratří Grimmů*, [1938], s. 108–109.

⁹⁴ *Tamtéž*, s. 109.

⁹⁵ *Pohádky bratří Grimmů*, 2002, s. 50.

⁹⁶ *50 pohádek bratří Grimmů*, [1938], s. 109.

3 – *Dívka vyšla zadními dveřmi na dvorek a volala: „Vy krotcí holoubkové a hrdličky, pomozte mi! Vy všichni ptáčkové pod nebesy, pomozte mi!*

*Dobrá zrnka do hrníčku
polámaná do zobáčku.“⁹⁸*

4 – *Vtom zařukaly na okno bílé holubičky, a když je Popelka pustila do světnice, promluvily lidským hlasem: „Neplač, Popelko, a pěkně se umyj. Potom běž ke své lísce. Ostatní uvidíš. Jen se nezapomeň vrátit dřív než sestry. O čočku se nestarej, rády ji za tebe přebereme.“⁹⁹*

5 – *Dívka se rozběhla zadními dveřmi do zahrady a zvolala: „Holoubkové, něžné hrdličky, všichni ptáčkové zpod nebeské klenby, přileťte a pomozte mi přebírat: dobrá zrnka do mísy, ta špatná do volátka“!¹⁰⁰*

Z názorných ukázek vidíme, jak si jednotlivé překlady s touto pasáží poradily. Překlady 1 a 3 jsou si z hlediska jazykového i obsahového nejpodobnější a jediné se uchylují k vložení menšího verše přímo do textu. Překlady 2 a 4 jsou zcela odlišné zejména tím, že Popelka neprosí o pomoc, nýbrž holoubci/holubičky se jí sami nabízejí. Překlad 5 na mě působí velmi libozvučně a jemně. Už jen z užití slovních spojení jako něžné hrdličky nebo nebeská klenba je znát autorčin cit pro vyprávění (v další části navazuje: „*Holoubkové sklonili hlavičky a začali zobat: zob! zob! zob!*“¹⁰¹ – i opakovaně používá citoslovce, kterému se ostatní překlady zcela vyhýbají).

Ptáčkové úkol splnili za Popelku. V překladech 1, 3 a 5 máme podobné znění textu. Popelka donese přebranou mísu s čočkou maceše a prosí ji, aby mohla ples navštívit. Macecha odmítne a připraví Popelce těžší úkol – musí vybrat za hodinu z popela dvě mísy s čočkou. Celá situace se znovu opakuje – Popelka povolává na pomoc ptáčky a ti opět mísu přeberou. Popelka donese přebranou čočku maceše, ale ta ani po druhém splnění úkolu nesvolí a Popelka musí zůstat doma. Překlad 2 uvádí, že Popelka po prvním splnění úkolu neprosila o návštěvu zámku, nýbrž se jen dívala

⁹⁷ *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*, 1995, s. 98.

⁹⁸ *Pohádky bratří Grimmů*, 2000, s. 84.

⁹⁹ *Pohádky bratří Grimmů*, 2002, s. 52.

¹⁰⁰ *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*, 2011, s. 11.

¹⁰¹ *Taméž*, s. 11.

z holubníku na ples. „*Příští ráno nevlastní sestry Popelce o plese vyprávěly, aby jim záviděla. A večer je Popelka musela na ples vyparádít znovu. Za odměnu dostala pytel vikve, kterou musela do příštího rána přebrat.*“¹⁰² Překlad 4 hovoří o tom, že Popelka díky holubičkám splnila první úkol a pak poslechla, co jí řekly: „*Umyla se u studně a pospíchala k lísce. Už zdálky jí připadalo, že pod lískou něco září. Přidala do kroku, a když přišla blíž, nemohla uvěřit svým očím. Pod keřem našla nádherné šaty. Svítily zlatem, až Popelce oči přecházely. Vedle ležely taneční střevičky.*“¹⁰³ Popelka se oblékla a vyrazila na zámek.

V další fázi pohádky jde Popelka na ples. Překlady 1, 3 a 5 jsou opět podobné zmínkou, že když Popelka splnila úkoly – a ani přesto nebyla macechou povolena její účast na plese – Popelka po odchodu macechy a sester běžela k hrobu své matky. Opět nejbarvitější ztvárnění situace nabízí překlad 5: „*Popelka zůstala doma sama. Rozběhla se k matčinu hrobu s vysokou lískou a zvolala:*

*„Stromečku, zatřes se a zachvěj,
do zlata a stříbra mě oblékej!“¹⁰⁴*

Popelka se oblékne a stejně jako v překladu 4 vyrazí na zámek.

V překladu 2, v němž jsme skončili u Popelčina druhého úkolu přebírání vikve (překvapivé je zvolení právě této plodiny, neboť těžko říci, zda bude většina dětského čtenářstva tuto rostlinu znát), se opět dostáváme k tomu, že jí s úkolem pomohli holoubci. Teprve teď jde Popelka na ples (už se nedívá z holubníku). Obdobně jako u předchozích překladů najde šaty u hrobu své matky poté, co zatřese stromkem, který zde vysadila po její smrti.

Popelka je nyní ve všech pěti překladech v této části příběhu na zámku (poprvé). Macecha ani nevlastní sestry ji nepoznají a ona tančí s princem, který se do ní ihned zamiluje. Většina verzí pohádek o Popelce pracuje s magickým číslem dvanáct, tedy půlnoc je čas, kdy Popelka musí opustit ples a vrátit se domů. S půlnocí pracuje ale jen překlad 2: „*Těsně před půlnocí se s ním Popelka rozloučila, odnesla šaty zpátky ke stromku a sama se doma uložila do popela.*“¹⁰⁵ a překlad 4: „*Chvilku před půlnocí se*

¹⁰² *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*, 1995, s. 98.

¹⁰³ *Pohádky bratří Grimmů*, 2002, s. 52.

¹⁰⁴ *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*, 2011, s. 14.

¹⁰⁵ *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*, 1995, s. 100–102.

*Popelka ze zámku vytratila. Utíkala k lískovému keři. Rychle se převlékla a dorazila do chalupy, právě když do dvora dorazil kočár se sestrami.*¹⁰⁶

Překlady 1, 3 a 5 informují, že Popelka s princem tancovala až do večera a poté chtěla odejít domů. Princ ji chtěl doprovodit, ale ona utekla a schovala se do holubníku. Společné těmto třem překladům je mimo jiné i to, že princ se v této fázi prakticky nachází u Popelky doma. Překlad 3 hovoří o vzniklé situaci takto: „*Princ počkal, až se vrátil její otec, a řekl mu, že se cizí princezna schovala u nich do holubníka. Otec si pomyslel: „To by mohla být Popelka!“ Hned mu musili podat sekeru, rozštípat holubník, ale nikoho tam nenašel.*“¹⁰⁷ Popelka ale byla rychlejší a vylezla z holubníku dříve a utekla domů.

Nastává druhý den plesu a celá situace se opakuje v překladech 1, 3 a 5 téměř stejně, jen s rozdílem, že Popelka tentokrát při svém útěku vyleze na hrušku. Popelčin otec má (při kácení hrušky) opět podezření, že se jedná o jeho vlastní dceru. Nemohu zde opomenout zmínit doslovnou podobu překladu 5: „*Jenže ona mu uklouzla a schovala se v zahradě za domem, kde rostl statný strom ověšený těmi nejkrásnějšími hruškami. Popelka se jako veverka vyšplhala mezi větve.*“¹⁰⁸ Překlad 4 je obdobný, jen opět pracuje s tématem návratu do půlnoci a zcela opomíjí postavu otce.

Rozdílný je tu překlad 2, u kterého již nastává třetí den plesu a Popelka při svém půlnočním útěku ztrácí střevíček. Jen zde zmíním, že jsme u třetího dne proto, že Popelka první den oproti ostatním překladům ples nenavštívila, nýbrž se dívala z holubníku jen jako nezúčastněný pozorovatel. Navíc se v tomto překladu vůbec neobjevuje postava otce a jeho podezření, že se jedná o Popelku.

V překladech 1, 3 a 5 nastává třetí den plesu a Popelka v této chvíli ztrácí svůj střevíček. Překlad 1: „*Večer chtěl princ zase Popelku doprovodit, ale ona mu utekla tak hbitě, že ji nemohl dostihnouti. Ztratila však levý střevíček, protože princ dal tajně namazati schody smolou a střevíc se přilepil.*“¹⁰⁹ Překlad 4 se tentokrát shoduje s 1, 3 a 5.

¹⁰⁶ *Pohádky bratří Grimmů*, 2002, s. 52–54.

¹⁰⁷ *Pohádky bratří Grimmů*, 2000, s. 86–88.

¹⁰⁸ *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*, 2011, s. 17.

¹⁰⁹ *50 pohádek bratří Grimmů*, [1938], s. 112.

Nyní se všechny překlady scházejí na stejné úrovni: Popelka utekla třetí večer z plesu a ztratila střevíček. Princ ho vzal a rozhodl se, že pomocí něj najde svou nevěstu, neboť může padnout jen té, které patří. Dostane se do domu Popelky a jejích sester. Obě nejstarší sestry se radují, protože mají malé nohy a myslí si, že střevíc obují. Nejprve ho zkusí nejstarší. Překlady 5 a 4 tuto scénu popisují asi nejpodrobněji, takto překlad 4: „*Macecha popadla střevíček a zašla s jednou dcerou do komory. Děvče se nemohlo do střevíce obout, mělo moc dlouhý palec. „Nedá se nic dělat, musíme palec zkrátit,“ rozhodla macecha. „Trocha bolesti za to stojí, bude z tebe královna.“ Dívka si usekla palec, nazula střevíček a vyšla na dvůr. Když ji princ viděl, dlouho se nerozmýšlel. Vysadil nevěstu na koně a ujížděl s ní na zámek.*“¹¹⁰

Všech pět překladů se shoduje v tom, že nejstarší sestra si usekne palec a princ ji považuje za tu pravou, záhy ale podvod odhalí. Jelikož se jedná o jednu z dalších stěžejních fází pohádky, opět zde uvedu celé ukázky dané situace. Zvolila jsem je z toho důvodu, že je zde nejlépe patrná především jazyková rozdílnost textů:

1 – *Když míjeli lísku, protože musili okolo hřbitova, seděli na ní dva holoubkové a volali:*

*„Ohlédni se, milý princi,
krev jak teče po střevíci,
Noha velká, střevíc malý,
nepravou ti ženu dali.“*

*Pohlédl jí na nohu a viděl, jak jí krev teče proudem. Obrátil a zavezl jí domů.*¹¹¹

2 – *Když vyjížděl princ se svou nevěstou branou, začali holoubci volat: „Vrkú, vrkú, krev teče ze střevíce, ošidili prince. Moc malý je ten střevíc, nepravou si vede náš pan princ!“ Tu princ zpozoroval, že je to pravda, a honem odvedl falešnou nevěstu zpátky domů.*¹¹²

¹¹⁰ *Pohádky bratří Grimmů*, 2002, s. 58.

¹¹¹ *50 pohádek bratří Grimmů*, [1938], s. 115.

¹¹² *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. 1995, s. 104.

3 – *Cesta vedla okolo hřbitova, a když míjeli lisku, seděli na ní dva holoubci a volali:*

*„Ohlédni se, milý princi,
Krev jak teče po střevíci.
Noha velká, střevíc malý,
Nepravou ti ženu dali.“*

Princ pohlédl nevěstě na nohu a viděl, jak jí krev teče proudem. Obrátil koně a zavezl ji zpátky domů.¹¹³

4 – *Když míjeli Popelčin liskový keř, holubičky spustily podivnou písničku:*

*„Jede princ cestou
S falešnou nevěstou.
Třeba se mu líbí,
Že jí palec chybí,“*

Princ se zarazil, sesedl z koně a sundal nevěstě střevíček z nohy. A opravdu, dívce chyběl palec. „I ty jedna podvodnice,“ rozhněval se princ a jel zpátky k chalupě.¹¹⁴

5 – *Když míjeli hrob Popelčiny matky, dva holoubci, kteří seděli na lísce, zvolali: „Vrkú, vrkú, vrkú, podívej se jí na nohu, ze střevíčku kape krev! Princi, vezeš si nepravou nevěstu!“ Princ se podíval dívce na nohu a spatřil krev. Obrátil koně a falešnou nevěstu odvezl nazpět domů.¹¹⁵*

Jak vidíme, překlady 1, 3 a 4 doplňují vyprávění o veršovanou část. Překlady 2 a 5 zase shodně obohacují text použitím citoslovce.

Stejná situace se opakuje i u mladší sestry s tím rozdílem, že v tomto případě je zase velká pata – je tomu tak v překladech 1, 3, 4 i 5. Překlad 2 se odlišuje v tom, že druhá sestra nemohla do střevíčku opět vmáchnout palec a také si ho uřízla. Dále se všechny překlady již shodují na tom, že princ je opět varován před falešnou nevěstou.

¹¹³ *Pohádky bratří Grimmů*. 2000, s. 92.

¹¹⁴ *Pohádky bratří Grimmů*, 2002, s. 58–60.

¹¹⁵ *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*, 2011, s. 20.

V závěru pohádky tedy už zbývá jen poslední dcera, a to Popelka. Nejprve ji princ nechtějí ukázat, ale ten trvá na tom, že i ona musí střevis vyzkoušet. Když si ho Popelka vyzkouší, opravdu jí padne jako ulitý. Překlad 1: „*Když se Popelka zase vzpřímila, poznal ji princ a zvolal: „Hle, moje drahá nevěsta“!*“¹¹⁶ Stejně situaci podávají i překlady 2, 3, 4 i 5. Následně se nabízí už jen konstatování ptáčků při průjezdu, že tentokrát si princ již veze tu správnou nevěstu.

Nejzajímavější je ale až samý konec pohádky, tedy moment, ve kterém dojde/nedojde k potrestání zlých sester, popř. macechy.

Od tohoto motivu zaslouženého trestu zcela upouští překlad č. 4. Ten končí tím, že si princ odváží princeznu na koni a ona jen poděkuje holubičkám za všechno. Zcela zde chybí tradiční zakončení tím, že se konala svatba, a také je vynecháno potrestání.

Překlad č. 2 se též o trestu pro obě sestry nezmiňuje. Zde se píše jen o tom, že macecha i její dcery byly závistí a vzteky celé bílé. Konec je však již zcela pohádkový: „*Šťastně ujížděl princ s Popelkou do zámku a představil svou nevěstu tatínkovi. Brzy nato slavili svatbu, jakou tam ještě nikdo nikdy neviděl a nezažil.*“¹¹⁷

Překlad 3 zachází již trochu dál – pokud se zaměříme na motiv trestu, který se zde poprvé objevuje. Nechybí ani zmínka o svatbě a o tom, že na ni dorazily obě sestry, ale macecha nikoli, neboť zůstala doma, kde se užírala vztekem. Trest je popsán slovy: „*Obě sestry kulhaly, jedné chyběl palec a druhé pata. Tak se samy potrestaly za svoji nenasytlost, nenávisť a zlobu.*“¹¹⁸

Jako nejvíce drastické se potom jeví překlady 1 a 5, tedy pro zajímavost ten nejstarší a nejnovější. Sdělení je zde prakticky obdobné, jen s použitím jiných tvarů slov (novějších tvarů v případě mladšího překladu). Uvedu tak, jak je znázorněno v nejstarším překladu: „*Když se potom konala svatba, přišly obě zlé a neupřímné nevlastní sestry, aby se radovaly nad jejím štěstím. Když kráčeli do kostela, starší šla po pravé a mladší po levé straně nevěsty a tu holoubkové vyklovali každé jedno oko. Když vycházeli z kostela, kráčela starší po levé a mladší po pravé straně a tu jim holoubkové vyklovali i druhé oko. Tak byly potrestány slepotou po celý život za svoji nenávisť a zlobu.*“¹¹⁹

¹¹⁶ 50 pohádek bratří Grimmů, [1938], s. 116.

¹¹⁷ Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů, 1995, s. 106–108.

¹¹⁸ Pohádky bratří Grimmů. 2000, s. 95.

¹¹⁹ 50 pohádek bratří Grimmů, [1938], s. 117.

Takové je podrobné znění textů pohádek, ve kterém jsem se zaměřila především na stránku obsahovou a částečně i jazykovou.

Pokud tyto texty shrneme z hlediska obsahu, vidíme, že se jednotlivé pohádky příliš neliší. Všechny se drží původní linie příběhu a případně pouze obměňují jednotlivé pasáže (např. přebírání hrachu – čočky – vikve). Nejvíce odlišný se jeví překlad č. 2. Již v úvodu zde Popelka zasadí strom na hrob matky (je tedy vynechána část s otcovým odjezdem do města a dárkem v podobě větvičky), dále pak Popelka navštíví ples jen dvakrát (jednou se pouze dívá), zcela zde chybí postava otce ve chvíli, kdy má podezření, že dívkou, kterou princ hledá, je Popelka (obdobně překlad 4). Můžeme říci, že překlad 2, tedy Popelka od Dagmar Klementové, je v porovnání s ostatními velmi zjednodušen, neobsahuje tolik detailů jako ostatní překlady a je i nejvíce vzdálen originálu bratří Grimmů. Jedná se o onen překlad s největší velikostí liter, je tedy patrné, že hlavní úlohu zde hraje především procvičení čtení, a proto je text upraven do podoby nejvhodnější pro čtenáře – začátečníka. Volba slov je na úrovni chápání nejmenšího čtenáře. O tom, že pohádku můžeme bezpochyby zařadit do literatury vhodné pro nejmenší děti, svědčí i fakt, že konec je záměrně zproštěn drastického trestu obou sester v podobě vyklování očí. Pohádka končí idylicky svatbou.

Z hlediska obsahového je na tom obdobně i překlad č. 4 od Aleny Peisertové. Popelka je v této knížce také psána poněkud větším písmem a je opět zmíněno, že má sloužit dítěti především jako pomocník při nácvičce četby. Z tohoto usuzuji, že nejen Popelku, ale celou pohádkovou knížku, jíž je součástí, můžeme zařadit bezpodmínečně také k literatuře pro ty nejmenší čtenáře. Opět nás v tom utvrzuje fakt, že drastický konec je zde taktéž zcela vynechán a pohádka je upravena a oprostěna od některých částí z originálu.

Jako mezní příklad překladu, ve kterém pohádka směřuje ještě k nejmenšímu čtenáři a zároveň už i k tomu odrostlejšímu, bych uvedla překlad 3 od trojice překladatelů Herman, Nováková a Pavlíková. Je to z toho důvodu, že text už je vytištěn klasickou velikostí písma a neobsahuje tolik eufemismů jako oba předchozí. Dle mého názoru se pohádka již mnohem více blíží originálu.

Pokud bych měla rozhodnout o překladu, který je dle mého názoru zaměřen již na odrostlejší dítě, jistě bych sem zařadila zbývající dva překlady 1 a 5. Překvapivé je to, že se jedná zrovna o nejstarší a nejnovější překlad.

V překladu č. 1, tedy od K. Hermanna z odhadovaného roku [1938], bych se přiklápěla k variantě, že se jedná o víceméně doslovný překlad pohádky z německého

originálu. V knize je sice uvedeno, že Karel Hermann knihu přeložil a upravil, otázkou ale je, do jaké míry skutečně zasáhl do textu, neboť právě závěr pohádky se mi jeví jako velmi drastický, ba přímo identický s duchem pohádek bratří Grimmů, kterým byla surovost v pohádkách vytýkána nejvíce. Na druhou stranu se pohybujeme teprve v předválečných 30. letech 20. století, tedy v době, kdy dětská četba ještě nebrala takové ohledy na nejmenší čtenáře, respektive dětské literatuře nebyl dáván takový prostor, a tudíž se tento text nemusí z pohledu tehdejší doby jevit až tak hrůzně. Možná byla naopak dětem v té době tato drastičnost ku prospěchu, neboť motiv drastického trestu je pro ně varováním a ponaučením zároveň.

K zamyšlení ale zůstává, jak drastičnost textu vysvětlit v dětské knize z roku 2011. Alena Bezděková se zde zřejmě také rozhodla po obsahové stránce držet věrně originálu, neboť, jak již bylo zmíněno o něco výše, texty pocházejí ze *Sbírky bratří Grimmů* z roku 1857, a je tedy nabíledni, že budou kopírovat originál a nebudou vynechávat nic z drastičnosti. Dle mého názoru je Alena Bezděková jednou z nejlepších vypravěček, neboť se snaží spojit stránku obsahovou se stránkou jazykovou. Doslova si pohrává s jazykem a tvoří velmi obratné a čtivé větné konstrukce. Budiž tedy tomuto nejmladšímu překladu z porovnávaných omluvou, že v závěrečném listu připojuje poznámku, že kniha je určena pro čtenáře od 7 let, jde tedy o jasný předpoklad, že tuto knihu nebude vhodné číst nejmladším – předškolním dětem.

Ještě jednou zajímavostí či spíše postřehem, který je společný nejen všem pěti překladům, ale celkově pohádce *O Popelce*, je, že nikdy neznáme skutečné křestní jméno Popelky. Je vždy označena pouze jako děvčátko, dívka, o které se dozvídáme, že na základě její umouněnosti se jí začalo říkat Popelka a u tohoto jména už se zůstává po celou dobu příběhu.

5.1 Atributy české lidové pohádky a překladů Popelky

Za zakladatele folkloristické textové kritiky obrozenecké pohádky lze považovat Václava Tilleho, který tak učinil už před více než sty lety, a to souborem studií *České pohádky do roku 1848*. Tuto skutečnost zmiňují ve své publikaci *Česká pohádka v 19. století* autoři Dagmar Klímová a Jaroslav Otčenášek.

Klímová a Otčenášek dále uvádějí, že pokud hledáme nějaké pevné zákonitosti vývoje pohádky jako celku, musíme vzít v potaz i některé specifické sociální aspekty.

S nastupujícím kapitalismem se změnil život na vesnici i ve městě, zcela vymizel konzervativní patriarchální způsob života a bohaté vrstvy obyvatelstva se snažily distancovat od ostatních. Činily tak hledáním odlišného typu zábavy a folklor už zde nemá místo. Proto se stává, že tradiční ústní podání přechází výrazněji do repertoáru nižších společenských vrstev, které se stávají výhradními nositeli vypravěčské tradice. „*Této obecné tendence si již někteří autoři povšimli. Např. Lutz Röhrich konstatuje tento jev pro grimmovské období německého folkloru, tedy pro období, jež je paralelní s naším národním obrozením, aniž ovšem kořeny tohoto jevu blíže analyzuje.*“¹²⁰

Publikace Otčenáška a Klímové se zabývá českou lidovou pohádkou v 19. století. Předmětem mé diplomové práce sice nebyla česká pohádka (pouze překlady německých do češtiny), nicméně ráda bych pomoci této publikace nastínila, jak česká pohádka měla blízko k německé, a především to, že atributy české lidové pohádky můžeme nalézt i v německé pohádce (potažmo v českých překladech). Toto tvrzení bych doložila na pohádce *Popelka*, která byla předmětem rozboru i této kapitoly.

1. Úvodní a závěrečné formule

„*Pokud budeme přistupovat k lidové pohádce či humorce jako celku (bez ohledu na to, zda byla sebrána v 19. či až ve 20. století), zjišťujeme, že řada textů obsahuje určité nápadně podobné úseky na začátku příběhu a na jeho samotném konci (NEČMS III 2007: 759). Tyto standardizované a poměrně schematizované části označujeme jako úvodní a závěrečné formule, které si každý vypravěč mohl, ale nemusel přidávat k pohádce podle vlastního uvážení (Lüthi 1977: 33).*“¹²¹ Otčenášek (jenž je autorem kapitoly *Atributy české lidové pohádky a její sběratelé v 19. století*) zde jako tyto formule označuje převážně ustálená spojení, která bývají někdy krátká, jindy delší nebo i veršovaná. Jsou to například úvody jako: *jeden, jedna, jednou; byl, byla, bylo; za dávných časů; za starodávna; apod.*

Pokud se zaměříme na úvodní atributy v pohádce *Popelka*, najdeme je zde ve dvojí podobě. Nejstarší Hermannův překlad uvádí začátek pohádky: „*Jednomu bohatému muži...*“¹²² (stejně tak i překlady z roku 2000 a 2011). V trochu jiné podobě najdeme atributy v překladech Dagmar Klementové (1995) a Aleny Peisertové (2002), ty obě shodně uvádějí pohádky slovy: „*Byl jednou jeden bohatý kupec.*“ Jen pro

¹²⁰ KLÍMOVÁ, Dagmar a Jaroslav OTČENÁŠEK. *Česká pohádka v 19. století*, 2012, s. 29.

¹²¹ Tamtéž, s. 69.

¹²² *50 pohádek bratří Grimmů*, [1938], s. 107.

zajímavost, abychom viděli, že tyto formule se netýkají jen českých překladů, můžeme uvést i to, že v německém originálu bratří Grimmů najdeme jednu ze stejných formulí, která zní: „*Einem reichen Manne, ...*“¹²³ (čili v překladu *Jeden bohatý muž...*). Úvodní formule v pohádce slouží především k rámcovému ukotvení v pohádkovém čase a je běžně používanou součástí textu.

Závěrečné formule se vyskytují v daleko menší míře než ty úvodní. V této souvislosti Otčenášek uvádí příklady formulí objevující se v českých lidových pověstech a pohádkách (na kterých mnohdy vidíme i jejich nářeční rysy): „*A tak žili a žili, až zemřeli a shnili.*“ (Sirovátka 1996: 114); „*A jestli králuje, já nevím.*“ (Kubín 1964: 391) nebo „*...a teprve byli spokojeně živi a králujou podnes.*“ (Kubín 1964: 50). V našich překladech *Popelky* se žádná závěrečná formule neobjevuje. Ve čtyřech překladech končí pohádka konstatováním, že zlé sestry byly potrestány slepotou. Pouze v překladu z roku 1995 se dozvídáme: „*Brzy nato slavili svatbu, jakou tam ještě nikdo nikdy neviděl a nezažil.*“¹²⁴ Což je možné považovat také za jistý druh závěrečné formule.

Jak je patrné, podoba úvodních a závěrečných formulí se v ryze českých lidových pohádkách a překladech z němčiny víceméně shoduje a jsou použity obdobné větné konstrukce.

2. Magická čísla

„*Ve slovesném folkloru se vedle magie zakázaného slova či činu (tabu) asi nejčastěji užívala magická čísla.*“¹²⁵ Obecně můžeme říci, že čísla dělíme na šťastná a nešťastná. V českém lidovém prostředí jsou za šťastná čísla obvykle považována trojka a sedmička, neštěstí symbolizuje třináctka. V lidových pohádkách zaujímá zcela dominantní pozici číslovka tři. Tu nalezneme v pohádkách (či humorkách) v mnoha různých podobách. Nejčastěji se trojka užívá v souvislosti s počtem osob v domácnosti (hrdina je často třetím synem či dcerou rodičů). Tento znak najdeme i v pohádce *Popelka*, neboť Popelka je právě oním třetím dítětem (pro nevlastní matku).

Jiný pohled na číslovku tři se nám nabízí v případě opakování nějaké situace nebo činnosti třikrát (najdeme třeba v české pohádce K. J. Erbena *Pták Ohnivák a liška Ryška*, kdy tři noci je hlídána jabloň se zlatými jablky – až třetí noc se povede odhalit

¹²³ GRIMM, Jacob a Wilhelm GRIMM. *Die Kinder- und Hausmärchen*, 1971, s. 85.

¹²⁴ *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*, 1995, s. 108.

¹²⁵ KLÍMOVÁ, Dagmar a Jaroslav OTČENÁŠEK. *Česká pohádka v 19. století*, 2012, s. 73.

zloděje). Toto bychom mohli konfrontovat s Popelkou, neboť ve všech překladech Popelka také třikrát navštíví ples (kromě překladu D. Klementové, kdy se první noc na ples pouze dívá z holubníku) a při třetím pokusu ztrácí střevíček (tedy klíčový okamžik celé pohádky, který vede k jejímu pozdějšímu nalezení). Stejně tak význačný je okamžik, ve kterém princ nalézá Popelku, ale nejprve si mylně odveze její dvě nevlastní sestry – až do třetice Popelku.

Ohledně číslovky tři můžeme říci, že je to rys nejen českých lidových pohádek, ale pohádek obecně.

V souvislosti s magickými čísly zde ještě Otčenášek zmiňuje číslovky čtyři, pět, sedm, dvanáct, třináct a sto. Z tohoto výčtu je v některých překladech Popelky zmiňována číslovka dvanáct ve vzájemném vztahu s magickým okamžikem půlnoci, do které Popelka musí být doma (najdeme v překladu Aleny Peisertové a Dagmar Klementové). Ostatní překlady se omezují pouze na konstatování, že Popelka s princem protančila večer, ale neudávají hodinu jejího odchodu.

3. Osobní jména a jiné názvy v pohádkách

„Snahou vědců a badatelů tohoto směru bylo dopátrat se reálných historických předloh (postav či událostí), které byly předobrazem následně vzniklých folklórních útvarů, v nichž se postavy či události objevují jako důsledek procesu deformace původních dějů. Mytologická škola, sběratelé folkloru a zájemci o lidovou tvorbu staršího období si se jmény postav a dalšími názvy hlavu nijak nelámaly, naopak jména postavám libovolně měnili, upravovali a nově vymýšleli (zvláště Němcová, Erben, Mikšíček).“¹²⁶ V této kapitole se nebudu zaměřovat na osobní jména, neboť v pohádce Popelka se žádné osobní jméno nevyskytuje. Otčenášek zde ale dále zmiňuje v souvislosti se jmény i užití ustáleného přídomku, který nositele nějak charakterizoval. Známý je například *Nebojsa* jako přídomek nebojácného hrdiny (je to ale také křestní jméno jižních Slovanů – Nebojša). Dalším takovým přídomkem je *Nesyta* – věčně hladový, nesyť hrdina pohádky s názvem *O Nesytovi* od Boženy Němcové. Podobně i *Sněhurka* (dívka ze sněhu). Stejně tak je to i v případě pohádky *Popelka*, neboť toto jméno je také přídomkem hlavní hrdinky. *Popelka* = umouněná od popela.

¹²⁶ KLÍMOVÁ, Dagmar a Jaroslav OTČENÁŠEK. *Česká pohádka v 19. století*, 2012, s. 81.

V této kapitole jsem se (s použitím publikace *Česká pohádka v 19. století*) zaměřila na některé typické pohádkové atributy, které se shodně objevují jak v českých pohádkách, tak i v pohádkách převzatých a přeložených z němčiny, a snažila jsem se dokázat, že jsou si velmi blízké. Některé atributy, jak už bylo zmíněno, jsou společné nejen české a německé pohádce, ale pohádkám obecně, neboť jsou jedním z neodmyslitelných znaků pohádek (např. magická číslovka tři).

5.2 Pohádka Popelka v historickém pojetí

Stejně tak jako v předchozí kapitole, rozhodla jsem se zaměřit se na pohádku *Popelka* z historického hlediska a uvést několik zajímavých skutečností, které sice nepocházejí z odborné literatury, nicméně pohádkou se zabývají také, a proto jsem se je rozhodla uvést.

Populárně naučný časopis *Epocha* uvedl ve svém článku z dubna 2016, že původní verze pohádky *Popelka* je v podstatě totožná s tou, kterou známe dnes. Tedy v hlavní roli je dívka, jejíž otec se podruhé ožení, a ona je vystavena neustálé šikaně ze strany nevlastní sestry či sester (varianty se různí). „*Nejstarší verze pochází patrně ze záznamu řeckého učence Strabona (cca 64 př. n. l. – 24 n. l.) a vypráví o dívce jménem Rhodopis. Podržme se však variant podrobněji zaznamenaných. V Perraultově verzi se zlým sestrám dostane poměrně schůdného konce. Když vyjde najevo pravda, že Popelka je ta, o níž má princ zájem, jsou obě provdány za jiné velmože. Až Grimmové plně dostávají svému jménu. V jejich příběhu Popelka jednak nedostane své troje šaty ani od kmotřičky víly, ani ze zázračných oříšků, ale přinesou jí je holubice, jež usedají na strom rostoucí z hrobu Popelčiny matky, který dívka pravidelně zkrápí slzami. Nevlastní sestry si následně v závěru ořežou nožem nohy, aby jim pasovaly do skleněného střevíčku.*“¹²⁷ Ve verzi bratří Grimmů tedy najdeme nejdrastičtější závěr v podobě vyklovaných očí obou sester.

Neméně zajímavý je i článek týkající se pohádek, který byl uveřejněn na internetovém portálu *Novinky.cz* v neděli 23. prosince 2012 (je k dispozici v přílohové části práce), samozřejmě vzhledem k uvedenému zdroji, ze kterého tyto informace pocházejí, nemohu určit, do jaké míry se zde uvedené skutečnosti zakládají na pravdě. Nicméně považuji za důležité je uvést také, už jen proto, že odkaz bratří Grimmů

¹²⁷ KUŽEL, Martin. Původ známých pohádek: Znásilnění, mučení a smrt ve velkém. *Epocha*. RF HOBBY, 2016, (8), s. 15–17.

nemusí přežívat jen na poli odborné literatury, ale jak vidíme, bývá předmětem zájmu i široké laické veřejnosti. Internetový článek uvádí, že u žen/dívek v pozici hlavních pohádkových hrdinek je častým motivem princ, který je osvoboditelem této dívky utlačované macechou nebo nevlastními sestrami. To on jí otevře cestu ke šťastnému životu. „Typickou pohádkou nesoucí tuto dějovou linku je Popelka. „Pohádka o Popelce zřejmě pochází z Číny a první záznamy o ní jsou již z 10. století. Právě z Číny, kde se narozeným děvčátkům pevně stahovaly nožky, tak aby jim nevyrostly a i v dospělosti zůstaly co nejmenší, vzešel motiv malého střevíčku, který obula jen nejkrásnější dívka, tedy ta, co měla nejmenší nožku – Yeh-hsien, naše Popelka. Ve francouzské verzi, která je rozšířená v západní Evropě, má pohádka mnoho kouzelných motivů – kmotra víla promění dýni v kočár, myši v lokaje a podobně.“

„Verze známá v Německu, tak jak ji zachytili bratři Grimmové, či u nás je obohacená o tři kouzelné oříšky, v nichž se ukrywají šaty, a ptáčky pomáhající přebírat hrách a čočku. Přestože se tyto pohádky lokálně liší, jde stále o jeden pohádkový příběh,“ vysvětluje Petr Janeček¹²⁸.“¹²⁹

5.3 Netradiční výklad Popelky z pohledu psychologie dle Bettelheima

Opět zcela netradiční náhled na pohádku *Popelka* (stejně jako v předchozí kapitole *Šípková Růženka*) nabízí Bruno Bettelheim v knize *Za tajemstvím pohádek*, ve které jí věnoval obsáhlou kapitolu. Tuto publikaci jsem se rozhodla zařadit i do této části práce, jako náhled zcela nevědecký (alespoň z pohledu literárního), ale velmi zajímavý, neboť se domnívám, že je příhodné ukázat čtenáři, jak se s pohádkovým materiálem dá také pracovat ve zcela jiné rovině chápání.

Bettelheim na začátku kapitoly o Popelce uvádí, že tento příběh je poměrně starý a zasazuje ho do 9. století našeho letopočtu, kdy byl poprvé písemně zaznamenán v Číně, ale uvádí, že příběh v orální podobě má za sebou už dlouhou historii.

Toto tvrzení je asi jediné, se kterým bych v Bettelheimově knize souhlasila, neboť zde autor pronáší možná jediné smysluplné zjištění. Stejně tak je správné Bettelheimovo

¹²⁸ PhDr. Petr Janeček, Ph.D. – v současnosti zástupce ředitele Ústavu etnologie FF UK; 2008–2013 – pracovník Etnografického oddělení Národního muzea.

¹²⁹ HÁTLOVÁ, Petra. Pohádka o Popelce zřejmě pochází z Číny. *Novinky.cz: Děti* [online]. 2012 [cit. 2016-04-17]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/288360-pohadka-o-popelce-zrejme-pochazi-z-ciny.html>

konstatování, že bratři Grimmové *Popelku* uvádějí pod názvem *Aschenputtel*, což je termín, který původně znamenal špinavou kuchyňskou služku nízkého postavení, která měla na starost popel v ohništi.

Bettelheim dále uvádí, že základním tématem příběhu je sourozenecká žárlivost a vítězství ponižované hrdinky nad sestrami, které ji zneužívají. Pohádka mluví o vztahu mezi nevlastními sourozenci, nikoli vlastními. Ale to nic nemění na tom, že příběh vlastně popisuje niternou zkušenost malého dítěte, které se s pohádkou ztotožňuje právě na základě toho, že pocítuje samo takovouto sourozeneckou žárlivost. Když si takto do pohádky promítne svůj příběh, snáze uvěří tomu, že Popelka je v zásadě pravdivá. Pohádka působí stejně jak na chlapce, tak na dívky, protože žárlení na sourozence trápí obě pohlaví stejně a celkově nějak souvisí s psychikou dítěte. Dítě si v příběhu o Popelce svým způsobem oblíbí ohavnost macechy a nevlastních dcer. Je tomu tak proto, že samo cítí vlastní nedostatky a občas o sourozencích smýšlí dost ošklivě, a když vidí, jaké hrozné věci dělají sestry Popelce, ospravedlňuje tak své chování, které mu přijde v porovnání s pohádkou ještě v normě, a necítí se tolik provinile. Dítě se zároveň ztotožňuje i s postavou Popelky, kterou ženy vykazaly do popela. Jelikož samo má taková „špinavá“ přání ohledně sourozenců, patří právě tam. Pro dítě je ale důležité věřit tomu, že i kdyby bylo takovýmto způsobem poníženo, bude nakonec z ponížení vysvobozeno a naopak se dostane do povýšení stejně tak, jako tomu bylo u Popelky.

Bruno Bettelheim se zabýval především problematikou dětské psychologie, tudíž, jak je už z tohoto textu patrné, bude prioritně pohádku vždy nějak konfrontovat s dětskou psychikou. Jakožto psychoanalytikovi mu nemohu upřít jeho náhled z pozice odborníka na psychologii, ale pokud se zaměřím na literaturu, jsou výroky Bruna Bettelheima zcela mimo skutečné motivy, které lze v pohádce opravdu spatřovat a především jejich výklad je zcela jiný, a proto se k němu stavím velmi kriticky. Nemyslím si, že dítě by se v pohádce kdy vědomě ztotožnilo s postavou macechy či zlých sester, natož aby tím nějak ospravedlnilo své chování.

„Jelikož Popelka je nejoblíbenější ze všech pohádek a je známá po celém světě, nemusí být od věci zamyslet se nad důležitými motivy, které příběh tvoří a jejichž propojení přispívá k velké vědomé i nevědomé oblibě pohádky a k jejímu hlubokému smyslu.“¹³⁰

¹³⁰ BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*, 2000, s. 248.

V příběhu bratří Grimmů Popelka zasadí proutek (větvičku) na hrob své matky a pečuje o něj. Teprve když z proutku vyroste strom, je schopen jí splnit její přání (šaty na ples) – mezi zasazením proutku a chvílí, kdy jde Popelka poprvé na ples, tedy muselo logicky uplynout několik let. „*Pokud jde o Popelčina leta služby, pak teprve v pozdějším období se stalo pro vestálky¹³¹ běžné sloužit třicet let, než se vzdaly úřadu a mohly se provdat. Původně se stávaly kněžkami pouze na pět let, tedy do doby, než dospěly do věku na vdávání. Přibližně tak dlouho asi mohlo trvat Popelčino utrpení. Být vestálkou znamenalo být jednak strážkyní krbu a jednak být dokonale čistá ... Vestálky sloužily posvátnému ohništi a Héře, bohyni-matce. Se záměnou za boha-otce byla dřívější mateřská božstva ponížena a znehodnocena, a s nimi i místo u ohniště. V tomto smyslu můžeme na Popelku pohlížet jako na poníženou bohyni-matku, která na konci příběhu povstane z popela podobně jako mýtický pták fénix.*“¹³²

Tato souvislost, kterou zde Bettelheim uvádí, se zprvu jeví jako zajímavá, jelikož má i historický charakter. Ovšem pokud toto zjištění budeme konfrontovat s běžným čtenářem, je nasnadě, že toto běžný čtenář (převážně dítě) Popelky opravdu v textu nikdy vnímat nebude. Stejně tak nebude řešit ani to, kolik let uplynulo nebo neuplynulo, než šla Popelka na ples.

Bettelheim zde dále pokládá otázku, proč jde Popelka za princem na slavnost třikrát, když mu pokaždé uteče a dobrovolně se vrátí do svého poníženého stavu? Vysvětluje to tím, že Popelka se vyhýbá princovi záměrně, neboť nechce, aby si ji vybral kvůli krásnému vzhledu, ale proto, jaká doopravdy je. Teprve když ji princ spatří v poníženém stavu, a přesto o ni bude stát, stane se jeho vyvolenou.

V této části ale musím s Bettelheimem opět polemizovat, jelikož je zde i zcela jiné možné vysvětlení. Magické trojí opakování slouží k celkové gradaci textu, zvyšuje napětí a navíc neustálým opakováním motivu křivdy/ponižování a touhy jen jasně předjímá naše čtenářské očekávání. Nehledě na to, že magická číslovka tři je jedním z klíčových prvků pohádek, proto je Bettelheimovo vysvětlení opět spíše pohledem psychoanalytika, než odborníka znalého pohádkové problematiky.

V pohádce (ve většině verzí) se vyskytuje podivnost v podobě mrzačení nohou nevlastních sester, které je poslední překážkou na cestě ke šťastnému konci.

¹³¹ Vestálka = starořímská panenská kněžka; cudná dívka → převzato z: *Slovník cizích slov*, 1996, s. 357.

¹³² BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je čist v dnešní době*, 2000, s. 249–250.

„Sebepoškozování je v pohádkách vzácné, na rozdíl od poškozování druhými, které naopak není ani zdaleka vzácné, buď jako trest, nebo z nějaké jiné příčiny.“¹³³

Prvek mrzačení můžeme do jisté míry vnímat jako naturalistický, tudíž pro děti spíše nevhodný. Nicméně v pohádce ve stylu *Popelky* ho vnímáme jako neutrální, ba možná i žádoucí, neboť očekáváme, že opakované křivdy a ponižování, které Popelka prožila, budou i náležitě potrestány – možno i touto drastickou formou.

Bruno Bettelheim v knize *Za tajemstvím pohádek* s podtitulem *Proč a jak je číst v dnešní době* demonstroval své psychologické teze. Kdybychom tomuto podtitulu přikládali větší váhu, mohlo by se stát, že po přečtení Bettelheimovy – místy možno až absurdní a lehce zvrácené – publikace bychom pohádky přestali číst celkově.

Na obranu Bettelheima záhodno snad jedině uvést, že tyto poznatky se týkají psychologie, tedy zcela jiného oboru než je literatura. Nicméně je třeba dodat, že i toto je jeden z pohledů na to, jak někteří dokázali s pohádkou pracovat, a to byl jeden z hlavních důvodů, proč jsem ho do práce zařadila.

¹³³ BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*, 2000, s. 262.

6. ODKAZ BRATŘÍ GRIMMŮ

V této kapitole jsem se rozhodla shromáždit několik zajímavých poznatků souvisejících s bratry Grimmovými a zejména s jejich pohádkovou tvorbou. Tyto skutečnosti svědčí o tom, jak je grimmovská inspirace stále živá a produktivní.

Na úvod zmíním článek, který mě velmi zaujal v *Lidových novinách*. 1. prosince roku 1943 zde vyšla zmínka o domě bratří Grimmů, respektive o jeho bombardování. Název článku je „*Dům bratří Grimmů zničen*“ a jelikož se více než o článek jedná o zmínku v tisku, uvedu ji zde celou:

„*Oběti nepřátelského teroristického útoku se stal v Kasselu vedle jiných kulturních a historických budov také dům bratří Grimmů. Obývali jej v letech 1805 až 1814 a napsali v něm své proslulé pohádky. (ho)*“¹³⁴

Vzhledem k tomu, že tato skutečnost byla uvedena na jedné z čelných pozic v novinách, můžeme si vytvořit představu o tom, jak v době druhé světové války vypadal stav periodik v českých zemích. Z umístění i charakteru zprávy je patrné, že *Lidové noviny* v té době byly zcela jistě ovlivňovány německou říší, neboť útok je odsuzován jako teroristický čin (narážka na bombardování spojeneckými vojsky). Je zajímavé, že i v této těžké době bylo poukázáno na to, že bylo zničeno rodiště bratří Grimmů a bylo připomenuto, že se jednalo o významné tvůrce pohádek.

Bratři Grimmové jsou populárními autory nejen u nás, ale samozřejmě i v rodném Německu. Důkazem toho je například velmi oblíbená *Německá pohádková cesta*. Jedná se o 600 kilometrů dlouhou stezku, která vede z Hanau (rodiště obou bratrů) až do Brém a tvoří ji tzv. grimmovská místa, tedy zastavení, kde bratři Grimmové zanechali nějaké stopy v souvislosti se svou pohádkovou tvorbou.¹³⁵

¹³⁴ Dům bratří Grimmů zničen. *Lidové noviny*. Brno: Jaroslav Rejzek, 1943, **51**(330), 4.

¹³⁵ VESELÁ, Ludmila. Bratři Grimmové: 200 let pohádkové sbírky. *Litoměřický deník* [online]. © VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., 2013 [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://litomericky.denik.cz/z-regionu/bratri-grimmove-200-let-pohadkove-sbirky-20130305-abpj.html>; další informace s touto tematikou dostupné i na: http://www.deutsche-maerchenstrasse.com/de/?lang=de_DE

O tom, že grimmovská tematika se nevyhýbá ani prostředí kinematografie, svědčí natočení filmu *Kletba bratří Grimmů*¹³⁶, který je do jisté míry těmito bratry i inspirován, nezakládá se ale na skutečnosti a je zcela smyšlený. Jedná se o dobrodružný příběh dvou legendárních bratrů Jakoba a Wilhelma Grimmových. Smyšleným dějem nás provázejí sběratelé bájí a pověstí, kteří zde byli pojmenováni zkráceně jako Jake a Will. Ve filmu cestují od vesnice k vesnici, sbírají tajemné kletby a předpokládají, že tímto způsobem ochrání obyvatele před kouzelnými příšerami a zaklínadly. Tento snímek se začal natáčet v červnu 2003 v Praze a režíroval ho známý režisér Terry Gilliam. Spíše než o nějaký životopisný doklad se jedná o dobrodružnou komedii s prvky fantasy a hororu.¹³⁷

Neméně zajímavým počinem je i mysteriózní seriál *Grimm*¹³⁸, který se nechal grimmovskou tematikou volně inspirovat. Nemá ani tak moc společného se známým sourozeneckým duem jako s jejich pohádkami. Každý díl je totiž volně inspirován jednou pohádkou od Grimmů.

Grimmovskému odkazu se v dubnu letošního roku věnoval i již několikrát zmiňovaný populárně naučný časopis *Epocha*. Autor třístránkového článku Martin Kužel se zde vydává po stopách původních verzí oblíbených pohádek. V úvodu samozřejmě neopomene zmínit přední představitele děsivých pohádek – bratry Wilhelma a Jacoba Grimmovi. V článku se dále zajímá o pohádky těchto bratrů a jejich původ. „*Od bratří Grimmů pochází zase dnešní Sněhurka, Perníková chaloupka či Rapunzel (Locika). Stejně jako fenomenální český folklorista Karel Jaromír Erben (1811–1870), i Grimmové si všímají, že kořeny jimi sebraných příběhů sahají mnohem hlouběji než jen k jednotlivým národním územím. Wilhelm Grimm o tom poznamenává: „Domnívám se, že německé pohádky nemají nutně svůj původ jen na severu či jihu naší vlasti, ale jsou společným dědictvím i s Nizozemci, Angličany a Skandinávci.*“¹³⁹

¹³⁶ Kletba bratří Grimmů. In: *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. © 2001-2016 POMO Media Group s.r.o. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/116495-kletba-bratri-grimmu/prehled/>

¹³⁷ Tamtéž (sekce filmu Kletba bratří Grimmů) → <http://www.csfd.cz/film/116495-kletba-bratri-grimmu/prehled/>

¹³⁸ Grimm. In: *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. © 2001-2016 POMO Media Group s.r.o. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/300301-grimm/prehled/>

¹³⁹ PAZOUREK, Vladimír. Pohádky bratří Grimmů. *Lidové noviny: ranní vydání*. Brno: Jaroslav Rejzek, 1942, 50(614), 4, s. 15–16.

Tento článek publikovaný v časopise *Epocha* opět svědčí o tom, že Grimmové jsou stále oblíbeným a vyhledávaným tématem, o které se zajímá i široká laická veřejnost.

Závěr

Diplomová práce si kladla za cíl seznámit čtenáře nejen s osobnostmi bratří Grimmů, ale zejména s českými knižními překlady jejich pohádek. V průběhu práce jsme ale došli k celé řadě překvapivých závěrů a ukázalo se, že tato problematika je poměrně rozsáhlá a otevírá stále nové cesty, kterými je možno se vydat.

Hned v úvodu práce se podařilo objasnit problém spojený se špatným výkladem prvního českého knižního překladu u nás, neboť ten je až dodnes v řadě publikací mylně interpretován a vlivem mechanického přebírání zdrojů i dále rozšiřován. Tímto zcela mylně uváděným prvním překladem je šestidílný svazek s názvem *Veselá přástevnice aneb rozmanité vypravování čili pohádky dle Grimmových báchorek* z let 1832–1840. Autorství původní předlohy tohoto překladu je totiž nešťastně přisuzováno sourozenecké dvojici bratří Grimmů a v důsledku toho je pak *Veselá přástevnice* považována za první překladatelský počín v našich zemích. Skutečným autorem předlohy je ale Ludwig Albert Grimm, nikoli Jacob a Wilhelm Grimmovi. Jedná se zde pouze o shodu příjmení. A. L. Grimm byl sice současníkem bratrů Grimmových, ale nebyl s nimi v žádném příbuzenském vztahu. Tuto mylnou interpretaci nabízí nejen elektronická knihovna Národní knihovny, ale například i publikace Josefa Poláka *Přehledné dějiny české literatury pro děti a mládež a četby mládeže* z roku 1982. Tato nepřesnost vznikla jistě především v důsledku větší známosti bratří Grimmů. Jediný, kdo tuto informaci uvádí správně, je Jiří Polívka ve své stati *Grimmové a počátky českého pohádkosloví* z roku 1982, který správně uvádí A. L. Grimma. Za první český překlad tedy můžeme považovat až mnohem pozdější *Výbor pohádek*. Bohužel, u této knihy není přesně datován rok vydání, ale uvádí se rozmezí let 1870–1879 (tedy o celých cca 30 let později). Pokud bychom ale za první český překlad chtěli považovat ten s úplnou datací, pak by to byl *Výbor čtrnácti pohádek Bratří Grimmův* z roku 1887, zde se ale jedná o německý text, který je pouze opatřen českým výkladem a slovníčkem.

S problematikou autorství A. L. Grimma můžeme částečně rovnou konfrontovat i Václava Tilleho, neboť ten ve své publikaci *České pohádky do roku 1848* informuje o časopisecky vydané pohádce *Faethon a jeho truchlící sestry* od Grimma, což pozdější publikace opět přebírají v souvislosti s bratry Grimmovými. Jak se ale dozvídáme přímo v časopise *Česká včela*, autorem *Faethona* je opět A. L. Grimm. Na obranu Tilleho nutno podotknout, že zde neuvedl křestní jméno Grimma. V diplomové práci se tak

podářilo objasnit a vysvětlit jeden z největších omylů, který můžeme dodnes najít i v řadě odborných publikací.

Pokud se ještě zaměříme na časopiseckou oblast, je zajímavé, že v časopise *Česká včela*, *Včela* a *Vlastimil*, které byly předmětem mého hlavního zájmu, nenajdeme ani jeden časopisecký překlad od bratrů Grimmových. Toto můžeme dát do souvislosti s tím, že v těchto českých dobových periodikách bylo záměrně potlačováno německé prostředí, neboť pohádky (zejména slovanské) publikovány byly. Otázkou je, jak tomu bylo s publikací pohádek bratrů Grimmů například v německo-českých časopisech v té době. Ty ale nebyly předmětem mého zájmu, nicméně chci podotknout, že i toto je velmi zajímavá cesta, kterou by bylo možno se vydat v nějakém dalším bádání.

Další částí mé práce, ve které jsme opět došli k překvapivým zjištěním, byly recenze na jednotlivá vydání a jejich ohlas. Pohádky bratrů Grimmů u nás byly velmi hojně překládány, proto bychom očekávali, že najdeme velké množství recenzí, které budou reflektovat jednotlivá vydání. Docházíme zde ale opět ke zcela překvapivému závěru, že odborná kritika se omezuje pouze na dvě časopisecky vydané recenze. Jedna byla publikována v *Lidových novinách* v roce 1942 a pojednávala o knihách *Děti Pána Boha a Pohádky a legendy* od překladatelky Jitky Fučíkové. Druhá vyšla v časopise *Svobodné Slovo* v roce 1970 a zaměřila se na vydání *Pohádek bratrů Grimmů* z roku 1969 od Marie Kornelové. Budiž nám útechou alespoň to, že obě recenze se věnovaly dvěma hlavními osobnostem překladů pohádek bratrů Grimmů. Bohužel, žádné další recenze, i přes veškerou snahu, dohledány nebyly.

Praktická část práce se zaměřovala na porovnání jednotlivých překladů pohádek, k čemuž byly zvoleny pohádky *Šípková Růženka* a *Popelka*. V obou případech se na základě podrobného rozboru podařilo ukázat, jak jsou jednotlivé překlady odlišné – především po stránce jazykové (tj. volba slov – s čímž souvisí směřování překladů na nejmenší děti u Marie Kornelové a na větší děti, možno i dospělé u Jitky Fučíkové, nebo archaická podoba starších překladů).

Pohádku *Šípková Růženka* jsme navíc ještě analyzovali za použití Proppových 31 funkcí jednajících postav, přičemž se podařilo dokázat, že v *Šípkové Růžence* najdeme 8 funkcí, což není nijak v rozporu s Proppovou teorií, neboť je tímto prokazatelné, že v každé pohádce je přítomen určitý počet těchto funkcí.

Jedním z posledních cílů práce bylo prokázat, že grimmovská tematika je stále živá a produktivní. Toto tvrzení je nesporné, neboť odkaz bratrů Grimmů stále nacházíme v kinematografii (film *Kletba bratrů Grimmů*, seriál *Grimm*), zájmových

časopisech pro laickou veřejnost, nebo v podobě turistické atrakce *Německá pohádková cesta*, kde se můžeme vydat po stopách bratří Grimmů přímo v jejich rodném Německu.

Závěrem bych chtěla ještě jednou zdůraznit, že pohádky – a nejen ty grimmovské – byly, jsou a budou neodmyslitelnou součástí nejen literatury, ale především i každé svébytné kultury jako celku.

Dovolím si ještě připojit závěrečný citát, který žánr pohádky zcela vystihuje:

„Pohádka totiž není původně literatura, pohádka je povídání. Pravá lidová pohádka nevzniká tím, že ji národopisný sběratel zaznamená, nýbrž tím, že ji babička povídá dětem. Skutečná pohádka, pohádka ve své pravé funkci je povídání v kruhu posluchačů.

Rodí se z potřeby vypravovat a rozkoše naslouchat.“

(K. Čapek)

Seznam použité literatury

Primární literatura

ČUPR, František. *Čítanka pro školu i dům* [online]. 2. vyd. Praha: Bedřich Rohlíček, 1850 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z:

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=16627&author=> →

Elektronická kniha

GRIMM, Jacob a Wilhelm GRIMM. *Die Kinder- und Hausmärchen*. 8. Aufl. Berlin: Der Kinderbuchverlag, 1971.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *50 pohádek bratří Grimmů*. V Praze: Vojtěch Šeba, [1938]. 275 - [III] s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 2. vyd. Praha: Egmont ČR, 1995. 139 s. ISBN 80-85817-98-5.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed., GRIMM, Wilhelm Karl, ed. a ESTERL, Arnica, ed. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Alena Bezděková. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2011. 198 s. ISBN 978-80-242-3125-9.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky*. Překlad Jitka Fučíková. Vyd. 2., tohoto překladu 1. Praha: Odeon, 1988. 285 s. Klub čtenářů; Sv. 583.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed., GRIMM, Wilhelm Karl, ed. a KORNELOVÁ, Marie, ed. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Marie Kornelová. 1. vyd. v Albatrosu. Praha: Albatros, 1969. 353 s., [8] l. barev. obr. příl.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Marie Kornelová. 3. upravené vyd. Praha: Albatros, 1985. 187 s. Klub mladých čtenářů.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Pohádky bratří Grimmů*. Vyd. 2. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Aventinum, 2000 [i.e. 2012]. 192 s. ISBN 978-80-7151-205-9.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Praha: Fortuna Print, 2002. 148 s. ISBN 80-7321-040-1.

Sekundární literatura

BAHR, Ehrhard (ed.). *Dějiny německé literatury: kontinuita a změna : od středověku po současnost*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1017-5.

BELISOVÁ, Šárka, HRALA, Milan (ed.). *Kapitoly z dějin českého překladu*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0386-1.

BETTELHEIM, Bruno. *Za tajemstvím pohádek: proč a jak je číst v dnešní době*. Překlad Lucie Lucká. Praha: Lidové noviny, 2000. Edice 21, sv. 14. ISBN 80-710-6290-1.

BÖTTCHER, Kurt, Herbert GREINER-MAI, Kurt KROLOP a Hannelore PROSCHE (eds.). *Lexikon deutschsprachiger Schriftsteller: von den Anfängen bis zur Gegenwart*. 1. Aufl. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1987. ISBN 33-230-0103-6.

ČERNOUŠEK, Michal. *Děti a svět pohádek*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1990. ISBN 80-00-00060-1.

GERSTNER, Hermann, Jacob GRIMM a Wilhelm GRIMM. *Brüder Grimm in Selbstzeugnissen und Bilddokumenten*. Reinbek: Rowohlt, 1973. ISBN 34-995-0201-1.

HERAUSGEGEBEN VON HEINZ LUDWIG ARNOLD. *Kindlers Literatur Lexikon*. 3., völlig neu bearbeitete Aufl. Stuttgart: J.B. Metzler, 2009. ISBN 978-347-6040-008.

HOLEJŠOVSKÁ-GENČIOVÁ, Miroslava. *Literatura pro děti a mládež (ve srovnávacím žánrovém pohledu): vysokoškolská učebnice pro studenty filozofické fakulty studijního oboru moderní filologie*. 1. vyd. Praha: SPN, 1984. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

HRSG. VON HEINZ RUPP (ÄLTERE ABT.) UND CARL LUDWIG LANG (NEUERE ABT.). *Deutsches Literatur-Lexikon: biographisch-bibliographisches Handbuch*. 3., völlig neu bearb. Aufl. Bern: Francke, 1978. ISBN 37-720-1283-3.

CHALOUPKA, Otakar a Jaroslav VORÁČEK. *Kontury české literatury pro děti a mládež (od začátku 19. století po současnost)*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1984.

CHALOUPKA, Otakar a Vladimír NEZKUSIL. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury II*. Praha: Albatros, 1976.

KARPATSKÝ, Dušan. *Labyrint literatury*. 4., rozš. a upr. vyd. Praha: Albatros, 2008. Albatros In. ISBN 978-80-00-02154-6.

KLÍMOVÁ, Dagmar a Jaroslav OTČENÁŠEK. *Česká pohádka v 19. století*. Vyd. 1. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky, 2012. ISBN 978-80-87112-50-2.

KROLOP, Kurt a Jiří STROMŠÍK. *Eseje o německé romantice*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2013. Edice současné české poezie (Pavel Mervart). ISBN 978-80-7465-061-1.

KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. 1. vyd. Jinočany: H & H, 1994. Linguistica. ISBN 80-857-8714-8.

Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur. Weinheim: Beltz Verlag, c1975. ISBN 34-075-6511-9.

MACURA, Vladimír. *Slovník světových literárních děl*. 1.vyd. Praha: Odeon, 1988.

NEZKUSIL, Vladimír. *Spor o specifičnost dětské literatury*. Praha: Albatros, 1971. Knižnice teorie dětské literatury (Albatros).

NOVÁK, Jan Václav a Arne NOVÁK. *Přehledné dějiny literatury české od nejstarších dob až po naše dny*. 4. přeprac. a rozš. vyd. Brno: Atlantis, 1995. ISBN 80-710-8105-1.

O překládání literatury pro děti a mládež: Knižnička SČP. 1. vydání. Praha: Sdružení českých překladatelů při Českém literárním fondu, 1988.

OPELÍK, Jiří, ed. et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985-2008. 7 sv. ISBN 80-200-0345-2.

Ottův slovník naučný: illustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1896.

POLÁK, Josef. *Přehledné dějiny české literatury pro děti a mládež a četby mládeže: (od počátků obrození a předchůdců do vzniku socialistické literatury)* vysokoškolská učebnice pro studenty filozofických a pedagogických fakult studijních oborů č. 73-21.8. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1982. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

POLÁK, Josef. *Přehledné dějiny české literatury pro děti a mládež a četby mládeže: (od počátků obrození a předchůdců do vzniku socialistické literatury)*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství).

PROPP, Vladimír Jakovlevič. *Morfologie pohádky a jiné studie*. Vyd. tohoto souboru 2. Překlad Miroslav Červenka, Marcela Pittermannová, Hana Šmahelová. Jinočany: H, 2008. ISBN 978-80-7319-085-9.

SIROVÁTKA, Oldřich. *Česká pohádka a pověst v lidové tradici a dětské literatuře*. Brno: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR, 1998. ISBN 80-850-1006-2.

SIROVÁTKA, Oldřich. *Současná česká literatura a folklór*. 1. vyd. Praha: Academia, 1985. Studie ČSAV.

Slovník cizích slov. 2. dopl. vyd. Praha: Encyklopedický dům, 1996. ISBN 80-901-6478-1.

ŠMAHELOVÁ, Helena. *Návraty a proměny: Literární adaptace lidových pohádek*. Praha: Albatros, 1989.

STROMŠÍK, Jiří. *Od Grimmelshausena k Dürrenmattovi: kapitoly z německé literatury*. 1. vyd. tohoto souboru. Jinočany: H, 1994. Ars poetica. ISBN 80-857-8768-7.

TILLE, Václav. *České pohádky do roku 1848*. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1909.

TILLE, Václav. *O lidových pohádkách*. Redaktor Jitka Bodláková. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1966.

URBANOVÁ, Svatava. *Historický vývoj žánrů literatury pro mládež: vybrané texty*. 1. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta, 1990. ISBN 80-704-2027-8.

VYHLÍDAL, Zdeněk. *Klasická pohádka a skutečnost*. 1. vyd. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2004. Edice Vysočiny. ISBN 80-726-6164-7.

Z dějin české literatury: sborník statí, věnovaný Jaroslavu Vlčkovi k šedesátinám od jeho spolupracovníků a žáků. Praha: J. Laichter, 1920.

Časopisecké zdroje (články, recenze)

Dům bratří Grimmů zničen. *Lidové noviny*. Brno: Jaroslav Rejzek, 1943, **51**(330), 4.

HORÁLEK, Karel. Pohádka jako překladatelský problém. *Naše řeč*. 1960, **43**(7-8), 1-4.
Dostupné také z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=4769> , s. 4

KUŽEL, Martin. Původ známých pohádek: Znásilnění, mučení a smrt ve velkém. *Epocha*. RF HOBBY, 2016, (8), s. 15-17

OLENIČ, I. Zklamání nejen za 37 Kčs. *Svobodné Slovo: List československé strany socialistické*. Praha: Mír, 1970, **XXVI**(164), 4.

PAZOUREK, Vladimír. Pohádky bratří Grimmů. *Lidové noviny: ranní vydání*. Brno: Jaroslav Rejzek, 1942, **50**(614), 4.

Přehled světové dětské literatury. *ÚHOR: Kritická revue literatury pro mládež*. Praha, 1935, **XXIII**,(2), 29-32.

Velká literatura pro malé lidi. *Magazín DP*. Praha: B. M. Klika, 1934, **II**,(7), 195-198.

Internetové zdroje

Baila.net [online]. Praha, 2012 [cit. 2016-03-31]. Dostupné z:

<http://baila.net/autor/262128129/frantisek-subrt>

Grimm. In: *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. © 2001-2016 POMO Media Group s.r.o. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/300301-grimm/prehled/>

HÁTLOVÁ, Petra. Pohádka o Popelce zřejmě pochází z Číny. *Novinky.cz: Děti* [online]. 2012 [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/deti/288360-pohadka-o-popelce-zrejme-pochazi-z-ciny.html>

Kletba bratří Grimmů. In: *Česko-Slovenská filmová databáze* [online]. © 2001-2016 POMO Media Group s.r.o. [cit. 2016-04-19]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/film/116495-kletba-bratri-grimmu/prehled/>

VESELÁ, Ludmila. Bratři Grimmové: 200 let pohádkové sbírky. *Litoměřický deník* [online]. © VLTAVA-LABE-PRESS, a.s., 2013 [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <http://litomericky.denik.cz/z-regionu/bratri-grimmove-200-let-pohadkove-sbirky-20130305-abpj.html>; další informace s touto tematikou dostupné i na: http://www.deutsche-maerchenstrasse.com/de/?lang=de_DE

Jiné zdroje

Internetová databáze KRAMERIUS NK ČR:

Výbor čtrnácti pohádek bratří Grimmův volně dostupný v digitalizované podobě v digitální knihovně Kramerius NK ČR – dostupné na:

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=2102565&mcp=&s=djvu&author=>

Časopisy *Česká včela*, *Včela* a *Vlastimil* jsou volně dostupné v digitalizované podobě v digitální knihovně Kramerius NK ČR – dostupné na:

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/Welcome.do>

Retrospektivní bibliografie české literatury 1775-1945 [online]. Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i. [cit. 2016-04-29]. Dostupné z:

<http://retrobi.ucl.cas.cz/retrobi/domu.1>

Souborný katalog České republiky [online]. Copyright © Národní knihovna ČR [cit. 2016-04-27]. Dostupné z: <http://www.caslin.cz/caslin/>

Vokabulář webový [on-line]. Verze 0.4.2. [cit. 2016-04-27]. Oddělení vývoje jazyka Ústavu pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Dostupný na

<http://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx?hw=kr%C3%A1lov%C3%A1>

Seznam příloh

- Příloha č. 1: Bibliografická část
(seznam českých knižních vydání překladů pohádek bratří Grimmů)
- Příloha č. 2: Článek I. Oleniče – *Zklamání nejen za 37 Kčs* (*Svobodné Slovo: List československé strany socialistické*. Praha: Mír, 1970, **XXVI**(164), 4.).
- Příloha č. 3: Ukázka z knihy *Pohádky bratří Grimmů* (dle sbírky bratří Grimmů vypravují A. M. Lounský a Jar. Svákovský) – jedno z nejstarších vydání [asi 1925]
- Příloha č. 4: Internetový článek z portálu Novinky.cz – *Pohádka o Popelce zřejmě pochází z Číny*

Přílohy

Příloha č. 1: Bibliografická část

(seznam českých knižních vydání překladů pohádek bratří Grimmů)

ČESKÉ KNIŽNÍ PŘEKLADY POHÁDEK BRATŘÍ GRIMMŮ

BERAN, Josef. *Výbor pohádek*. V Praze: Mourek, [187-]. 118 s. Obrázková knihovna pro mládež a přátele její; seš. 5.

LOUNSKÝ, A. M. a SVÁKOVSKÝ, Jaroslav. *Dětské pohádky*. V Praze: Alois Hynek, [mezi 1901 a 1920]. 64, 63 s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Dvanáct báchovek bratří Grimmů*. Praha: A. Storch syn, 1913. 55, 1 s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Irské pohádky o skřítcích*. Praha: A. Svěcený, 1913. 47, 1 s. Nový svět; roč. V, kn. 4.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Výbor z pohádek bratří Grimmů: pro potřebu školskou i soukromou*. 2. opr. a dopl. vyd. V Praze: J. Springer, 1919. 110, 2 s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, LOUNSKÝ, Antonín Mojžíš, ed. a SVÁKOVSKÝ, Jaroslav, ed. *Dětské pohádky; dle sbírky bratří Grimmův vypravují Antonín Mojžíš Lounský, Jaroslav Svákovský*. Praha: Alois Hynek, [asi 1925]. 64 s., obr. příl.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *O Palečkovi a jiné pohádky*. Překlad Pavla Wenigová. V Praze: F. Topič, [1929]. 63 s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *O Sněžence a jiné pohádky*. V Praze: F. Topič, 1929. 63 - [I] s.

GRIMM, Wilhelm Karl. *O zlatém ptáku a jiné pohádky*. V Praze: F. Topič, 1929. 63 s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Výbor z pohádek bratří Grimmů*. Čtvrté, opravené a doplněné vydání. V Praze: Šolc a Šimáček, 1929. 47 - [I] s. Školní knihovna; XLII.

GRIMM, Jacob Ludwig Carl a GRIMM, Wilhelm Carl. *Bratříček a sestřička*. Překlad Oskar Sgall. Litomyšl: Josef Portman, 1934. [16 s.].

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Dětské legendy*. Překlad Otto František Babler. Svatý Kopeček: Otto F. Babler, 1936. 30 s. Hlasy; sv. 29.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Dva bratři*. V Litomyšli: Oskar Sgall, 1936. [XXVIII] s.

GRIMM, Jacob Ludwig Carl a GRIMM, Wilhelm Carl. *Dva bratři*. Překlad Oskar Sgall. Litomyšl: Oskar Sgall, 1936. [26 s.].

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Brémští muzikanti*. V Praze: Unie, 1937. 16 s. Knihovnička Roje; č. 19.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *50 pohádek bratří Grimmů*. V Praze: Vojtěch Šeba, [1938]. 275 - [III] s.

PŠENČÍK, Josef, ed., GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Grimmovy pohádky*. Praha: Karel Hloušek, 1939. 172 s., [2] l. obr. příl.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Chytrý krejčík a jiné pohádky*. V Praze: L. Mazáč, [1940]. 53 s., obr. příl.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Výbor německých pohádek ...* V Brně-Králově Poli: Nová brána jazyků, 1940. 47 - [I] s. Německá četba pro střední školy; [Sv.] IV.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, VÁCHAL, Petr, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl. *Chytrý krejčík a jiné pohádky*. Překlad Petr Váchal. V Praze: Česká grafická Unie, 1941. 31 s. Radost dětí. Řada 3; č. 2.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Žabí král a jiné pohádky*. V Praze: Jos. Hokr, [1941]. 31 - [I] s. Knihovnička mládí; Sv. 89.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Děti Pána Boha*. Praha: Jos. R. Vilímek, 1942. 204 - [IV] s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Grimmovy pohádky*. Praha: Karel Hloušek, 1942. 156 - [I] s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, GRIMM, Wilhelm Karl a FUČÍKOVÁ, Jitka. *Pohádky a legendy: z pohádek bratří Grimmů vybrala, přeložila a upravila Jitka Fučíková*. Praha: J. R. Vilímek, 1942. 204 s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Petr Denk. V Praze: Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu, 1942. 186 - [II] s. Knihovna pro mládež Sad; Sv. 84.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky o zvířátkách: Výbor z [německých] pohádek bratří Grimmů ["Kinder und Hausmärchen"]*. I. vydání. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1942. 46 - [II] s. Knihovna Vlašтовиčky; Sv. 1-3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a HOŘAN, Zdeněk, ed. *Pohádky o zvířátkách = ["Kinder- und Hausmärchen"]*: Výbor z pohádek bratří Grimmů. III. vydání. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1943. 46 - [II] s. Knihovna Vlašтовиčky; Sv. 13.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, PŠENČÍK, Josef, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl. *Sněhurka a jiné pohádky*. Překlad Josef Pšenčík. II. vydání. V Praze: Karel Hloušek, 1948. 126- [II] s.

- GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Deset pohádek bratří Grimmů*. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1958. 71 s. Z pohádky do pohádky; sv. 1.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Sněhurka*. Překlad Helena Helceletová. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství dětské knihy, 1958. 14 s. Korálky; sv. 2.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Německé pohádky*. 1. vyd. Praha, 1961. 1 sv.
- GRIMM, Jacob Ludwig a GRIMM, Wilhelm Karl. *Německé pohádky*. Překlad Helena Helceletová. 1. vyd. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961. 547 s. Klasické sbírky světového folklóru; Sv. 2. Lidové umění slovesné. Řada A; Sv. 12.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky o skřítcích*. 1. vyd. Praha, 1964. 1 sv.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky o skřítcích*. Překlad Marie Kornelová. 1. vyd. Praha: SNDK, 1964. 30 s. Korálky; sv. 36.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Brémští muzikanti*. Překlad Jitka Fučíková. 1. vyd. Praha: SNDK, 1968. 31 s. Korálky; sv. 47.
- HULPACH, Vladimír. *O chytré venkovance: pohádka pro nejmenší čtenáře*. Praha: Artia, 1969. [12] s.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed., GRIMM, Wilhelm Karl, ed. a KORNELOVÁ, Marie, ed. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Marie Kornelová. 1. vyd. v Albatrosu. Praha: Albatros, 1969. 353 s., [8] l. barev. obr. příl.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl, GRIMM, Wilhelm Karl a FROMKOVÁ, Jarmila, ed. *O Sněhurkách a Mrazivci*. Překlad Jarmila Fromková. Praha: Lidové nakladatelství, 1970. 1 sv. Pírka ptáka Ohniváka; sv. 35.
- DVOŘÁK, Josef. *Žabí král: pohádka pro nejmenší čtenáře*. Praha: Artia, 1970. [16] s.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Šípková Růženka*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1972. 32 s. Korálky; sv. 77.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Šípková Růženka [a jiné pohádky]*. Překlad Marie Kornelová. 1. vyd. Praha: Albatros, 1972. 32 s. Korálky; sv. 77.
- CZECHOWSKI, Heinz. *Král Drozdovous: básnická dramatizace pohádky bratří Grimmů*. Praha: Dilia, 1973. 80, [1] s. Malá řada socialistických autorů; sv. 7.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Sněhurka*. 2. rozš. vyd. Praha: Albatros, 1973. 30 s. Korálky; sv. 80.
- GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Sněhurka [a jiné pohádky]*. Překlad Helena Helceletová. 2., rozš. vyd. Praha: Albatros, 1973. 30 s. Korálky; sv. 80.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Brémští muzikanti*. Překlad Jitka Fučíková. 2.vyd. Praha: Albatros, 1975. 31 s. Korálky; [sv.] 87.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Stoleček Prostříse; Paleček*. Překlad Helena Helceletová. 1. vyd. Praha: Albatros, 1975. 31 s. Korálky; sv. 89.

DANĚK, Oldřich. *Zvířátka a Petrovští, aneb, Brémští muzikanti*. Praha: Dilia, 1975. 59 s.

Německé lidové pohádky. Překlad Zdeněk Štolba. Vyd. 1. Praha: Odeon, [1976]. 264 s. Lidové umění slovesné. Velká řada; sv. 25.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Marie Kornelová. 1. vyd. Praha: Albatros, 1976. 196 s. Z pohádky do pohádky.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Červená Karkulka*. Překlad Marie Kornelová. 1. vyd. Praha: Albatros, 1977. 32 s. Korálky; sv. 68.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, KORNELOVÁ, Marie, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl. *Jeníček a Mařenka; Jak šel synek do světa, aby se naučil bát*. Překlad Marie Kornelová. 1. vyd. Praha: Albatros, 1977. 31 s. Korálky; sv. 100.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *O vlkovi a kozlátkách*. Překlad Marie Kornelová. 1. vyd. Praha: Albatros, 1978. 30 s. Korálky; sv. 107.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Marie Kornelová. 2. vyd. Praha: Albatros, 1980. 203 s. Z pohádky do pohádky.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Červená Karkulka [a jiné pohádky]*. Překlad Marie Kornelová. 2. vyd. Praha: Albatros, 1981. 32 s. Korálky; sv. 124.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *O Palečkovi: [výbor pohádek]*. Překlad Marie Kornelová. 1. vyd. Praha: Albatros, 1981. 31 s. Korálky; sv. 121.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *O Palečkovi*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1981. 32 s., ilustr. Korálky; Sv. 121.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Marie Kornelová. 3. upravené vyd. Praha: Albatros, 1985. 187 s. Klub mladých čtenářů.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky*. Překlad Jitka Fučíková. Vyd. 2., tohoto překladu 1. Praha: Odeon, 1988. 285 s. Klub čtenářů; Sv. 583.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky*. Překlad Jitka Fučíková. 2. vyd. Praha: Euromedia Group - Odeon, 1988. 282 s., barev.ilustr. Klub čtenářů; Sv. 583.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Marie Kornelová. 4. upr. vyd. Praha: Albatros, 1990. 187 s. ISBN 80-00-00166-7.

FISCHER, Gisela. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 1. vyd. Praha: Egmont ČR, 1993. 139 s. ISBN 80-85817-01-2.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. 1. 1. vyd. Praha: Artia Pegas Press, 1993. 102 s. ISBN 80-85369-29-X.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. 2. Překlad Tamara Sýkorová. 1. vyd. Praha: Artia Pegas Press, 1993. 102 s. ISBN 80-85369-30-3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. 1. 1. vyd. Praha: Artia Pegas Press, 1993. 102 s. ISBN 80-85369-29-X.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. 2. 1. vyd. Praha: Artia Pegas Press, 1993. 102 s. ISBN 80-85369-30-3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 2. vyd. Praha: Egmont ČR, 1995. 139 s. ISBN 80-85817-98-5.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Jitka Fučíková. 1. vyd. Praha: Aventinum, 1995. [82] s. Světové pohádky, bajky a legendy. ISBN 80-85277-19-0.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Iva Daňková. Vyd. 1. Praha: Rebo, 1995. 319 s. ISBN 80-85815-35-4.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Hana Vrbová. 1. vyd. Praha: Egmont ČR, 1995. [32] s. ISBN 80-7186-014-X.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Šípková Růženka a jiné pohádky bratří Grimmů*. 1. vyd. [Praha]: Fortuna Print, 1995. 148 s. ISBN 80-85873-24-9.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Pavel Zajíc. V tomto výběru vyd. 1. Praha: Knižní klub, 1996. 109 s. ISBN 80-7176-423-X.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Pohádky bratří Grimmů*. [Díl 1]. Překlad Pavel Zajíc. 1. vyd. v tomto výběru. Praha: Knižní klub, 1996. 109 s. ISBN 80-7176-423-X.

PERRAULT, Charles. *Kocour v botách*. Překlad Zuzana Ledererová. [Praha]: Junior, 1997. [61] s. ISBN 80-86090-19-1.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Karel Blažek. [Praha]: Junior, 1997. 62 s. ISBN 80-86090-22-1.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 3. vyd. V Praze: Egmont ČR, 1997, ©1993. 139 s. ISBN 80-7186-161-8.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů 2*. Překlad Helena Helceletová. V tomto výběru vyd. 1. V Praze: Knižní klub, 1997. 111 s. ISBN 80-7176-661-5.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů 2*. V tomto výběru vyd. 1. Praha: Knižní klub, 1997. 111 s. ISBN 80-7176-661-5.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Kdysi dávno, pradávno: pohádky bratří Grimmů*. Překlad Jana Novotná. České vyd. [Říčany]: Junior, [1998?]. 59 s. ISBN 80-86090-49-3.

Kocour v botách. Překlad Eva Kučerová. 1. vyd. Praha: Egmont ČR, 1998. [8] s. ISBN 80-7186-279-7.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Království pohádek*. [Praha]: Junior, 1998. 143 s. ISBN 80-86090-38-8.

O perníkové chaloupce. Překlad Eva Kučerová. 1. vyd. Praha: Egmont ČR, 1998. [8] s. ISBN 80-7186-278-9.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a ŠŤOVÍČEK, Vratislav. *Perníková chaloupka*. Praha: Aventinum, 1998. 48 s. Malé pohádky velkých klasiků. ISBN 80-7151-040-8.

Pohádky na každý den. Překlad Yveta Červená. České vyd. 1. Praha: Svojtka & Co., 1998. 94 s. ISBN 80-7237-139-8.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Sněhurka*. Praha: Aventinum, 1998. 98 s. Malé pohádky velkých klasiků. ISBN 80-7151-038-6.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a ŠŤOVÍČEK, Vratislav. *Sněhurka*. Praha: Aventinum, 1998. 46 s. Malé pohádky velkých klasiků. ISBN 80-7151-038-6.

Vlk a sedm kůzlátek. Překlad Eva Kučerová. 1. vyd. Praha: Egmont ČR, 1998. [8] s. ISBN 80-7186-280-0.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Bělínka a Růženka*. Překlad K. Hermann. Vyd. 1. Praha: Aventinum, 1999. 45 s. Malé pohádky velkých klasiků. ISBN 80-7151-079-3.

PEISERTO VÁ, Alena. *Kocour v botách*. 1. vyd. Praha: Albatros, 1999. [26] s. ISBN 80-00-00690-1.

Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů. 4. vyd. V Praze: Egmont ČR, [1999]. 139 s. ISBN 80-7186-356-4.

PEISERTO VÁ, Alena. *Pohádkové království bratří Grimmů: pohádky pro nejmenší*. Vyd. 1. Praha: Artur, 1999. 78 s. ISBN 80-902028-7-X.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Vyd. 1. Praha: Aventinum, 1999. 192 s. ISBN 80-7151-111-0.

WRÓBEL, Danuta. *Sněhurka a sedm trpaslíků*. Překlad Jana Eislerová. Havlíčkův Brod: Fragment, ©1999. [8] s. ISBN 80-7200-243-0.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Pohádky bratří Grimmů*. Vyd. 2. [i.e. 3. vyd.]. Praha: Aventinum, 2000 [i.e. 2012]. 192 s. ISBN 978-80-7151-205-9.

ŽILÁK, Pavel. *Král Drozdí brada*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2000. [40] s. Studio sovička. ISBN 80-7200-429-8.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 4. vyd. Praha: Egmont ČR, 2000. 139 s. : il. ISBN 80-7186-356-4.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Nejkrásnější pohádky: na každý den*. Praha: Svojtka & Co., 2000. 94 s. ISBN 80-7237-368-4.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 4. vyd. Praha: Egmont ČR, 2000. 139 s. : il. ISBN 80-7186-356-4.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Vyd. 2. Praha: Aventinum, 2000. 192 s. ISBN 80-7151-149-8.

LUKÁŠ, Marek. *Rytíř Nikdo: nové zpracování klasické pohádky bratří J. a W. Grimmů*. Vyd. 1. V Praze: Theatrum Mobile, 2000. 55 s. Sešity her pro děti; 2. ISBN 80-902867-4-7.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 6. vyd. V Praze: Egmont ČR, 2001. 139 s. ISBN 80-7186-626-1.

Pohádky pro nejmenší. Vyd. 1. Praha: Svojtka & Co., 2001. 48 s. ISBN 80-7237-471-0.

Perníková chaloupka. Vyd. 1. Ostrava: Librex, 2002. 20 s. Klasické pohádky. ISBN 80-7228-353-7.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Marie Kornelová. 2. vyd. v Albatrosu. Praha: Albatros, 2002. 355 s., [10] s. obr. příl. Klub mladých čtenářů. ISBN 80-00-01097-6.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Praha: Fortuna Print, 2002. 148 s. ISBN 80-7321-040-1.

Sněhurka. Vyd. 1. Ostrava: Librex, 2002. 20 s. Klasické pohádky. ISBN 80-7228-350-2.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a FISCHER, Gisela. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print, ©2003. 116 s. ISBN 80-7321-081-9.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Klaus Herrmann a K. Pavlíková. Vyd. 1. Praha: Aventinum, 2003. 75 s. Světové pohádky, bajky a legendy. ISBN 80-7151-217-6.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů*. Překlad K. Herrmann a K. Pavlíková. Vyd. 1. Praha: Aventinum, 2003. [80] s. ISBN 80-7151-217-6.

HULPACH, Vladimír. *Bratři Grimmové - nejkrásnější pohádky*. 1. vyd. Čestlice: Rebo, 2004. 480 s. ISBN 80-7234-362-9.

HULPACH, Vladimír, GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Nejkrásnější pohádky*. 1. vyd. Čestlice: Rebo Productions, 2004. 480 s. ISBN 80-7234-362-9.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 7. vyd. V Praze: Egmont, 2004. 139 s. ISBN 80-252-0061-2.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů: kompletní "malé vydání"*. Překlad Jitka Fučíková. Vyd. v této úpravě 1. Praha: Brio, ©2004. 541 s. ISBN 80-86113-63-9.

DENKOVÁ, Melita. *Popelka a další pohádky bratří Grimmů*. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2004. 213 s. ISBN 80-242-1217-X.

Pohádky bratří Grimmů. Kladno: Delta, ©2007. 284 s., [8] l. barev. obr. příl. ISBN 978-80-7351-108-1.

HULPACH, Vladimír. *Z pohádky do pohádky*. 2. vyd. Čestlice: Rebo, 2008. 480 s. ISBN 978-80-255-0123-8.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 8. vyd. V Praze: Egmont, 2009. 139 s. ISBN 978-80-252-1234-9.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl et al. *Pohádky*. Překlad Jitka Janečková. 1. vyd. [České Budějovice]: Nová Forma, 2010. 115 s. ISBN 978-80-7453-055-5.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Dagmar Klementová. 10. vyd. V Praze: Egmont, 2011. 139 s. ISBN 978-80-252-1986-7.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed., GRIMM, Wilhelm Karl, ed. a ESTERL, Arnica, ed. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Alena Bezděková. Vyd. 1. Praha: Knižní klub, 2011. 198 s. ISBN 978-80-242-3125-9.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Pohádky*. Vyd. 1. Praha: Brio, ©2011. 190 s. ISBN 978-80-86113-98-2.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Překlad Veronika Dudková. Vyd. 1. Praha: Reader's Digest, 2012. 318 s. ISBN 978-80-7406-212-4.

PEISERTO VÁ, Alena. *Pohádkový svět bratří Grimmů: pohádky pro nejmenší*. Vyd. 1. Praha: Artur, 2013. 115 s. ISBN 978-80-7483-013-6.

LAIR, Ivana, ed. *Pohádky bratří Grimmů*. Praha: Axióma, 2013. 30 s. Než půjdu do školy. ISBN 978-80-7292-281-9.

NĚMECKÉ POHÁDKY OPATŘENÉ KOMENTÁŘEM, SLOVNÍČKEM ČI PŘEKLADEM

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Výbor čtrnácti pohádek bratří Grimmův*. V Praze: A. Štorch syn, 1887. 110 s. Sběrka vynikajících spisův německých; seš. 1.

- německý text opatřený českým slovníčkem

GRIMM, Jacob Ludwig Karl et al. *Výbor z pohádek bratří Grimmů: pro potřebu školskou i soukromou*. V Praze: Stieglmaier, 1915. 106 s. Vzorné čtení jazyka německého; 1.

- převážně německý text psaný švabachem

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Výbor z pohádek: Pro potřebu školskou i soukromou*. 3. oprav. a dopl. vyd. Praha: Springer, 1925. 127 s.

- opatřeno slovníčkem a upraveno

GRIMM, Jacob Ludwig Karl et al. *Výbor z pohádek bratří Grimmů*. 3. opr. a dopl. vyd. Praha: Springer, 1925. 127 s.

- opatřeno slovníčkem a upraveno

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Výbor z pohádek bratří Grimmů*. IV., oprav. a dopln. vydání. V Praze: Šolc a Šimáček, 1929. 81 s. Školní knihovna; XLII.

- opatřeno slovníčkem a upraveno

KONEČNÝ, Jan. *Výbor německých pohádek: Grimm, Hauff a j.: s hojnými poznámkami a slovníkem*. Brno-Královo Pole: Nová brána jazyků, 1931. 87 s. Německá četba pro střední školy; sv. 4.

- německá četba pro střední školy

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Märchen*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1959. 97 s.

- cizojazyčná komentovaná četba

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Märchen*. 2. vyd. Brno: Státní pedagogické nakladatelství, 1961. 99 s., 25 s.

- obsahuje komentář a slovníček

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, VÍŠEK, Karel, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl. *Kinder und Hausmärchen*. 1. vyd. Praha: SPN, 1965. 125 s., 39 s. příl.
- cizojazyčná komentovaná četba

VÝBORY POHÁDEK BRATŘÍ GRIMMŮ S OSTATNÍMI AUTORY

BECHSTEIN, Ludwig, GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Vybrané báchorky L. Bechsteina, br. Grimmů a j.: pro odrostlejší mládež i dospělé*. Překlad Pavel J. Šulc. V Praze: Alois Hynek, 1885. 188 s.

GRIMM, Wilhelm Karl et al. *Sedmero pohádek*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1944. 58 s., [7] l. obr. příl.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů a H. Ch. Andersena*. Ostrava: Blesk, 1993. 208 s. ISBN 80-85606-23-2.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ANDERSEN, Hans Christian a GRIMM, Wilhelm Karl. *Zakletý bratříček: pohádky na motivy bratří Grimmů a Hanse Christiana Andersena*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print, 1996. 63 s. ISBN 80-85873-46-X.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ANDERSEN, Hans Christian a GRIMM, Wilhelm Karl. *Zlatá husa: pohádky na motivy bratří Grimmů a Hanse Christiana Andersena*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print, 1996. 80 s. ISBN 80-85873-44-3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ANDERSEN, Hans Christian a GRIMM, Wilhelm Karl. *Žabí princ: pohádky na motivy bratří Grimmů a Hanse Christiana Andersena*. 1. vyd. Praha: Fortuna Print, 1996. 96 s. ISBN 80-85873-45-1.

ZÁVADOVÁ, Kateřina, ed. *O trpaslících: sedm pohádek z pokladů našich a světových pohádkářů bratří Grimmů, Františka Hrubína, Vladislava Stanovského a Jana Vladislava, Dagmar Findové*. V tomto výboru 1. vyd. Praha: Albatros, 1996. 53 s. Nejkrásnější pohádky. ISBN 80-00-00470-4.

NĚMCOVÁ, Božena et al. *Moje pohádky: výběr nejoblíbenějších pohádek Boženy Němcové, Karla Jaromíra Erbena, Jacoba a Wilhelma Grimmů a Charlese Perraulta*. Překlad Alena Peisertová a Ivan Zmatlík. Vyd. 1. Praha: Artur, 2007. 180 s. ISBN 978-80-86216-93-5.

FORMÁČKOVÁ, Marie. *To nejlepší z filmových pohádek: druhý tučet*. Praha: XYZ, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7388-063-7.

FORMÁČKOVÁ, Marie. *To nejlepší z filmových pohádek. Druhý tučet*. V Praze: XYZ, 2008. 239 s. ISBN 978-80-7388-063-7.

NĚMCOVÁ, Božena et al. *Moje pohádky: výběr nejoblíbenějších pohádek Boženy Němcové, Karla Jaromíra Erbena, Jacoba a Wilhelma Grimmů a Charlese Perraulta*. Překlad Alena Peisertová a Ivan Zmatlík. Vyd. 2. Praha: Artur, 2010. 180 s. ISBN 978-80-87128-49-7.

ERBEN, Karel Jaromír et al. *Nejkrásnější pohádky a bajky*. Olomouc: Rubico, 2011. 127 s. Pohádky. ISBN 978-80-7346-123-2.

NĚMCOVÁ, Božena et al. *Moje pohádky: výběr nejoblíbenějších pohádek Boženy Němcové, Karla Jaromíra Erbena, Jacoba a Wilhelma Grimmů a Charlese Perraulta*. Překlad Alena Peisertová a Ivan Zmatlík. Vyd. 3. Praha: Artur, 2014. 180 s. ISBN 978-80-7483-029-7.

PŘEKLADY Z CIZÍCH JAZYKŮ DLE NĚMECKÉHO ORIGINÁLU DO ČEŠTINY

POLŠTINA:

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a KARCZEWSKA, Katarzyna. *O rybáři a rybce*. Havlíčkův Brod: Fragment, 1998. [8] s. ISBN 80-7200-270-8.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a KARCZEWSKA, Katarzyna. *Zlatěnka*. Havlíčkův Brod: Fragment, 1998. [8] s. ISBN 80-7200-271-6.

CICHY, Ludwik. *Stolečku, prostři se!*. Překlad Martin Stluka. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, ©1999. [10] s. ISBN 80-7200-241-4.

SÓJKA-LESZCZYŃSKA, Anna. *Vlk a sedm kůzlátek*. Překlad Martin Stluka. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, ©1999. [10] s. ISBN 80-7200-244-9.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Nejkrásnější pohádky: na každý den*. Praha: Svojtka & Co., 2000. 94 s. ISBN 80-7237-368-4.

WRÓBEL, Danuta. *Zvířátka a Petrovští*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, ©2000. [10] s. ISBN 80-7200-365-8.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Nejkrásnější pohádky na každý den*. [1. vyd.]. Praha: Svojtka & Co., 2002. 96 s. Knihy šťastného dětství. ISBN 80-7237-556-3.

ANGLIČTINA:

O Palečkovi: na motivy pohádky bratří Grimmů. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 1999. [24] s. Klokánek. Oblíbené příběhy. ISBN 80-7218-291-9.

Velká kniha pohádek. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2002. 237 s. ISBN 80-7237-667-5.

BROCKLEHURST, Ruth a DOHERTY, Gillian. *Knih pohádek*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2013. 302 s. ISBN 978-80-256-1134-0.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Pokladnice pohádek*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2013. 160 s. ISBN 978-80-256-1126-5.

RUŠTINA:

Pohádky o čarodějkách a kouzelnících. Překlad Daniela Řezníčková. 1. vyd. Praha: [Fortuna Libri], 2010. 78 s. Jupiter. ISBN 978-80-8125-006-4.

ŠPANĚLŠTINA:

Pohádky H.Ch. Andersena, Ch. Perraulta, bratří Grimmů. 1. vyd. Praha: Sun, 2006. 259 s. ISBN 80-7371-106-0.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů.* Překlad Jiří Mizera. 1. vyd. Praha: Sun, 2007. 231 s. ISBN 978-80-86965-28-4.

NĚMČINA + NORŠTINA:

ZÁVADOVÁ, Kateřina, ed. *O čertech: deset pohádek z pokladů našich a světových pohádkářů Boženy Němcové, Václava Říhy, Jiřího Horáka, Oldřicha Sirovátky, Vladislava Stanovského a Jana Vladislava, bratří Grimmů, Petera Christiana Asbjørnsena a Jörgena Moea.* V tomto výboru 1. vyd. Praha: Albatros, 1997. 59 s. Nejkrásnější pohádky. ISBN 80-00-00520-4.

FRANCOUZŠTINA:

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů. 2.* Překlad Tamara Sýkorová. 1. vyd. Praha: Artia Pegas Press, 1993. 102 s. ISBN 80-85369-30-3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů. 2. sv.* Překlad Tamara Sýkorová. 1. vyd. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 1994. 102 s., Barev. ilustr. ISBN 80-85369-30-3.

ČESKÉ PŘEKLADY V ZAHRANIČÍ

SLOVENSKO

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Červená karkulka.* Martin: Osveta, [1958]. [15] s. Nejhezčí pohádky. 3. série; Čís. 4.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Šípková Růženka.* Martin: Osveta, [1958]. [15] s. Nejhezčí pohádky. 3. série; Čís. 3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Kocour v botách.* Překlad Dagmar Klementová. 1. vyd. Bratislava: Mladé letá, 1991. nestr. Pro nejmenší. ISBN 80-06-00446-3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *O peru ptáka Noha a jiné pohádky.* Překlad Marta Zrubcová. Bratislava: Obzor, 1991. 52 s. Knihovna drahokamů. ISBN 80-215-0191-X.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Peřinbaba*. Bratislava: Columbus, 1991. nestr. ISBN 80-7136-054-6.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Peřinbaba*. Bratislava: Columbus, 1991. [22 s.].

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Sladká kaše*. Bratislava: Columbus, 1991. nestr. ISBN 80-7136-056-2.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Popelka*. Překlad Jitka Fučíková. Bratislava: Press-Burg, 1992. Nestr.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Kocour v botách*. Překlad Zdena Duhanová. Vyd. 1. Bratislava: Perfekt, 1999. 39 s. Hrajeme si s pohádkou; sv. 2. ISBN 80-8046-132-5.

ANDERSEN, Hans Christian et al. *Velká kniha pohádek*. České vyd. Bratislava: Slovart - Print, 2008. 288 s. ISBN 978-80-89242-97-9.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a SÓJKA-LESZCZYŃSKA, Anna. *Klasické pohádky*. Překlad Jiří Doucha. Bratislava: Slovart - Print s. r. o., 2009. 96 s. Klasické pohádky. ISBN 978-80-8112-029-9.

CHORVATSKO

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Šípková Růženka: německá pohádka*. Daruvar: Čs. svaz v SR Chorvatsku, 1964. 1 sv. (nestr.).

NĚMECKO

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Sněžěnka a Růženka: knížka pro ty, kteří rádi čtou, a také - nebo především - pro ty, kteří si sami chtějí vytvořit pohyblivé loutky*. Překlad Eva Jílková. Niederwiesia: Karl Nitzsche, 1976. [25] s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Sněžěnka a Růženka: knížka pro ty, kteří rádi čtou, a také (nebo především) pro ty, kteří si sami chtějí vytvořit pohyblivé loutky*. Překlad Eva Jílková. Niederwiesia: Karl Nitzsche, 1978. 1 sv.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Stolečku, prostři se, oslíčku, otřes se a obušku, z pytle ven*. Překlad František Talián. Niederwiesia: Nitzsche Karl, [1979]. 31 s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádka o lesní chaloupce: knížka s návodem pro vlastní zhotovování loutek a loutkových scén*. Překlad Jarmila Wunderlin-Taliánová a František Talián. Niederwiesia: Karl Nitzsche, 1982. [26] s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, GRIMM, Wilhelm Karl a WEGENER, Hannelore. *Pohádka o lesní chaloupce: knížka s návodem pro vlastní zhotovování loutek a loutkových scén*. Překlad František Talián a Jarmila Wunderlin-Taliánová. Niederwiesia: Karl Nitzsche, 1982. [27] s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Sněženka a Růženka*. Překlad Eva Jílková. Niederwiesau: Karl Nitzsche, 1988. [28] s.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Sněženka a Růženka*. Překlad Eva Jílková. Niederwiesau: Nitzsche, 1988. Nestr.

SPECIFICKÉ PŘEKLADY

ŠKODA, František. *Žabí král: [Barev. omalovánky podle] pohádky ze sbírky Bratří Grimmů*. 1. vyd. Praha: SNKLHU, 1959. [15] s.

- omalovánky

SEMELKOVÁ, Jana. *Zvířátka a loupežníci*. [Praha]: Československý spisovatel, ©2012. [14] s. ISBN 978-80-7459-072-6.

- leporelo

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *O rybáři a zlaté rybce: 3 pohádkové skládky*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2005. [6] s. Puzzle. Centrum dětského vzdělávání. ISBN 80-7352-359-0.

- přeloženo z polštiny dle německého originálu, kniha formou puzzle

GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Sněhurka: 3 pohádkové skládky*. 1. české vyd. Praha: Svojtka & Co., 2005. [6] s. Puzzle. Centrum dětského vzdělávání. ISBN 80-7352-367-1.

- přeloženo z polštiny dle německého originálu, kniha formou puzzle

KREJČOVÁ, Eva. *Besedujeme s dětmi o německých pohádkách bratří Grimmů: (Téze besedy pro mladší děti): Světové kult. výročí*. Praha: Měst. lid. knihovna, 1963. 11 s. Metodické texty a bibliogr. MLK.

CHARVÁT, Václav. *Kocour Matěj, neboli, Kocour v botách: hudební pohádka o 2 dílech a 9 obrazech*. Praha: Dilia, 1974. 81 s.

JINÝ, Jan. *Větroplach: loutková hra na motivy pohádek bratří Grimmů*. Vyd. 1. Praha: Theatrum Mobile, 2000. 37 s., [4] s. obr. příl. Sešity loutkových her; 3. ISBN 80-902867-2-0.

BILINGVNÍ KNIHY

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Die Märchen = Německé pohádky*. Překlad Marie Kornelová. Praha: Garamond, 2003. 127 s. Zweisprachiger text. ISBN 80-86379-57-4.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Märchen = Německé pohádky*. Překlad Marie Kornelová. [Praha]: Garamond, ©2003. 127 s. Zweisprachiger Text mit einem Kommentar. ISBN 80-86379-57-4.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Německé pohádky = Die Märchen*. Překlad Marie Kornelová. Praha: Garamond, 2003. 127 s. Zweisprachen Text. začátečníci. ISBN 80-86379-57-4.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Märchen der Brüder Grimm = Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Kateřina Sigmundová. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010. 88 s. ISBN 978-80-251-1914-3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. et al. *Pohádky bratří Grimmů = Märchen der Brüder Grimm*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010. 88 s. Dvojjazyčná kniha. ISBN 978-80-251-1914-3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Märchen der Brüder Grimm = Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Kateřina Sigmundová. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2011. 88 s. Dvojjazyčná kniha. ISBN 978-80-251-1914-3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů = Märchen der Brüder Grimm*. Překlad Kateřina Sigmundová. Dotisk 1. vyd. 1. Brno: Computer Press, 2011. 88 s. Dvojjazyčná kniha. ISBN 978-80-251-1914-3.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Die Märchen: německé pohádky*. Překlad Marie Kornelová. Dvojjazyčné vyd. 2. Praha: Garamond, 2014. 127 s. Zweisprachiger Text mit einem Kommentar. ISBN 978-80-7407-217-8.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Německé pohádky = Die Märchen*. Překlad Marie Kornelová. Dvojjazyčné vyd. 2. Praha: Garamond, 2014. 127 s. Zweisprachiger Text mit einem Kommentar. Nezkřácený text s komentářem. ISBN 978-80-7407-217-8.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. et al. *Märchen der Brüder Grimm = Pohádky bratří Grimmů*. Překlad Kateřina Sigmundová. 2. vyd. Brno: Edika, 2015. 88 s. Dvojjazyčná kniha. ISBN 978-80-266-0618-5.

PŘELOŽENO Z ČEŠTINY DLE NĚMECKÉHO PŘEKladU DO OSTATNÍCH JAZYKŮ:

DO POLŠTINY:

DVOŘÁK, Josef. *Žabi król*. Praha: Artia, 1972. [16] s.

DVOŘÁK, Josef. *Car žaba*. Praha: Artia, 1975. [16] s.

DO BULHARŠTINY

DVOŘÁK, Josef. *Car žaba*. Praha: Artia, 1973. [16] s.

DO KOREJŠTINY

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Kŭlim hjöngče tonghwačip*. Čchopchan 1 swä. Paju: Čuniö pchalangsä, 2006. 392 s. Big book; 5. ISBN 89-7057-761-0.

ZVUKOVÉ ZÁZNAMY

GRIMM, Wilhelm Karl a GRIMM, Jacob Ludwig Karl. *Pohádky bratří Grimmů* [zvukový záznam]. Praha: KTN K.E. Macana, 1987. 1 zvuková deska (15:22:41).

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Dobrodružné pohádky bratří Grimmů* [zvukový záznam]. S.l.: Panton, ©1993. 1 MC.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Klíč od pohádek* [zvukový záznam]. Praha: Panton, ©1993. 1 zvuková kazeta (ca 64 min.). Čtené pohádky.

PEISERTO VÁ, Alena, GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Husopaska; Bělínka a Růženka; Vřetánko, člunek a jehla* [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, ©2000. 1 zvuková deska (52:18). Království pohádek; 45.

O pyšné princezně [zvukový záznam]. Praha: PVS, ©2000. 1 zvuková deska (49:34). Království pohádek; 44.

PEISERTO VÁ, Alena. *Lesní Šedivec; Zlatá husa; Kubík a Kačenka* [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, ©2001. 1 zvuková deska (43:46). Království pohádek; 48.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl et al. *Líný Mates; Alabastrová ručička; Bez starosti na světě živ* [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, ©2003. 1 CD : DDD (41:12). Království pohádek; 77.

Líný Mates: Alabastrová ručička, Bez starosti na světě živ [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, ©2003. 1 zvuková deska (41:12). Království pohádek; 77.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů s písničkami bratří Ebenů* [zvukový záznam]. Praha: Supraphon, ©2006. 1 zvuková deska (72:16).

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Pohádky bratří Grimmů s písničkami bratří Ebenů* [zvukový záznam]. Překlad Marie Kornelová. Praha: Supraphon, 2006. 1 CD : DDD (72:16).

Červená Karkulka [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, ©2007. 1 zvuková deska (44:10). Království pohádek; 122.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Kubík a Kačenka* [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, ©2008. 1 CD : DDD (39:25). Království pohádek; 139.

Kubík a Kačenka [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, ©2008. 1 zvuková deska (39:25). Království pohádek; 139.

Chytrá horákyň [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, ©2009. 1 zvuková deska (46:33). Království pohádek; 143.

NĚMCOVÁ, Božena, GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Chytrá horákyň* [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 2009. 1 zvuková deska (46:33). Království pohádek.; 143.

Otesánek [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, ©2009. 1 zvuková deska (41:30). Království pohádek; 142.

ERBEN, Karel Jaromír et al. *Otesánek* [zvukový záznam]. Praha: Pražská vydavatelská společnost, 2009. 1 zvuková deska (41:30). Království pohádek; 142.

CÓN, Karel. *Sněhurka a 7 trpaslíků: [bláznivá hudební pohádka pro celou rodinu: na motivy pohádky bratří Grimmů]* [zvukový záznam]. Brno: Městské divadlo Brno, 2009. 1 zvuková deska.

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Princezna Husopaska a další pohádky bratří Grimmů* [zvukový záznam]. [Praha]: Popron, ©2012. 1 zvuková deska (63:00).

GRIMM, Jacob Ludwig Karl, ed. a GRIMM, Wilhelm Karl, ed. *Vánoční pohádky bratří Grimmů* [zvukový záznam]. [Praha]: Popron, ©2012. 2 zvukové desky (150:35).

GRIMM, Jacob Ludwig Karl a GRIMM, Wilhelm Karl. *Strašidelné CD: [děsivé zvuky, efekty a tajemný příběh!]* [zvukový záznam]. [Praha]: Popron, ©2013. 1 zvuková deska (56:16).

BIAŇICE JEJINOU

Svět je obdán, další knihy, Georges Simenon: Když připadá neštěstí, už se konšaf Meigret mazlí r...
 Teubnerů si vzal Simenon donela jiné...
 zlaté zakončí svá vlastní život na stránkách knižky, v níž...
 poznámky z let mezi 1959 a 1962. Dna co den psal Sime...
 Lausanne v konzulárním prostředí na břehu Zenevského jezer...
 které naderše miluje, o denním životě své manželky, kte...
 o svých dětech Johane, Marcovi, Hieroti a Maritje.

Když jsem byl starý je shrnutí ži...
 oženil se s nim...
 sedmi dětmi, kte...
 luje také svou...
 všechen svůj i...
 Simenon se...
 jako osoba, kt...
 voa, "Mám rák...
 a dodává: "Ži...
 je mit nekone...
 bytost. Pouze...
 nezapochybva...
 nevěst, manžl...
 Tedy velký...
 pravým a auto...
 rodinného žitv

slaměný klobouk nebo červenou stuhu...
 na hlavě "arie-fo, Simenona ueněha...
 Paní" je pro je...
 dřenout bytost. "Kdybych mohl pře...
 dělat svět tak, aby všichni byli šťast...
 ni, udělal bych to... Mlékna, mlake...
 Opusťte si, paní domu, organizátorka...
 Mažeš mi D, že na svých večerech spo...
 čívá tba "případu Simenon", a k to...
 mu navíc starost o celou Simenonovu...
 rodinu.

Georges Simenon charakterizuje ně...
 které ze svých přátel, a ml-ll mlvíví...
 či psát o Chaplinovi, říká: "Je to ne...
 chybný osud; až do svých padesáti...
 nepočítával nutnost být k někomu vá...
 váh. Fotom nálezi sedmadvacitileté děvče,

PĚTADVACITILETÁ bulharská houslička...
 Floka Mitanová byla jmenována laureát...
 kou houslové soutěže londýnského Mezi...
 národního hudebního festivalu. Dostala...
 medaili Carla Fiesche a odměnu 1000 li...
 ber. Devítiletá houslička, kterou vedl své...
 toznámy houslička Yehudi Menuhin, posu...
 zvala umění 34 mladých umělců z celého...
 světa.

Když byl premiérové hry, klasé přibramské...
 který převládá v literatuře, se totiž i...
 Diabola, kter...
 Schillerovi Don Carlos, a "Člověk pro...
 za to uděl...
 na lungmannov...
 str-pan 2 3 do 2

D
 Na zřetel...
 ESSPT (z...
 veni 20.
P

proměňuje ve hmotu, Hmotu živou,...
 citlivě rozecuchá, plnou hudebnosti,...
 tak jako je Kodetova krásná Hudba...
 kyt umělecky vypracovaný s...
 nejlépe podoben, tzv. divoč čebí, obažující...
 neověřenou podporou reality. Nezanedbat...
 žití, které dle Kodety je...
 "Magda", i když je ovšem výtět jejích...
 literárních prací mnohem rozsáhlejší. v

Poeta mladá umělkyni
 MLADÁ HARENISTKA Marcela Kežbo...
 vá se zářasně od 11. července do 23...
 sného Pablo Casalera a Rudolfa Serki...
 nem ve Vermont v USA. Pozvání, kterého...
 se šs, umělkyni dostalo, je mimořádnou...
 počtou. Za vynikající úspěchy na koncert...
 jako "oni, cenu "The Eben Demarest...
 "má aš, uděluje každoročně nej...
 úspěšnějšímu mladému umělci a je auto...
 věna odměnou tři tisíc dolarů.

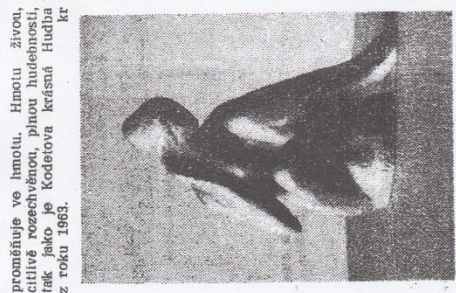
UČITELSKÝ TĚVĚČKÝ SBOR z Košic...
 kládá druhou cenu v letošní mašinárod...
 ní soutěži pěveckých sborů, pořádané...
 koncem uplynulého týdne v rakouské obci...
 Spittal an der Drau.

Zklamání nejen za 37 Kčs

FRIZNÁM i bez útrpného práva...
 vězný nedostatek ve vzdání. Mimo...
 několika běžných frízí oeuimim ně...
 meeky ani pipnou, natož pak něco...
 bít v originále. S nadsením jsem...
 proto avítal albatroské vydání kni...
 by **FOHÁDKY BRATŘI GRIMM**.

VELICE mě však překvapila věta...
 v Ediční poznámce na konci knihy: "...
 "...podle přerých překladů mají vět...
 šinu pohádky v drobnostech nebo i...
 hitouhbit upravené, několik čísel je pod...
 statně přeupraveno..." Závaditování...
 a ospravedlňování překladatelky Ma...
 rie Kornelové, které jistě není jenom...
 jejím stanoviskem, že jde: "... o zmír...
 Kování Krutosti, především zábereč...
 ných ortelů... vypuštěním nejměr...
 ných restů a dalších zbyčkových dras...
 titností... bylo nutno upravit také...
 detaily, které zkrášlují povahu hrdiny...
 nebo odporují ustáleným pohádkovým...
 zákonům a řádům... upravena jsou...
 i čísla, kterým chybí skladebné vyjad...
 řenost a epická úplnost s rozvinutím

zdroj podle § 107 FJ odst. 3 zákona. Ve většině sou...
 znených případů však postupoval ÚOZ správně, neboť...
 ustanovení § 107 FJ odst. 4 zákona č. 161/1968 Sb.
 nepřipadá jen v těchto případech:
 a) jestliže by 100 procent průměrného měsíčního...
 výdělku účastníka odboje, který sloužil za základ při...
 výpočtu jeho starobního nebo invalidního důchodu, či...
 Obdobně se postupuje i u dalších skupin účastníků

Jan Kodet: Sedící žena

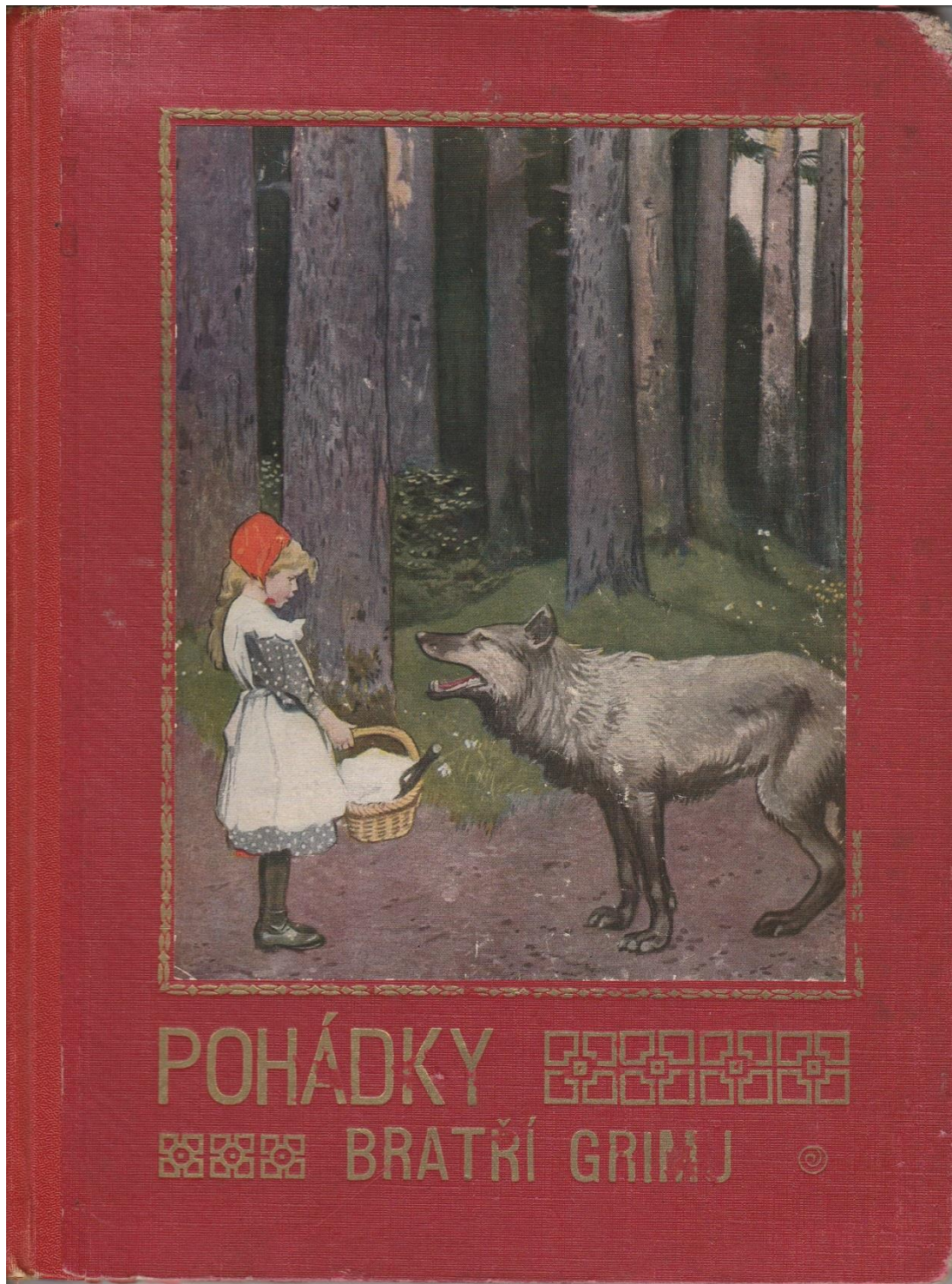
dal tímto povrchním gestem vyjádřit...
 skuteční význam Leninových idejí pro...
 rozvoj socialistické filmové kultury, je...
 proste správné, že karlovarský festival...
 navazuje na Leninovy myšlenky a dop...
 lejnámé myšlenky filmové oerb...
 lejnámé myšlenky filmové oerb...
 umělecké rozšíření komunistické umělec...
 kých hodnot inspirovaných pokrokov...
 mí ideály lidstva. Hovoří o nich nejen...
 třední festivalové heslo, ale i jednatel...
 vé soutěží filmu, připomínající obřá...
 kovi starou zkušenost, že velikosti obřá...
 lze máti cenu vítězství. Hrdiny filmu...
 filmu nejsou lidé vědních dáň, jejichž...
 stát je podmíněn obtížností osudových...
 skoupek a konfliktů, s nimiž se stře...
 vají v současném rozděleném světě. Ne...
 jde tu ani tak o vyjádření biologické...
 podstaty lidské existence jako spíš o je...
 jí morální a občanské působení, přede...
 všim z tohoto zrnažho sílu lze nejlépe...
 posoudit přínos filmového díla společ...
 nosti.

soosajm obchodním artiklem a nesmí...
 rostou tedy filmových tvárců, kteří si...
 jasně uvědomují svou společenskou od...
 porádnost, obráží se to jen v skrovné...
 mít v charakteru nejznámějších světo...
 vých festivalů. Neoprosná realite roz...
 děleného světa se prakticky propojuje...
 podobnými diskursivními západními...
 kým bylo v 19. K. z programu západ...
 boristického festivalu, vyanocné Ameri...
 čerý pod záminkou, že "nepřispírá...
 k přátelství mezi národy". Film, který...
 pouze těm, kteří už dávno myšlenku...
 přátelství mezi národy museli přetvořit...
 da, byl skutečně neobdobný, avšak...
 vnu vítanou snáží k tomu, jak...
 mládež, tak i karlovarský festival...
 nospok už po léta hledají platformu pro...
 sbližení všech pokrokových filmářů, st...
 se navzájem sebevě líbí tvářičmi postu...
 pť. Jejich specifickým rysem je navíc...
 i to, že pamatují na mládě umělců a...
 mládě národů kinematografie, i když...
 se časem v soustředěnosti státo státo...
 nji prosadí hledisko vysoké umělecké

Návrat k tradici, která karlovarskému...
 festivalu vydobyla nepornou autoritu...
 v celém filmovém světě, nezále ani v nej...
 menším chápání jako návrat k chýbám a...
 nedostatkům, jež v padesátých letech...
 poznámanaly především práci mezinárod...
 ní poroty. Dnes i v budoucnosti je třeba...
 nezavazet na všechny kladebné a dop...
 robnosti, které jsou součástí současn...
 robnosti karlovarské soutěže, pozna v té...
 kontinuitě je smysl další úspěšné...
 ab

ZÁKON
POD MIKROSKOPEM

Příloha č. 3: Ukázka z knihy *Pohádky bratří Grimmů* (dle sbírky bratří Grimmů vypravují A. M. Lounský a Jar. Svákovský) – jedno z nejstarších vydání [asi 1925]

44. června 1939 za ysměleční ovl roků.

DĚTSKÉ POHÁDKY.

DLE SBÍRKY BRATŘÍ GRIMMŮV

VYPRAVUJÍ

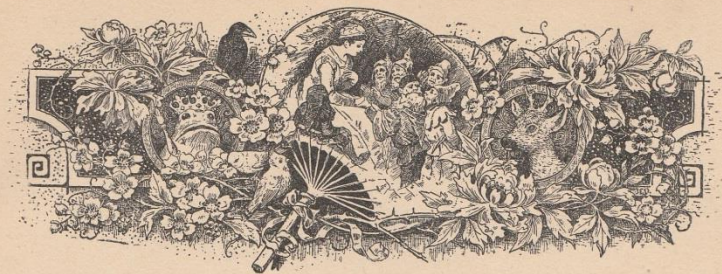
A. M. LOUNSKÝ A JAR. SVÁKOVSKÝ.

S MNOHA VYOBRAZENÍMI.

★

V PRAZE.

NAKLADATELSTVÍ — ALOIS HYNEK — KNIHKUPECTVÍ.

OBSAH:

	Str.
Červená Karkulka	1
Žabí král čili Železný Jindřich	3
Pohádka o jednom, který šel do světa, aby se naučil třásti se	6
O vlku a sedmi kůzlatech	12
O udatném krejčíku	15
Ukradený haléř	21
Spřez	22
Paní Holle	23
Rubáš	26
Palečkovy cesty	26
Šípková Růženka	30
Pidimužíčkové	33
Tři peříčka	36
Zajíc a ježek	38
Pes a vrabec	41
Malý pastevec	43
O sedmi havranech	44
Stolečku prostři se! Oslíčku otřes se! Obušku z pytle!	46
Jak Honza měl štěstí	52
O chytrém krejčíkovi	56
Chudý mlynářský chasník a kočička	58
Chudý a bohatý	61

Novinky.cz

Pohádka o Popelce zřejmě pochází z Číny

Pohádky nás doprovázejí od dětství. Některé máme radši, jiné se nám nelíbí. Všechny mají jedno společné, dobro v nich vítězí a zlo je po zásluze potrestáno. Ne vždy tomu tak ale bylo...

neděle 23. prosince 2012, 18:03

První pohádky má většina z nás spojené s dětstvím, kdy nám je vyprávěly babičky nebo maminky před spaním, a považujeme je za běžnou součást našeho života. Cesta pohádek, než se k nám dostaly a nabyly podobu takovou, jakou známe dnes, ale byla velmi dlouhá.

Z Egypta i Indie

Původní pohádky, tak jak se předávaly vyprávěním z generace na generaci, nebyly cíleně určeny dětem, jejich posluchači byli většinou dospělí. „Tyto pohádky někdy obsahovaly obhroublá slova, mohly být i kruté, mezi používané motivy patřilo hrdinství, ale často se v nich objevovaly prvky erotiky a sexu

Scénu, kdy Pavel Trávníček nasazuje Libuše Šafránkové stříviček, viděl alespoň jednou snad každý Čech i Němec.

FOTO: archiv, Právo

Co možná nevíte

- první dochované písemné záznamy o pohádce pocházejí z Egypta, jde o pohádku O Anupovi a Batovi z 13. století před naším letopočtem, hlavními postavami této pohádky jsou dva bratři.

- 1634 – Pentameron – první evropská sbírka pohádek,

a mohly nést i motivy nahánějící lidem strach a hrůzu."

"Těmi, kdo je u nás vyprávěli, často byli vysloužilí vojáci nebo potulní žebrační, kteří je vyprávěli za jídlo a nocleh. U těchto pohádek většinou známe obsah příběhu, ale neznáme okolnosti, za kterých se vypravovaly," popisuje PhDr. Petr Janeček, Ph. D., z Etnografického oddělení Národního muzea.

Část pohádek pocházela z Egypta, pohádky, které jsou rozšířené na našem území, ve značné míře přišly do Evropy z Indie, prostřednictvím Byzantské říše nebo arabského světa, odkud je přinesli lidé z křížových výprav nebo muslimského Španělska. Na jejich rozšíření se podílely i migrující kmeny, například v 5. stol. kmeny Hunů nebo později v 13. století Mongolové.

Většina pohádek je rozšířena celoevropsky, často i celosvětově a má totožné motivy. Liší se hlavně jmény hlavních hrdinů a geografickými prvky, jako jsou například postavy zvířat, které v nich vystupují. Tam, kde v našich pohádkách vystupuje zlý vlk nebo liška, je v exotičtějších zemích stejnými vlastnostmi obdařen například tygr. Těchto původních pohádek jsou asi dva tisíce.

„První autentické dochované záznamy o pohádkách v ústní tradici z našeho území pocházejí z 19. století. Tyto pohádky byly spíše jakýmiś báčorkami, tedy povídkami, které byly vnímány jako bezvýznamné příběhy. Již tehdy získávají takovou podobu, jak ji známe dnes, a začínají být určeny dětem,“ dodává Petr Janeček.

Sběratelé pohádek

Mezi první sbírky pohádek původně určených dětem patří pohádky německých jazykovědců bratří Jacoba a Wilhelma Grimmů.

„Její sbírka z roku 1812 obsahuje nejčastější ústně předávané pohádkové příběhy. Grimmové tyto pohádky sbírali a zachycovali v původní nijak neupravené podobě, příběhy proto mohou působit velmi autenticky a mohou mít nádech krutosti. Mezi pohádkovými příběhy té doby se objevuje pohádka o Popelce, o Jeníčkovi a Mařence nebo Šípkové Růžence,“ dodává odborník.

Významné místo v historii českých pohádek mají Karel Jaromír Erben a Božena Němcová. Také oni sbírali ústně předávané pohádkové příběhy. „Karel Jaromír Erben se snažil pohádky upravit do podoby, o které se domníval, že ji pohádky původně měly. Božena Němcová si pohádky idealizovala.“

"Karel Jaromír Erben komunikoval s bratry Grimm, kteří se o české pohádky intenzivně

určených ale spíše pro dospělé, pochází z Neapole.

- 1697 – Pohádky Matky husy – druhá nejstarší evropská pohádková sbírka, pochází z Francie a autorem je Charles Perrault. Tato sbírka pohádek se již podobala pohádkám, tak jak je známe, byť šlo o upravené verze.

- 1812 – Sbírká pohádek bratří Grimmů. Tyto pohádky jsou určeny pro děti, jde o sbírku neupravených pohádek sebraných v lidovém prostředí.

- Slovo pohádka v původním významu znamenalo spíše hádanku, příběh s otevřeným koncem, původně se příběhy, které my označujeme slovem pohádka, nazývaly spíše báčorkami (báčorky – bezvýznamné příběhy, povídky, báchor – cihla vytvořená ze sušené hlíny).

zajímali. Jejich názory se velmi podobaly. Jak Erben, tak Grimmové se domnívali, že pohádky vzešly ze starých mýtů. Rozdíl mezi jejich názorem byl v tom, že zatímco Erben říkal, že vzešly ze slovanských mýtů, Grimmové se domnívali, že vzešly z mýtů germánských,“ dodává Petr Janeček.

Jen jedna je původem naše

Většina z nás si myslí, že pohádky, které označujeme za klasické, jsou našeho, tedy českého původu. Opak je ale pravdou, ani český Honza není pouze naše postava.

„Tato pohádka je rozšířená po celé Evropě, má svou podobu v Anglii, Německu, Polsku a dalších zemích. Společné pro hlavního hrdinu je jeho hloupost a to, že se jmenuje pro danou zemi tradičním jménem – Honza, John, Hans a podobně,“ vyjmenovává odborník.

Pokud pro hlavního mužského hrdinu je v pohádkách typické, že odchází do světa, kde ho proslaví hrdinský čin, vybojuje si nevěstu, získá bohatství a štěstí, u žen je častým motivem princ, který dívku utlačovanou macechou či nevlastními sestrami vysvobodí a otevře jí cestu ke šťastnému životu.

Typickou pohádkou nesoucí tuto dějovou linku je Popelka. „Pohádka o Popelce zřejmě pochází z Číny a první záznamy o ní jsou již z 10. století. Právě z Číny, kde se narozeným děvčátkům pevně stahovaly nožky, tak aby jim nevyrostly a i v dospělosti zůstaly co nejmenší, vzešel motiv malého střevíčku, který obula jen nejkrásnější dívka, tedy ta, co měla nejmenší nožku – Yeh-hsien, naše Popelka. Ve francouzské verzi, která je rozšířená v západní Evropě, má pohádka mnoho kouzelných motivů – kmotra víla promění dýni v kočár, myši v lokaje a podobně.“

„Verze známá v Německu, tak jak ji zachytili bratři Grimmové, či u nás je obohacená o tři kouzelné oříšky, v nichž se ukrývají šaty, a ptáčky pomáhající přebírat hrách a čočku. Přestože se tyto pohádky lokálně liší, jde stále o jeden pohádkový příběh,“ vysvětluje Petr Janeček.

Jedinou pohádkou, o které se můžeme domnívat, že mohla skutečně vzniknout na našem území, je pohádka O dvanácti měsíčkách. „Nejstarší záznam o této pohádce pochází ze 14. století a zanechal jej mistr Klaretus, vlastním jménem Bartoloměj z Chlumce. Pohádka tehdy sloužila jako tzv. kazatelské exemplum. Exempla byly zábavné, ale i poučné příběhy, které kazatelé, nejčastěji dominikáni a františkáni, vyprávěli před začátkem svého kázání,“ dodává odborník.

Zdaleka není konec pohádek

Pohádky a způsob jejich šíření se za mnoho staletí velmi změnily. Rozšířil se jejich repertoár, kdy z původně dvou tisíc pohádkových příběhů jsou nyní známy desítky až stovky tisíc pohádek. V našich podmínkách pohádky již příliš nežijí v ústním podání, ale velmi žijí ve filmu a v knížkách. Kromě toho se v současnosti pohádky hodně vracejí zpět k dospělým, pro které byly pohádkové příběhy původně určeny.

„Tímto příkladem je novodobý román Pán prstenů a Hobit a podobná fantasy literatura. Jejich autor J. R. R. Tolkien říkal, že nám dospělým pohádky chybějí a že je k životu potřebujeme. Proto nám nabídl pohádkové příběhy pro dospělé. A jak se zdá, nepletl se. Dospělí jejich kouzlo skutečně objevili a oblíbili si je,“ uzavírá PhDr. Petr Janeček, Ph. D., z Etnografického oddělení Národního muzea.

Pohádkové příběhy, jak je známe

Zvířecí pohádky - byly určeny dětem. Patří mezi ně staré indické pohádky, které popisují příběhy převtělení Buddha do podoby nějakého zvířete. Tak jak se pohádky předávaly a rozšiřovaly, začaly v příbězích místo převtěleného Buddha vystupovat zvířecí postavy.

Kouzelné pohádky - patrně vycházejí ze starých pohanských rituálů. Mezi tyto pohádky patří výpravné pohádky, jako jsou ty s motivy zabíjení draků, například Bajaja. Tyto příběhy se pravděpodobně vyprávěly při přechodových rituálech a měly být symbolem splnění zkoušky odvahy, při které chlapec dospívá v muže. V těchto pohádkách se často objevují prvky kouzel.

Novelistické pohádky - tyto pohádky jsou velmi realistické, jsou často hodně ze života a chybějí v nich nadpřirozené postavy a kouzla. Příkladem mohou být pohádky o hloupém Honzovi.

Pověsti - pohádkové motivy velmi často nesou i pověsti. Rozdíl mezi pohádkou a pověstí je v tom, že pověstem lidé skutečně věřili. Postavy, které se velmi často vyskytují v pohádkách – například jezinky, vodníci, víly, čerti – jsou původně postavami pověstí, lidé skutečně věřili, že existují.

Petra Hátlová, [Právo](#)

Podhrabové desky | levně

Sháníte kvalitní podhrabové desky?

Máme je. Kalkulace zcela zdarma!

 levne-pletivo.cz